

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram:
Master i barnehagevitenskap

Høstsemesteret, 2022

Åpen

Forfatter: Alf Olav Rosland

Veileder: Førsteamanuensis Gunnar Magnus Eidsvåg

Tittel på oppgaven: På sportet av omsorg i barnehagen

Engelsk tittel: On the track of care in kindergarten

Emneord: barnehage
barnehagepersonell
omsorg
omsorgsforståelse
omsorgsetikk
rammeplan
lek, utvikling og læring

Antall ord: 30660
+ vedlegg/annet: 3 vedlegg

Stavanger, 19.12.2022

Universitetet
i Stavanger

På sporet av omsorg i barnehagen

“Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”

Alf Olav Rosslund

Master i barnehagevitenskap

Høst 2022

Forord

Det har vært en spennende og lærerik prosess å arbeide med denne oppgaven, å få muligheten til å undersøke omsorg i barnehage. Ivaretagelse av omsorg i barnehagen er et sentralt tema, og kan være en avgjørende faktor i barns liv, både her og nå, men også for fremtiden.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg utviklet min kunnskap som profesjonsutøver. Kunnskapen og erfaringene denne prosessen har gitt meg tar jeg med meg videre, med et ønske om å kunne løfte opp og fremme barnehagen som omsorgsarena. Det å skrive denne oppgaven har gitt meg perspektiv på hvor viktig sammenhengen mellom grunnleggende verdier, holdninger, kompetanse og styrende rammeverk er i barnehagen. I tillegg har jeg fått bekreftet verdien og viktigheten av å inkludere hele personalgruppen i kompetanseutvikling i barnehagen.

Jeg vil takke min veileder Gunnar Magnus Eidsvåg. Takk for støttende, konstruktive tilbakemeldinger, gode samtaler og refleksjoner. Takk for en raus og inspirerende veiledningsprosess.

Jeg vil også i denne sammenheng si takk til alle mine omsorgspersoner gjennom oppveksten og frem til i dag. Disse personene har gjort det mulig for meg å lykkes i livet, til tross for de forutsetningene som lå til grunn ved å bli født av foreldre med rusutfordringer.

Desember, 2022

Alf Olav Rosslund

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg vært “på sporet av omsorg i barnehagen”. Hensikten med oppgaven har vært å avdekke omsorgsforståelsen hos de ansatte i barnehagen. Grunnlaget for studien er problemstillingen “Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”. I studien har jeg benyttet meg av kvalitativ metode, hvor jeg har intervjuet fem barnehageansatte, to barnehagelærere, en barne- og ungdomsarbeider, en lærling og en styrer. Dette for å undersøke bredden av omsorgsforståelsen en finner hos ansatte i barnehagen.

Jeg har brukt innholdsanalyse og dobbelt hermeneutikk når jeg arbeidet med analysen. Videre har jeg brukt aduktive kategorier til å analysere og drøfte de sentrale aspektene i studien. Kategoriene jeg kom frem til har sitt utspring fra problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Kategoriene som blir drøftet i oppgaven vil være “barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet”, “barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis” og “barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg”.

Gjennom denne studien formidler samtlige av barnehagens ansatte omsorg som et produkt av verdier og holdning i like stor grad som en faglig kompetanse, med føring fra styringsdokumentet rammeplanen for barnehagen. Sentralt for deres forståelse gjennom det de ansatte formidler er at det å skape gode tilknytninger til barna er viktig, et fellesskap med tilhørighet, tillit, rom for trøst og å anerkjenne barns behov og uttrykk. Samtidig som det i denne studien avdekkes ulikheter mellom pedagogenes (inkludert styrer) pedagogiske forståelse av omsorg og fagarbeider og lærlingens relasjonelle forståelse av omsorg. Resultatene i denne studien indikerer at det er ulike omsorgsforståelse hos de ansatte i barnehagen. Avslutningsvis i studien trekker jeg frem studiens begrensninger, hvilken betydning undersøkelsen har for fagfeltet, samt forslag til hva det vil være interessant å undersøke videre.

Nøkkelord: barnehage, barnehagepersonell, omsorg, omsorgsforståelse, omsorgsetikk, rammeplan, lek, utvikling og læring

Abstract

In this master's thesis, I have been "on the track of care in the kindergarten". The purpose of the master thesis has been to uncover the understanding of care among the employees in the kindergarten. The basis of the study is the question "Which understanding of care do you find in staff at the kindergarten?". In the study, I used a qualitative method, where I interviewed five kindergarten employees with different education. Two with higher education, one with a vocational qualification, one apprentice, as well as the head of the kindergarten. This to examine the breadth of the understanding of care that can be found among employees in the kindergarten.

I have used content analysis and double hermeneutics when working with the analysis. Furthermore, I have used adductive categories to analyze and discuss the central aspects of the study. The categories I use are based on the research question, associated research questions, as well as the material that was obtained from the informants in the interviews. The categories that will be discussed in this thesis will be "the kindergarten employees' understanding of the concept of care", "the kindergarten employees' experiences related to care in practice" and "the kindergarten employees' experiences related to the role the framework plan for kindergartens plays in their care".

Through this study, all of the kindergarten's employees convey care as a product of values and attitude to the same extent as professional competence, guided by the management document, the framework plan for the kindergartens. Central to their understanding through what the employees communicate is that it is important to create good connections with the children, a community with belonging, trust and to recognize children's needs and expressions. At the same time, this study reveals differences between the employees with higher education (including the leader) pedagogical understanding of care and skilled workers and the apprentice's relational understanding of care. The results of this study indicate that there are different understandings of care among the employees of the kindergarten. Finally, I highlight the limitations of the study, the significance of the research for the field, as well as suggestions for what would be interesting to investigate further.

Keywords: kindergarten, kindergarten employees, care, understanding of care, care ethics, Framework Plan for Kindergartens, play, development and learning

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	8
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.2 Tidligere forskning	10
1.3 Hensikt med studien	12
1.4 Oppgavens struktur	12
2.0 Teori	14
2.1 Omsorgsbegrepet	14
2.2 Omsorg i barnehagen	15
2.3 Omsorg i rammeplanen	16
2.4 Den relasjonelle omsorgen	18
2.5 Omsorg og etikk	19
2.6 Omsorgsrelasjoner	25
2.7 Omsorgskultur	26
2.8 Tilknytning	27
2.9 Barnas følelser og den bærekraftige omsorgen	29
2.10 Medvirkning	30
3.0 Metode	32
3.1 Valg av metode	32
3.2 Kvalitativt intervju	33
3.3 Utvalg	34
3.4 Tillatelse og samtykke	35
3.5 Forskerrollen	35
3.6 Etske overveielser	36
3.7 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet	36
3.8 Analysemetode og hermeneutisk tilnærming	38
4.0 Presentasjon av funn og analyse	40
4.1 Barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet	41
4.1.1 Pedagogisk omsorg	41
4.1.2 Relasjonell omsorg	43

4.2 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis	45
4.3 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg	51
5.0 Drøfting	59
5.1 Barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet	59
5.2 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis	67
5.3 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg	75
6.0 Konklusjon	80
6.1 Forskjell mellom de ulike yrkesgruppene	80
6.2 Hvordan rammeplanen blir tolket av disse	81
6.3 Omsorgsforståelse hos ansatte i barnehagen	82
7.0 Avsluttende refleksjoner	84
7.1 Studiens begrensninger	84
7.2 Studiens betydning og videre forskning	84
8.0 Litteraturliste	86
Vedlegg 1: Intervjuguide	90
Vedlegg 2: Samtykkeskjema	91
Vedlegg 3: Vurdering fra NSD	95

1.0 Innledning

“Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”

Omsorg er et sentralt begrep i menneskers liv. Bakgrunn for min forskningsinteresse og valg av tema kommer av at omsorg har vært et tema som har preget meg og mitt liv gjennomgående. Både som pedagog, men også som privatperson. Som pedagog har jeg forsøkt å skape et trygt og godt miljø for barns liv, lek, utvikling, læring og danning i barnehagen, det er et mål som preger meg i min arbeidshverdag. Gjennom denne studien kan jeg fordype meg i temaet for egen utvikling av rollen som pedagog, men samtidig kan jeg sette søkelyset på et viktig tema for barns liv. Ytterligere kunnskap omkring omsorg i barnehage er av stor verdi i et samfunnsmessig perspektiv. Det å gi barnehagefeltet enda mer kunnskapsgrunnlag angående omsorg og omsorgsforståelse vil kunne være med på å gjøre barnehagefeltet mer bevisste og kompetente i møte med barna og barnehagehverdagen.

Min interesse for omsorg er også påvirket fra min egen oppvekst som barn av rusmisbrukere og oppvekst i fosterhjem. Min oppvekst var sterk preget av rusproblematikk i mine nære relasjoner. Jeg fikk en start med dårlige odds, i et lite samfunn der nærmiljøet var preget av fordommer og forventninger med utgangspunkt i min familiebakgrunn. Forventningene til meg ble tidlig tydelig uttrykket da en klassekamerat i første klasse utbrøt “du er narkoman du, for det er foreldrene dine”. En kommentar som satte spor og var pregede for et lite sårbart menneske. Tross ustabilitet, utfordrende opplevelser ser jeg tilbake på betydningen av mine omsorgspersoner gjennom oppveksten i samfunnet for øvrig. Personer i barnehagen, på skolen, i idrettslaget og på det lokale bedehuset, personer som har satt spor i livet mitt, og vært avgjørende brikker for at livet mitt skulle gå riktig vei. Det er nettopp denne oppveksten og disse omsorgspersonene som har vært motivasjon og bakgrunn for å forske og skrive om omsorg i barnehagen. Det bygger på et liv med refleksjon og ettertanke over egen barndom og hva jeg sitter igjen med etter min oppvekst og tid i oppvekstsektoren i Norge.

I dag snakkes det mye om læring og alt barna skal oppnå i barnehagen. Når jeg ser tilbake på min egen barndom, har jeg personlig fått erfare at det viktigste for meg var å få møte trygge omsorgspersoner, som omfavnet meg på en kjærlig og omsorgsfull måte. Det var det som la grunnlaget for en opplevelse av tilhørighet og trygghet, og videre gav muligheter for utvikling og læring.

Jeg ønsker å kunne gi noe av det samme som mine omsorgsforbilder gav meg videre til barna jeg møter. Det å gjennom hele sitt arbeide kunne formidle i ord og handling, slik som Ole Paus her formidler så fint med ord, “Jeg ser deg min venn og jeg kjenner meg igjen. Når jeg ser deg med innsiden av hjertet mitt” (Ole Paus, 2010). Vise og gi barna den omsorgen og tryggheten, slik at de føler seg sett og anerkjent av et barnehagepersonale som virkelig bryr seg om dem, og har kompetanse til å møte dem. På bakgrunn av dette har jeg derfor valgt “på sporet av omsorg i barnehagen” som tema for studien.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Jeg vil i denne delen av oppgaven presentere problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål for studien. Forskningsspørsmålene er utarbeidet for å være til hjelp for å besvare den overordnede problemstillingen i studien.

Omsorg av gode omsorgspersoner gir trygghet og skaper et mulighetsrom for å oppleve trivsel, lek, utvikling og læring gjennom hele livet. Gjennom min tid som ansatt som både lærling, fagarbeider og pedagog i barnehage har jeg selv opplevd ulike forståelser av omsorgsbegrepet. Derfor ønsker jeg å undersøke hvilken omsorgsforståelse en finner hos ansatte i barnehage. Barnehagen er avhengig av hele barnehagepersonalet for å ivareta omsorg, jeg mener derfor det er nødvendig å innhente informasjon fra de ulike yrkesgruppene i barnehagen. Hele barnehagepersonalet er representativt for den omsorgen barna møter av voksne i barnehagen. Jeg opplever at det ofte er studier som inkluderer barnehagelærerrollen i barnehagen, men at det i mindre grad blir inkludert fagarbeidere og ufaglærte. På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling og forskningsspørsmål:

“Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”

Forskningsspørsmål:

1. “Er det forskjell mellom de ulike yrkesgruppene?”
2. “Hvordan blir rammeplanen tolket av disse?”

1.2 Tidligere forskning

Omsorg er et stort tema, med teorier og forskning fra ulike fagfelt. Her vil jeg kort presentere tidligere forskning som har betydning for studiens tematikk. Jeg ønsker å gjøre rede for noe av kunnskapen tidligere forskning har gitt oss omkring omsorg i barnehage. Det finnes flere nasjonale og internasjonale studier om omsorg. I arbeidet med å innhente relevant teori og forskning søkte jeg i ulike søkemotorer, i tillegg har jeg benyttet meg av pensumlitteratur fra både masterstudiet barnehagevitenskap og barnehagelærerutdanningen. Jeg har også fått forslag fra veileder som har gitt meg kunnskap om teori på omsorgsfeltet. Det har vært viktig for meg at teorien og forskningen kan belyse både de etiske elementene av omsorg, samt det pedagogiske og utviklingspsykologiske perspektivet av begrepet. Dette for å på en best mulig måte kunne belyse barnas liv, barnehagepersonalets rolle og de ulike temaene rundt omsorg i barnehagefeltet. Her har jeg valgt å presentere litteratur jeg opplever relevant for studien, før jeg videre utdyper ytterligere i kapittel 2.0 Teori.

En internasjonal studie fra Geoff Taggart (2016) undersøker pedagogens rolle og etikk mot diskursene omkring barn innenfor det pedagogiske og etiske. Han tar opp synet på barn, barnet som sårbart eller kompetent (s. 174). Taggart fremmer gjennom sin studie, feministisk etikk, og å ha et medfølende syn. Dette for å ivareta og skape rom for barns medborgerskap og handlefrihet, samtidig som barnet er kritisk og sårbart. Taggart hevder at medfølelse er en del av grunnlaget for sosial rettferdighet og opprinnelsen til omsorgsevnen. Medfølelsesevnen søker å forbedre mulighetene for sårbare grupper (for eksempel barn) (Taggart, 2016, s. 173-174).

Eidsvåg (2021) presenterer gjennom sin studie *Etikk i barnehagen* at omsorgens muligheter ligger hos barnehagepersonalet. I denne studien er det barnehagelærernes refleksjoner som er lagt til grunn. Barnehagelæreren har et spesielt ansvar for at disse mulighetene blir realisert. Han løfter frem temaet omsorgsfelleskap, dette som en nødvendighet for at barnehagen skal kunne realisere omsorgens muligheter i barnehagen. Et omsorgsfelleskap innebærer at omsorgen er et felles ansvar og ikke er avhengig av enkeltpersoner. Hver enkelt er viktig, men fokuset må i hovedsak være på fellesskapet og hva de kan utrette sammen. Gjennom studien bringer Eidsvåg også frem viktigheten av at personalet tar vare på hverandre, de ansattes holdning og profesjonalitet til hverandre og fellesskapet er avgjørende for at et omsorgsfelleskap skal fungere. Han trekker også frem i sin studie at barnas bidrag i fellesskapet anerkjennes og respekteres. Barna må gis muligheter til å utvikle egne evner

innen omsorg og da trenger de gode rollemodeller i barnehagehverdagen. Dersom barnehager får til et slikt arbeid vil man kunne si at rammeplanens innhold og mål er innen rekkevidde. Da blir barnehagen et sted og et omsorgsfelleskap der barn og personalet blir respektert, sett og anerkjent for den de er og det de har å bidra med. Da vil barnehagen kunne være en arena for danning, lek og læring, og omsorg blir ivaretatt (Eidsvåg, 2021, s. 215).

I doktorgradsavhandlingen *Den omsorgsfulle væremåten* satte Foss (2009) søkelyset på barnehagepersonalets omsorgsfulle væremåte i barnehagen. Hun observerte samspillet mellom barnehagepersonalet og barna, i tillegg gjorde hun intervjuer med personalet. Hun finner omsorg i sammenheng med oppdragelse og mener at de må knytte sterkere bånd til hverandre i pedagogisk virksomhet. Foss (2009) sin studie formidler at barnehagepersonalets omsorg er knyttet til etikk og moral. Studien finner personalets evne og vilje til “å være til” for barna og samtidig “tilgjengelighet” som en positiv omsorgsfull væremåte. Samtidig kommer det frem at dersom barnehagepersonalet ikke prioriterer, verdsetter og tar hensyn til barna vil det kunne oppleves som om personalet ikke har en omsorgsfull væremåte.

Berit Bae (2004) undersøkte i sin doktorgrad de anerkjennende relasjonene og samspillene mellom barnehagepersonalet og barna. Bae (2004) løfter frem hvem som har definisjonsmakt over barnas egne opplevelser. I hennes avhandling viser hun til at det ofte er den voksne som definerer barnas egne opplevelser i barnehagen, hvis det motsatte ikke har hatt et spesielt fokus hos personalet. Hun trekker frem at dersom barnehagens personale ikke ser barna som subjekt, men objekt vil de voksne ikke kunne anerkjenne barnas opplevelser. Bae (2004) trekker frem romslige og trange samtalemønstre mellom personalet og barna. De romslige samtalene legger til rette for anerkjennelse og skaper et rom for barnas opplevelser. For å få til slike samtaler er, påloggede voksne med innlevelse, oppmerksomhet, aktiv lytting, velvillig fortolkning, vise toleranse og å se og anerkjenne barnet som et subjekt avgjørende. Samtidig er de motsatte mønstrene, de trange og der barnehagepersonalet definerer opplevelsene for barna det som skaper avstand til å anerkjenne barna og få til en god relasjon og samspill. Det i form av riktige eller uriktige svar, barna blir vurdert ut ifra svarene, mønstrene innebærer vurderinger av barna, ensidig rollefordeling, personalet som tar definisjonsmakten og subjekt-objekt-relasjon (Bae, 2004, s. 249).

Børhaug Rapporten fra 2018 (Kunnskapsdepartementet, 2018) tar opp mange temaer, men undersøkte også omsorg i barnehagen og kom frem til at en helhetlig tilnærming ville være

det mest fordelaktige og beste for barnas omsorg, lek, utvikling og læring. Børhaug utfordrer i rapporten barnehagepersonalet til å tenke her og nå, men også fremover i tid når det gjelder omsorgsbegrepet. Rapporten etterlyste større rom for barns medvirkning og prosesser i gruppefellesskap, barna får stor frihet i leken. Ekspertene fra rapporten mener at den helhetlige pedagogikken skal tilføres noen innrammingselementer som kan være med på å bedre pedagogikken og gjøre dem mer målrettet (Kunnskapsdepartementet, 2018).

1.3 Hensikt med studien

Hensikten med studien er å sette søkelyset på, og gi et enda bedre kunnskapsgrunnlag omkring omsorg og omsorgsforståelse i barnehagen. Det å søke kunnskap om omsorg og barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorgsforståelse, omsorg i praksis og omsorg i rammeplan. Dette for å bidra med kunnskap som kan bidra til å skape et trygt og godt miljø for barns lek, utvikling, læring og danning i barnehagen. Jeg ønsker å dekke en bredde i personalet ved at ulike ansatte er representert. Jeg har derfor intervjuet mangfoldet som eksisterer i et barnehagepersonale, både lærer, barn og ungdomsarbeider, pedagoger og styrer er derfor inkludert i denne studien.

1.4 Oppgavens struktur

- Kapittel 1 Er det skrevet om bakgrunn for studien, studiens problemstilling og forskningsspørsmål, tidligere forskning, hensikt med studien og denne oppgavens struktur.
- Kapittel 2 Er oppgavens teorikapittel. Her blir det gjort rede for teori og begreper som er relevant for studien. Blant annet omsorgsbegrepet, omsorg i barnehagen, omsorg i rammeplanen, relasjonell omsorg, omsorgskultur, omsorgs og etikk, omsorgsrelasjoner, omsorgskultur, tilknytning, barnas følelser, den bærekraftige omsorgen, og medvirkning.
- Kapittel 3 Er studiens metode presentert. Kapittelet inneholder valg av metode, hermeneutisk tilnærming, kvalitativt intervju, utvalg, tillatelse og samtykke, forskerrollen, studiens troverdighet, gyldighet og generaliserbarhet, etiske overveielser og studiens analysemetode.

- Kapittel 4 Her presenteres studiens funn og analyse av datamaterialet. Studiens funn er presentert under følgende kategorier: barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet, barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis, og barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplan spiller for deres omsorg.
- kapittel 5 Er studiens drøftingskapittel. Kategoriene fra presentasjon av materiale vil også være kategorier for drøfting: barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet, barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis, og barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplan spiller for deres omsorg.
- Kapittel 6 Konklusjon. Her oppsummeres oppgaven ved å besvare oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål.
- Kapittel 7 Inneholder avsluttende refleksjoner. Studiens begrensninger, studiens betydning og forslag til videre forskning.

2.0 Teori

I denne delen av studien gjør jeg rede for teorier og litteratur som er med på å belyse og gi en teoretisk innramming for omsorg i barnehagen. I tillegg presenterer jeg barnehagens lovverk og styringsdokumentet knyttet til omsorg. Jeg vil i tillegg gjøre rede for etiske teorier jeg finner relevant for å komme på sporet av å undersøke og gi svar på problemstillingen: “Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”.

2.1 Omsorgsbegrepet

Omsorg er et begrep som folk flest har et forhold til. Innenfor ulike fagretninger defineres omsorg på ulike måter, dette blir presentert nærmere utover i studien. Mange kan nok relatere seg til omsorgsbegrepet, derfor har det vært interessant i denne studien å undersøke ulike teoretiske perspektiver på omsorg, omsorgsforståelse, omsorg definert i rammeplanen for barnehagen og barnehagepersonalets erfaringer knyttet til omsorg, samt deres omsorgsforståelse og praksis.

Omsorg kan være et begrep som vekker følelser hos mennesker, og er et begrep som har vært- og er sentralt for menneskers liv over lang tid, også i barnehagen som virksomhet (Tholin 2013, s 17). Det at omsorg er sentralt i menneskers liv er også Ruyter og Vetlesen (2001) opptatt av. Han forklarer at omsorg er et begrep og fenomen som er svært sentralt i menneskers liv. Det å oppleve omsorg, og å ha omsorg er gjennomgående grunnleggende for at livet en lever skal ha en verdi. Omsorg er ifølge Ruyter og Vetlesen (2001) noe mennesker både står på, støtter seg til og som holder mennesker oppe i livet. Han viser også til Løgstrups syn på omsorg når han forklarer sitt eget perspektiv. Det ved at han omtaler omsorg som at en som omsorgsgiver har en annens liv og skjebne i sitt fang (s. 18).

Tholin (2013) formidler at omsorgsbegrepet er grunnleggende for mennesker og at det kan være avgjørende, og en bærebjelke i menneskers liv. I stor grad er omsorgsbegrepet knyttet til noe positivt, men samtidig kan omsorgsbegrepet ha negative assosiasjoner hos mennesker. I stor grad kan man si at omsorg vekker gode minner og opplevelser. Gode relasjoner, vennlighet og gode handlinger fra mennesker en har møtt i livet forbindes gjerne med omsorgsbegrepet. Omsorgsbegrepet kan gi negative assosiasjoner hos mennesker som har opplevd fravær av omsorg, utrygge tilknytninger og/eller omsorgssvikt, disse vil i større grad ha negative assosiasjoner til omsorgsbegrepet. Tholin beskriver omsorg som et relasjonelt

fenomen, og at det i stor grad dreier seg om å bygge relasjoner mellom medmennesker, både store og små (s. 17).

2.2 Omsorg i barnehagen

Omsorg i barnehagen er et stort og grunnleggende tema for barnehagen som virksomhet. Barnehagen har krav fra lovverk om å ivareta barnas behov for omsorg. Omsorgen presenteres i to ledd i barnehageloven, loven krever at barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg, samt at det må tilrettelegges for omsorg som en forutsetning for barnas allsidige utvikling (Barnehageloven, § 1. Formål, 1. Ledd, 1. punktum).

Omsorg i barnehagen omtales også i Rammeplanen som er styringsdokumentet for barnehagene. Rammeplanen formidler blant annet omsorg som en forutsetning for barnas utvikling av empati og nestekjærlighet, i tillegg til at omsorgen er en forutsetning for at barna skal oppleve trygghet og trivsel i barnehagehverdagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Man kan se at omsorgen i barnehagen gjennom lovverk og styringsdokumenter er et omfattende begrep, og kan være en stor del av barnehagepersonalets omsorgspraksis. Det kan være alt ifra stellesituasjon, måltid og trøst. Være tilstedeværende for barna i garderoben, i samtaler, delta i barnas lek, sette av tid og prioritere barna, samt legge til rette for lek, gode samspill, læring og utvikling for hele barnet. Omsorg er noe som er på agendaen fra barnehagepersonale fra barna møter opp i barnehagen om morgenen, gjennom hele dagen, og frem til en sier farvel til hverandre på ettermiddagen. En kan se omsorgen gjennom den voksnes deltakelse i lek eller gjennom å ha hjulpet barna med stell. Når personalet planlegger pedagogiske opplegg, lager mat, møter barna, når personalet knyter skolissene slik at barnet kommer seg raskt ut i lek, opplevelser og læring med de andre barna. Personalet er da med på en form for omsorg og omsorgspraksis i barnehagen. Personalet i barnehagen møter på omsorgssituasjoner, og er i omsorgsrelasjon til barna under hele dagen i barnehagen. Dette er en del av barnehagepersonalets hverdag, samtidig som denne praksisen er en viktig del av barnets hverdag, nettopp fordi at de møter et personale som har omsorg for dem. Derfor er det viktig at barnehagepersonalet er bevisst sin omsorgspraksis og legger til rette for gode omsorgsrelasjoner, legger til rette for lek, utvikling og læring, setter av tid til tilstedeværelse,

anerkjenner barnas uttrykk og væremåter, viser forståelse og har en omsorgsfull væremåte i møte med barna (Tholin, 2013, s. 71).

Det å ha omsorg i barnehagen krever bevisste handlinger blant personalet, samtidig som Tholin (2013) presiserer at det viktigste av alt er de relasjonene barnehagepersonalet etablerer i møte med barna. De mellommenneskelige møtene, en kombinasjon av handlinger og væremåte som viser barna at de er verdifulle. Omsorg handler om at personalet skaper gode relasjoner, er til stede for barna, at personalet er støttende for barna fysisk og psykisk, viser forståelse og anerkjenne, tar barna på alvor og gir dem gode opplevelser. Samt sørge for at barna får erfaringer av å være verdifulle deltagere i barnehagen, og at de blir sett, hørt og verdsatt for den de er og det de har og komme med (Tholin, 2013, s. 71).

Når det gjelder personalets rolle i omsorgspraksisen i barnehagen, har Berit Bae (2007) vært klar på at personalet må bli bevisste på sine holdninger og verdier i form av deres barnesyn. Bae har vært en stemme gjennom sin forskning for å løfte frem barnet som subjekt. Bae mener at det er avgjørende for omsorgen i barnehagen at personalet ser barna som subjekt. Det å anerkjenne at de er verdifulle medborgere i barnehagefellesskapet, anerkjenne tankene deres og følelsene barna bærer på. Dersom personalet i barnehagen er bevisste på dette med synet på barn, ser barna som subjekt, vil dette kunne påvirke relasjon til barna og omsorgsrelasjon. Dersom barnehagepersonalet møter barna som subjekter vil det kunne legge til rette for respektfulle og gode relasjoner, der personalet lærer barna å kjenne. Det vil da være enklere å forstå barnas følelser, uttrykksmåter, og det kan lettere å være til hjelp. I tillegg som man legger til rette for utviklende relasjoner, så kan man utvikle en omsorgsfull barnehagepraksis (Bae, 2007, s. 8-9).

2.3 Omsorg i rammeplanen

For at jeg skal kunne bruke omsorgsbegrepet i forbindelse med studie på barnehagepersonalets omsorgsforståelse og deres tolkning av omsorgsbegrepet i rammeplanen vil det være nødvendig å redegjøre hva rammeplanen som styringsdokument for barnehagen presenterer om omsorg.

Rammeplanen er barnehagens styringsdokument og skal legge til rette for å kvalitetssikre barnehagens innhold og praksis. Gjennom rammeplanen kan man forstå og tolke hvordan

omsorgsbegrepet og omsorgspraksisen i barnehagen skal være. Rammeplanen setter søkelys på hva barnehagepersonalet skal og bør gjøre gjennom arbeidshverdagen i barnehagen. Rammeplanen inneholder rammer for barnehagens innhold, oppgaver og har sitt utspring fra barnehageloven.

Ettersom barnehageloven er sentral og grunnleggende for rammeplanen har jeg innledningsvis sett på hva loven sier om omsorg. Barnehageloven er en hjørnestein i rammeplanens innhold. Loven danner grunnlaget for rammeplanens og barnehagens verdigrunnlag. Rammeplan utdyper verdigrunnlaget i den form at den tolker og beskriver hvordan verdigrunnlaget skal forstås (Eidsvåg, 2021, s. 39). I barnehageloven kan man se at omsorg beskrives som et behov barna har, og at omsorg kan være en av forutsetningene for barns utvikling. Omsorg er nedfelt som et behov som barn har og som barnehagen er lovpålagt å ivareta (Barnehageloven, § 1. Formål, 1. Ledd, 1. punktum). Dette samsvarer da med det rammeplanen sier om omsorg: "Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Man kan legge merke til at rammeplanen og barnehageloven samsvarer med hverandre. Dette med å se omsorg som både et behov, men også som et grunnlag for utvikling av trygghet, trivsel, empati og nestekjærlighet (Eidsvåg, 2021 s. 42).

Det som er interessant er at rammeplan holder nødvendigvis ikke omsorg som en verdi, men det blir skrevet frem som en av de viktigste oppdragene barnehagen og barnehagens personale har. Rammeplanens omsorgsbegrep er et vidt begrep som omhandler hele barnets liv, her og nå, men også for fremtiden. Omsorgsbegrepet i rammeplan omhandler å ivareta barnas psykiske og fysiske behov. Omsorg er et behov som barnehagen skal ta ansvar for. Både i form av hverdagslige omsorgsrutiner som stell, ro og hvile, men samtidig skal omsorgen i lys av rammeplan sørge for gode relasjoner og mellommenneskelige møter. Det både mellom barn, barn, men også mellom barn og personalet. Omsorg på en slik måte at barna kan oppleve trygghet, trivsel og tilhørighet i barnehagen. I tillegg til det relasjonelle skal omsorgen i barnehagen omfatte en bærekraftig utvikling. En god forvaltning av seg selv, men også andre mennesker og naturen en omgås (Eidsvåg, 2021 s.42.).

Omsorgen er ikke bare et viktig tema i barnas liv i barnehagen, men også en avgjørende faktor for å dekke barns behov, og ivareta barns utvikling, lek og læring. I rammeplanen kan man finne tydelige spor av en helhetlig forståelse og tilnærming til omsorgsbegrepet.

Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) sier blant annet at temaene omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og samlet bidra til barnas allsidige utvikling (s. 19-20). Omsorgen skal ses i sammenheng med blant annet danning, lek og læring. Det kan minne om den helhetlige tankegangen rundt omsorgsbegrepet, institusjonell omsorg, der Educare begrepet til Noddings (2013) blir etablert for å skape en sammenheng og gjensidighet mellom begrepene omsorg og læring, “education” og “care” satt sammen til et begrep. Noddings (2013) så seg nødt til å se læring og omsorg i sammenheng, og at man er avhengig av disse for at barna skal få en balansert og god hverdag. Det å skape en form for likestilling mellom disse begrepene, og å vise viktigheten av å se dem i sammenheng kan ha vært viktig for omsorgens plass i oppvekstsektoren (s. 69-74).

2.4 Den relasjonelle omsorgen

Med den relasjonelle omsorgen menes det en omsorg som er i stor grad kulturelt og situasjonsbetinget. Den relasjonelle omsorgen kan speile et menneskets verdier og holdninger. Det vil si, når de private eller relasjonelt betingede verdiene og holdningene preger forståelsen av hva god omsorg er. I barnehagesammenheng kan barnehagepersonalet, ved en relasjonell omsorg i større grad tolke, planlegge og handle ut i fra sine personlige og kulturelt betingede oppfatninger, mer enn nødvendigvis den omsorgsforståelsen som rammeplanen eller profesjonen løfter frem. Samtidig trenger ikke den relasjonelle omsorgen være en motsetning av rammeplanen. Den relasjonelle omsorgen er opptatt av omsorg slik Noddings (2013) beskriver det, som å dekke de behovene hvert enkelt barn har, være i en omsorgsrelasjon og ha ansvar for å handle omsorgsfullt overfor barna.

Innenfor den relasjonelle omsorgen preges omsorgen til barnet av omsorgsytterens moral og etikk. Den relasjonelle omsorgen er situasjonsbestemt, men innehar også en viss grad av kulturelt betinget. Altså det som allment forstås som omsorg. Det kan være den instinktive og indre motiverte omsorgen, der for eksempel barnehagepersonalet føler og opplever at en må handle. Det kan være en form for impulsiv omsorg som er motivert av et ønske om å bry seg og å være til stede for å hjelpe barna. Motivasjonen i omsorgen som utøves er ikke i selve handlingen, men mer en genuin forståelse og reaksjon som er motivert av situasjonen en opplever (Tholin s. 18).

Tholin (2013) tar utgangspunkt i Nel Noddings (2013) relasjonelle omsorgsforståelse og sier videre at omsorg omhandler følelser og relasjoner, barn kan ha både gode og vonde opplevelser av dette. Eksempelvis ved og gjennom blikk-kontakt, stemning og/eller berøring, så kan dette påvirke relasjon og følelsen av å bli sett, anerkjent og føle tilhørighet. På en enkel måte kan man si at omsorg dreier seg om hvordan vi behandler hverandre, hva barnehagepersonalet sier eller gjør som påvirker relasjon og følelsene til barna de møter (Tholin, 2013 s. 17-20).

Omsorgsbegrepet i seg selv er et familiært begrep for hvert enkelt menneske, og det vil barnehagepersonalet kunne oppleve. Tholin (2013) mener det er viktig for barnehagepersonalet å være bevisst på og kunne skille det private og profesjonelle i omsorgsarbeidet. Nettopp fordi at barnehagepersonalets egne tanker, meninger, holdninger og følelser knyttet til begrepet vil kunne prege omsorgsforståelsen og praksisen i barnehagen. Samtidig bør man også være bevisst på at kollegaer, foreldre og barn har ulike opplevelser og erfaringer selv, knyttet til omsorgsbegrepet (Tholin, 2013 s. 17).

Videre i studien vil jeg gjennomgående bruke begrepene relasjonell omsorgsforståelse for å beskrive en mer situasjonsbestemt og relasjonelt betingede omsorg. Dette vil videre bli sammenlignet med et begrep jeg presenterer i forbindelse med analyse og drøfting, “det pedagogiske omsorgsbegrepet”. Det for å kunne vise likheter og ulikheter mellom det mer verdi og holdningsbaserte i den relasjonelle omsorgen sammenlignet med den pedagogiske omsorgen og omsorgsforståelsen.

2.5 Omsorg og etikk

I barnehagen møter barnehagens personale på flere ulike etiske dilemmaer. For å kunne skape gode praksiser mener Eidsvåg (2021) at det er viktig å være bevisst og reflektert i forhold til disse ulike etiske dilemmaene (s. 15-16).

Eidsvåg sier: “Barnehagens ansatte skal sørge for å ta vare på barnet. De skal gi barnet mat, følge henne på badet, de skal legge barnet til å hvile, å holde han på fanget når han var lei seg, de ansatte skal se barnet og hjelpe henne til å få øye på seg selv, etter hvert som barnet vokser skal barnehagen legge til rette for at han får venner. Barnehagen skal legge til rette for at barnet kan holde følge med de andre barna når det gjelder språk, motorikk og kognisjon. Barnehagen skal gi rom for barnets estetiske utfoldelse. Barnehagen skal sørge for at hvert

enkelt barn blir sett på bakgrunn av sin familie, og sin kultur, og samtidig sørge for at alle får sin plass i fellesskapet. Alt dette har et aspekt av omsorg ved seg, alt dette er knyttet til etikk” (Eidsvåg 2021, s. 15-16).

I lys dette som Eidsvåg setter ord på, kan en se at barnehagepersonalet møter et hav av omsorgssituasjoner og etiske dilemmaer i løpet av barnehagehverdagen. Barnehagepersonalet innehar en viktig posisjon der en skal være bevisst og reflektert på sin innflytelse og makt over barnas liv og barnehagehverdag. Rammeplan for barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2017) hevder at omsorg er en forutsetning for barns trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet (s.19). For at dette skal kunne ivaretas er tillit, ansvar og relasjon viktige faktorer. Relasjoner mellom barn og barnehagepersonalet er nært og består av mange møter og situasjoner mellom barn og voksen i løpet av en dag. En stor del av en barnehagepersonalets hverdag består av å ta ulike etisk valg. Da er det av stor betydning at personalet er bevisst og reflektert i forhold til det fundamentet de gjør sine valg ut fra. I arbeidet med barn har omsorg en sentral rolle og personalet har hver enkelt sin ansvarlighet og personlige moral (Eidsvåg 2021, s. 16).

Omsorg kan sees på som et gode som dekker et behov. Den som har posisjon til å dekke dette behovet har da makt. Hvordan denne makten kan fordeles, det er et etisk og moralsk dilemma. Det fordi at refleksjon rundt hva som er rettferdig og hva som er “det gode liv” dukker naturlig opp (Eidsvåg 2021, s. 31). Å forstå seg fullt og helt på rettferdig omsorg og “det gode liv” kan by på kompliserte dilemmaer når man samarbeider med ulike mennesker om omsorg for et mangfold av barn i barnehagen. Derfor har det vært naturlig for meg å gå til teoretikere som retter seg mot omsorg og etikk i institusjonalisert praksis. Jeg vil videre redegjøre for Løgstrup (2010), Eidsvåg (2021), Tholin (2013), Noddings (2013) og Tronto (2013) for å danne et bilde av omsorg i en barnehagekontekst, der omsorg skal dekkes individuelt, men også i et fellesskap.

Løgstrup (2010) bruker begrepene etisk fordring og tenking. Den etiske fordring handler om tilliten og ansvaret vi har for hverandre. Han hevder at det er et grunnleggende kjennetegn ved mennesket, å møte hverandre med tillit. Videre sier han at når vi viser vår tillit til en person, så utleverer man seg selv, og gjør seg avhengig av andres godhet (s.18). Fordringen i hans tenking er menneskers gjensidige avhengighet av hverandre, der nestekjærlighet er sentralt. Betydningen av begrepet nestekjærlighet er den etiske og omsorgsfulle handlingen

en viser og utøver overfor vår neste. I barnehagen kan det både være kollegialt, men ikke minst i møte mellom personalet og barna, og barn-barn. Han hevder videre, noe som også støttes av Martinsen, at omsorgens fundament er nestekjærlighet. Martinsen (1981) er opptatt av at den betingelsesløse omsorgen, som omhandler det å hjelpe uten å være opptatt av hva man får tilbake, og at man er opptatt og bryr seg om den andres situasjon (s. 5). I barnehagen vil det da være viktig at vi som voksne er oss bevisst det ansvaret vi har i å skape tillit mellom personalet og hvert enkelt barn. Tillit er ikke noe personalet får, men noe personalet gjør seg fortjent til, gjennom sin væremåte og sine handlinger. Der personalets væremåte og handlinger er tuftet på de verdiene og holdningene en har i møte med barna. Den tilliten et barn har til barnehagepersonalet, er det bare personalet selv som kan ivareta. Personalet kan både bidra til å styrke tilliten, men også bryte den ned. Den tilliten som barna viser personalet, må en være bevisst for å ikke misbruke. Barnehagepersonalet må forsøke å forvalte tilliten på en respektfull måte. Personalet bør etterstrebe til enhver tid å være gode, trygge, nære omsorgspersoner for barna, i det mulighetsrommet personalet får, gjennom at barna gir av sin dyrebare tillit (Martinsen, 1981).

To omsorgsteoretikere som har satt spor i omsorgsetikken er nevnte Nel Noddings (2013) og Joan Toronto (2013). Deres omsorgsmodeller har likheter, men setter søkelys på ulike perspektiver ved omsorg. Noddings belyser to retninger innenfor omsorgen. De kaller hun naturlig og etisk omsorg. Begge disse er etikk, men forskjellene på disse to typene etikk er ikke hvordan man handler, men hvordan man motiveres til de handlingene man gjør. I den naturlige omsorgen, mener hun at man motiveres av kjærlighet til den som mottar omsorgen. I den etiske omsorgen motiveres en av sitt eget etiske ideal. Noddings (2013) mener at omsorg er en egenskap som en som omsorgsgiver har, det er en egenskap som ser etter og søker å dekke et behov hos en person. Omsorgen blir da et relasjonelt fenomen, som kan og bør prege relasjonene en er i, for at de skal kunne oppleves som gode. Noddings lager en modell som, for det første forsøker å ivareta mottakeren av omsorg sin subjektivitet, og som for det andre reduserer asymmetrien ved omsorgs handlingene (Eidsvåg 2021, s. 32-36).

Noddings modell:

- 1) A har omsorg for B - det vil si at A er oppmerksom på B og er åpen for å ta inn over seg B's opplevelse av, og ønsker i, en situasjon. Noddings kaller det siste *motivational displacement*. A må altså være oppmerksom og søke en forståelse av hva B erfarer og forsøker å oppnå.
- 2) A handler i tråd med 1.
- 3) B oppfatter at A har omsorg for B.

(Noddings, 2013, i Eidsvåg, 2021, s. 33)

Tronto (2013) på sin side, legger vekt på rettferdighet og demokrati. Tronto (2013) mener at omsorg ikke bare bør være et privat anliggende, men i stor grad være et samfunnsansvar som det offentlige skal ta eierskap til. Det vil være utjevne og mer rettferdig. Med en offentlig omsorg vil den kunne fange opp de tilfellene der den private omsorgen ikke strekker til eller avdekker og dekker omsorgsbehovene. Tronto (2013) har en vid forståelse av omsorgsbegrepet i og med at samfunn og strukturer kan innebære omsorg, samtidig som de relasjonelle og mellommenneskelige møtene klart har en verdi.

Eidsvåg (2021) henviser til Tronto (2013) som definerer omsorg slik "På det mest generelle plan foreslår vi at omsorg sees på som en aktivitet som omfatter alt vi gjør for å vedlikeholde, videreføre, og reparere "verden" slik at vi kan leve i den så godt som mulig. Dette inkluderer kroppene våre, og våre oppfatninger av oss selv og omgivelsene våre, som vi søker å veve sammen i et komplekst bærekraftige nettverk" (Eidsvåg 2021, s. 36).

I denne definisjonen ser vi at det relasjonelle er tonet ned, og at det er handlingene som står i sentrum av Trontos (2013) definisjon. I tillegg skal vi legge merke til at omsorgen omfatter omsorg for seg selv. Når man ser til Noddings modell så kan en omsorgsgiver fort strekke seg langt og kanskje for langt for å yte omsorg. Noddings sier ikke at omsorgsgiveren skal opptre selvutslettende, men allikevel kan dette bli resultatet dersom omsorgsutøveren bare setter søkelys på mottakeren og ikke har omsorg for seg selv (Eidsvåg 2021, s. 36). Tronto (2013) ser på omsorg som en prosess med flere faser:

- 1. Caring about:** Noen eller en gruppe oppdager et udekket behov for omsorg.
- 2. Caring for:** noen eller en gruppe må ta ansvar for at disse behovene blir møtt.
- 3. Care-giving:** Omsorg blir gitt
- 4. Care-receiving:** Når omsorg har blitt gitt, vil det være en respons for personen, gruppen, dyret, tingen, planten, eller miljøet som har mottatt omsorg. Denne

responsen kan observeres og tas med i en vurdering av om omsorg var tilstrekkelig. Tronto legger her til at det ikke alltid er mottakeren selv som responderer. mottakeren vil ikke alltid være i stand til å respondere, og andre må da gi tilbakemelding.

- 5. Care with:** Til slutt må det vurderes hvorvidt behovene som avdekkes og møtes, i tråd med demokratiske forpliktelser til rettferdighet, likhet og frihet for alle.

(Trontos, 2013, i Eidsvåg, 2021, s. 36)

Det er likheter mellom Trontos og Noddings modeller. Det starter med et behov eller et ønske, som oppdages og avhjelpes. Deretter følger en respons som bekrefter eller avkrefter om handlingen var omsorg. Samtidig kan vi se at Tronto skriver frem omsorgsgivere som noen, eller en gruppe. Det vil si at ansvaret og studiene for omsorg deles på flere. Det må ikke være en bestemt, men det kan være flere personer som er med og dekker behovet. Det kan bli en form for arbeidsdeling om å være omsorgsgivere. Noe som kan ses i sammenheng med barnehagepersonalets hverdag i barnehagen. Det vi også kan legge merke til i Trontos (2013) modell er at den tar høyde for at mottakeren ikke alltid har mulighet til å uttrykke seg og responderer på omsorgen som blir gitt. Det vil ikke si at responsen og uttrykket ikke er viktig i Trontos (2013) modell, men det er behov for at andre personer kobles på, i en vurdering om at omsorgen treffer eller ikke. Når det gjelder barnehagehverdagen, så vil det være et viktig aspekt. Barn kan respondere på svært ulike måter. Gjerne kan det være nonverbal respons på omsorg som gis, enten de har lært å snakke eller ikke. I Trontos (2013) modell må da andre i personalet være med å støtte barnet og sørge for at barnets uttrykk kommer frem (Eidsvåg, s. 36-37).

Torontos siste fase, setter omsorg inn i demokratiske rammer. Hun løfter blikket og sier med denne fasen at omsorgen som gis barnet må sees i sammenheng med hvordan det påvirker andres mulighet til å motta samme typer omsorg. Det vil si at Tronto legitimerer forskjellsbehandling. Tanken om at det etiske ansvaret ikke strekker seg lenger enn til mine nærmeste, til de som en har en relasjon med. Eidsvåg (2021) mener her at Tronto forsøker å balansere og forene de etiske prinsippene rettferdighet og de gode liv (Eidsvåg, 2021, s. 36-37).

Noddings (2013) er opptatt av å se på omsorg som et etisk begrep og at det ikke er regler, men et etisk ideal som er det sentrale i omsorg. Tholin (2013) gjengir deres beskrivelse av omsorg slik: omsorg forstått som relasjon og fundert i kjærlighet og etisk praksis (s.16). I

hennes omsorgsteori står naturlig omsorg og etisk omsorg sentralt. Den naturlige omsorgen er den omsorg foreldre har og viser sine barn, en omsorg som er knyttet til nære følelser, reaksjoner og relasjoner som naturlig kommer frem. Hun hevder at det vi vil og det vi bør gjøre som handling er en og samme sak. Etisk omsorg er den formen for omsorg som utøves profesjonelt. Der det ikke er følelsene og den nære relasjonen som er mest sentral, men handlingene. Omsorg er også handling, der handlingen kan være barnehagepersonalets måte og utøve omsorg på. Både Tholin (2014) og Foss (2009) har i sin forskning vært opptatt av handling og den omsorgsfulle væremåten. Begge hevder at de valg som tas, og de handlinger som gjøres bygger på de verdier og holdninger man har. De er opptatt av at som barnehagepersonale utøves det etisk omsorg, og det handles ut fra både egne etiske valg, holdninger og verdier, men også ut fra etiske retningslinjer som gjelder for profesjonen, for eksempel rammeplanen (Tholin, 2013, s. 88-90).

Noddings (2013) mener at den omsorgen som utøves profesjonelt er ikke på samme måte påvirket av nære følelser og relasjoner, slik privat omsorg er. Hun hevder at man bruker sine erfaringer fra den naturlige omsorgen, den omsorgen som enten er blitt gitt eller den omsorgen en selv har mottatt, som inspirasjon, og som modell for omsorgsutøvelsen i en profesjonell sammenheng. Hun sier videre, at omsorg er noe man lærer i forhold til, og i møte med andre, og at omsorg alltid tar hensyn til den andres perspektiv, der det er en gjensidighet i samspillet mellom den som gir omsorg og den som mottar omsorg (69-74).

Som barnehagepersonale og omsorgsutøver må man evne å sette seg selv og egne behov til side, forsøke å forstå andres behov og perspektiv. For å kunne mestre dette må man være personlig engasjert i den andre og samtidig engasjert, bevisst og reflektert i sitt arbeid. Dette forklarer hun som den tosidige i omsorgsrelasjonen. I denne sammenhengen er det snakk om barnet og barnehagepersonalet. Hun hevder at begge parter må bidra for at det kan være en relasjon. Dette betyr igjen at synet på barnet ikke bare blir sett på som en omsorgsmottaker og objekt, men at barnet er et subjekt og har en fullverdig deltagelse i relasjonen og en mer aktiv rolle i relasjonen. Videre trekker hun frem at omsorgen fra en person blir fullendt av den andre hvis det er et omsorgsforhold (s. 33). Dette forklarer Tholin (2013) med at et mislykket forsøk fra enten den som tar initiativ til å gi omsorg, eller den som omsorgen er rettet mot, bidrar til å blokkere oppfyllelsen av omsorgsrelasjonen. Det er fortsatt en relasjon, men ikke en omsorgsrelasjon (s. 88). Barnehagepersonalets handlinger skal være til det beste for barna. Det kan være vanskelig å vite om et lite barn opplever den omsorgen vi gir som

omsorg, men med utgangspunkt i akkurat det, må barnehagepersonalet være særdeles oppmerksom på, og se etter barnas reaksjoner på handlingene og relasjonene de er i.

2.6 Omsorgsrelasjoner

I barnehagehverdagen, er personalet i møte med, og relasjon med barna stort sett hele tiden. Derfor er relasjoner et naturlig tema i møte med barnehagepersonalets omsorg.

Omsorgsbegrepet er et sentralt begrep i barnehagen. Det er også relasjonsarbeid. Når en slår disse sammen, får en ordet og begrepet omsorgsrelasjoner. I omsorgsrelasjoner mellom personalet i barnehagen og barna er det avgjørende at barnehagepersonalet er aktive deltagere i omsorgsprosessen for at det skal kunne kalles en omsorgsrelasjon (Tholin, 2013, s. 109).

Det at begge parter må være aktivt deltagende kan være utfordrende, det kan også være en tankegang som krever omstilling hos enkelte i et barnehagepersonale. Flere av de som har jobbet i barnehagefeltet har nok tanker om at deres praksis er omsorgsfull. Når man jobber i et barnehagepersonell, så kan man ha opplevelser av at en utfører omsorgshandlinger og gjør omsorg, at en dekker behov som barnet har, men det er ikke alltid tilfelle. Det er ikke nødvendigvis slik at personalet har klart å oppnå en omsorgsrelasjon. Dersom omsorg skal bli gitt, eller at en skal være i en omsorgsrelasjon, er det også avhengig av at mottakeren er aktivt deltagende og har forståelse for- og anerkjenner at han eller hun får omsorg. Omsorgen skal ifølge Noddings (2013) og Tholin (2013) bygges på en gjensidig relasjon. Både barnehagepersonalet og barna må være aktive i dette møtet, dersom man skal kunne kalle det en omsorgsrelasjon eller at omsorgen skal bli fullbyrdet (Tholin, 2013, s. 109). Dette kan være litt av en omstilling for barnehagepersonalet å ta innover seg. Derfor er det viktig å skape arenaer for felles forståelse, fokus og retning på omsorg og omsorgsrelasjoner. Påfyll av kompetanse på dette området og samarbeid om felles mål og føringer i lys av rammeplanen. Det for å kunne utruste personale til å lettere kunne skape jevnbyrdige relasjoner mellom barnehagepersonalet og barna. Det å utruste personalet med kompetanse og verktøy for å lese og forstå barnas uttrykk, og samtidig kunne reagere og responderer på en slik måte at omsorgen blir ivaretatt, og omsorgsrelasjoner blir bygget. Kompetanseheving, samarbeid, felles mål og forståelse vil kunne være avgjørende for om det blir en god omsorgspraksis i barnehagen (Tholin, 2013, s. 109-110).

Berit Bae (2007) har sett på relasjoner mellom store og små i barnehagekontekst. Bae mener at dersom man skal skape gode relasjoner er det viktig at barn får en opplevelse av at barnehagepersonalet verdsetter dem, deres følelser, tanker og uttrykk. Det vil ifølge Bae kunne påvirke relasjonen og omsorgen til barnet på en positiv måte. En av nøkkelfaktorene til å kunne skape slike relasjoner er, dersom barnehagepersonalet har holdninger, verdier og praksis som anerkjenner barna som subjekt. Det å anerkjenne et barn som subjekt gir barnet en verdi som aktivt deltagende medborger til barnehagesamfunnet. Dette kan legge til rette for respektfulle og utviklende relasjoner der barna opplever seg sett, lytte til og anerkjent (s. 9). Tholin (2013) fremhever en gjensidig relasjon der barnehagepersonalet og barna møtes i et godt møte, der den voksne vil barnets vel og deler makt med barnet. Det å anerkjenne at barnet er ekspert på sitt liv, sine behov, og sin verden. Samtidig som personalet må være bevisst på at barnehagepersonalet kommer med sin kompetanse og sitt nærvær for å ivareta omsorgen (s. 90).

Drugli (2013) Tar opp dette med positive relasjoner og sensitivitet overfor barns væremåter. hun løfter frem barnehagepersonalets positive relasjoner med barn som en viktig del for barnas følelser, behov, ønsker og uttrykk. Det å bli sett, hørt og anerkjent. Dersom barnehagepersonalet er sensitive for de signalene barna gir, gir det et viktig rom og mulighet for å kunne lese og forstå barnas behov, følelser, ønsker og uttrykk. For at barnehagepersonalet skal kunne være sensitive voksne, så er det viktig at personalet er aktivt påkoblet i situasjonen i barnehagen, er lydhøre og tilstedeværende i samspill situasjoner og relasjoner generelt. Barnehagepersonalet er nødt til å lese og forstå barna slik at de kan gi en tilpasset respons til de uttrykkene barna kommer med. Personalets kompetanse og tilstedeværelse er avgjørende for å kunne skape gode omsorgsrelasjoner. Kompetanse og tilstedeværelse trenger en for å observere og lese barnas kroppsspråk og ulike uttrykksmåter. Personalet må ha kompetanse til å både lese og forstå, men også respondere på en måte som skaper en god relasjon. Samtidig er det viktig at barnehagepersonalet er bevisste og observante på sine egne uttrykk, sitt eget kroppsspråk og måten dem kommuniserer på i relasjon til barna (s. 86).

2.7 Omsorgskultur

Barnehagehverdagen bærer preg av ulike kulturer som personalet skaper, men også barna. En kultur for omsorg, en omsorgskultur. Omsorgskultur er ikke det mest brukte begrepet innenfor kultur og omsorgsarbeid i barnehagen, men kan være et aktuelt tema for denne

studien. Det har vært godt kjent i barnehagesektoren at omsorg har stått sentralt og at omsorg skal være som en bærebjelke for alt som skjer i barnehagen. Omsorgskultur handler om det å skape et fellesskap og et miljø i barnehagen som verdsetter hverandre og relasjonene til hverandre, som anerkjenner hverandres væremåter, uttryksmåter, følelser, ønsker og behov. I en omsorgskultur vil solidaritet og samhold, tillit og trygghet være sentrale begreper. En omsorgskultur skal skape en fellesskapsfølelse, både i barnehagegruppen, men også hos hvert enkelt barn. En tilhørighet og tilknytning til et fellesskap som setter omsorg i førerretet og der omsorgen blir ivaretatt (Tholin, 2013, s. 140-141).

Det som kjennetegner en omsorgskultur er at personalet tenker, planlegger, og handler etter barnets beste. Barnas stemme blir hørt, barna får medvirke, barna får oppmerksomhet og engasjerte voksne som for eksempel er med på lek og aktivitet på barnas premisser. I en omsorgskultur viser barnehagepersonalet nærhet i situasjonene i barnehagen, oppmuntrer barna og gir barna oppmerksomhet, utfordringer og meningsfulle aktiviteter og leker. Det blir viktig å gi rom for barnas lek, og å delta i prosesser med barna på en positiv og sensitiv måte. Det å sette barna først og være aktiv deltagende i deres barnehagehverdag er kjennetegn ved en slik kultur. Mange knytter humor og glede, latter, trøst, kreativitet engasjement, kjærlighets og inkludering til omsorgskultur begrepet (Tholin, 2013, s. 142-143).

2.8 Tilknytning

John Bowlby (1994) har gjennom sin forskning gitt kunnskap om tilknytning. Kunnskap om at tilknytning er den følelsesmessige og det emosjonelle båndet som knytter barnet til de ulike personene og miljøene barnet møter. Tilknytning er en forbindelse som en person danner i forhold til en annen bestemt person, slik at de kan være forent over avstand og tid.

Tilknytning er en relasjonsprosess. Tre faktorer ser ut til å være viktige. Det er sensitivitet omsorgspersonene viser overfor barnets emosjonelle uttrykk, barnets temperament og omsorgsgivernes barndomserfaringer (Abrahamsen, 2010, s. 328-329). Barn tilknytter seg mennesker som gir fysisk og emosjonell omsorg, er stabile og tilstedeværende i barnas liv og er i en positiv nær og forutsigbar relasjon med barna. Positiv tilknytning kan føre til trygge barn som opplever at de får god hjelp og støtte av personalet i barnehagen. Personalet støtter og ivaretar barnas grunnleggende behov. Utrygge barn som har utfordrende tilknytning har ikke fått den støtten de har behov for, relasjoner er vanskelig for dem å etablere. Barna er enten for selvstendige og isolerer seg for relasjoner, mens enkelte barn blir avhengige av å få støtte og hjelp for å dekke sitt behov for omsorg (Drugli 2013, s. 21).

Når det gjelder dyaden og barnets tilknytning til sine omsorgspersoner, har John Bowlby (1994) hatt vesentlig innflytelse for tilknytningsteoriens utvikling. Bowlby beskriver med inspirasjon av Mary Ainsworth, foreldreskap med at begge foreldrene er en trygg base for barnet. De er tilgjengelige for barnet når det trenger dem for å søke trøst, emosjonell støtte eller fysisk tilstedeværelse. Den trygge basen gjør det mulig for barnet å utforske verden rundt seg en stund, for deretter å være trygg på at foreldrene ikke er langt unna. Foreldre griper ikke inn i barnets utforskning hvis det ikke er nødvendig, men inntar en avventende rolle. Slik respekterer foreldrene barnets naturlige tilknytningsatferd (s. 20). Bowlby (1994) sier at tilknytningsatferd eksisterer i ulik grad hos alle mennesker, og at den er tydeligst når vi er barn. Derfor anser han den som en naturlig del av oss alle, og at den er en beskyttelsesfunksjon. Vi trenger alle en forsikring om at vi i en kritisk situasjon blir imøtekommet av noen som kan hjelpe oss. Det er biologisk forankret ifølge Bowlby. Tilknytningsatferd er spesielt tydelig hos et barn som er redd, syk eller sliten, og blir beroliget av omsorg og trøst. Videre sier Bowlby (1994) at når tilknytning defineres som en adferdsform, som har en indre motivasjon, så har den betydning for overlevelsen. “Tilknytningsteorien er et forsøk på å forklare tilknytningsadferd med dens episodiske fremtreden og forsvunnen så vel som de vedvarende tilknytninger som barn og andre personer skaper til bestemte personer” (Bowlby, 1994, s. 35). Bowlby (1994) fremhever barnets tilknytning som et *preferancehierarki*, hvor barnet foretrekker en person, men velger en “vennlig fremmed” i de tilfellene hvor barnets nærmeste er fraværende. Barnet har tilknytning til noen få mennesker, men kan vise adferd som sinne, gråt, glede og fortvilelse overfor mange ulike mennesker (s. 37). Bowlby (1994) legger altså vekt på de reaksjonene barnet får ved atskillelse fra nære omsorgspersoner. Han fastslo at barnet ville reagere i en bestemt rekkefølge når det ble separert fra omsorgspersonen. Den umiddelbare reaksjonen ville være sinne, gråt eller å rope, og dersom responsen fra omsorgspersonen uteble, ville barnet reagere ved å bli passivt og fortvilet.

Opplevelsen og erfaringen med tilknytning tar etter hvert bolig inne i hode på barna og blir en indre arbeidsmodell som får påvirkning utviklingen videre, spesielt med tanke på det med å etablere nære relasjoner med andre barn og voksne. Barnet lærer “hvem er jeg, hvilken verdi har jeg og hvordan kan jeg være sammen med andre?” (Abrahamsen, 2010, s. 328-333).

2.9 Barnas følelser og den bærekraftige omsorgen

Følelser er som førstehåndserfaringer på hvordan mennesker oppfatter livet, verden rundt oss og de relasjonene og situasjonene vi møter. Følelsene omhandler et moralsk aspekt og beskrives som nødvendige. De kan gi beskjed om hva en føler er godt eller vondt, rett eller galt, trygt etter utrygt for å nevne noe. Følelser kan være som en puls i menneskers væremåter og uttrykk. Følelsene påvirker hvordan mennesker tenker og handler. Følelser kan sees i sammenheng med menneskers moralske holdninger, dermed kan det i stor grad påvirke menneskers moralske handlinger. Hvordan en responderer på det en opplever (Vetlesen & Nordtveit, 1996, s. 108). Livskvalitet er kanskje det viktigste barna føler og opplever. Det forstås som en følelse av å ha et fint og godt liv. Hva et godt liv innebærer og hva ulike mennesker opplever som “det gode liv” kan være individuelt og påvirkes av tid, sted, relasjoner og livsfaser (Gulpinar et. al., 2016, s. 47).

Følelser er så mangt, men en sentral følelse er følelsen av å av å høre til. Om tilhørighet sier Per Fugelli i 2015 på psykologidagene i Trondheim at “Det tredje grunnstoffet i menneskers liv og i jakten på lykken er tilhørighet. Å få oppleve å være til ... Ikke være et ettall på jorden, men invester i flokken. Vi er felles skapt, vi må bry oss om hverandre, både i den lille flokken vår, men også i landet og i verden.” Denne verdien om å høre til trenger ikke nødvendigvis et teoretisk grunnlag, men selvfølgelig skal jeg sette teori på verdien. Tilhørighet er nok noe vi alle mennesker har godt kjennskap til, både som et behov og ønske om å ha, men også som en tilfredsstillende og takknemlighet for å få oppleve. Verdien tilhørighet handler om å kunne identifisere seg med noe eller noen, “her hører jeg/vi til”, “dette tilhører jeg/vi”. I tillegg så handler tilhørighet om å være en fullverdig deltaker i til et felleskap, eksempelvis barnefellesskapet, kollegiale eller barnehagesektoren. Være en enhet, være betydningsfull, ha en verdi. Å bli identifisert som deltaker i barnehagen, og å være betydningsfull og tilnærmet uerstattelig i og for det en tilhører. Tilhørighet dreier seg om å kunne være og erfare det å være betydningsfull, å ha noe å gi videre til fellesskapet eller at fellesskapet gir noe videre til deg. Altså er gjensidigheten sentral i tilhørigheten, “jeg betyr noe for noen”. Denne gjensidigheten vises i relasjoner med fellesskapet og kan oppleves i form av å være med på å gi noe, men også oppleve å være betydningsfull i form av å være på mottakersiden, det å få (Winger & Eide, 2018).

I Eidsvågs (2021) studie samtales det om følelsenes rolle i møte med barna og rettferdig fordeling av omsorg, og i den danner han seg et mer helhetlig perspektiv innen etikk og

institusjonalisert omsorg. Han mener at det å finne den rette emosjonelle inngangen til arbeidet i barnehagen, og det å samarbeide godt slik at omsorgen blir gitt på en rettferdig måte, det har Eidsvåg kalt en bærekraftig omsorg. Den bærekraftige omsorgen skal fungere som et institusjonelt fenomen som gir en mer helhetlig forståelse av omsorg og danner grunnlag for en mer bærekraftig institusjon over tid. Den bærekraftige omsorgen belyser viktigheten av en til en relasjoner, men for at omsorgen skal kunne være bærekraftig må den være en felles kilde for samtlige deltagere i institusjonene, da et omsorgsfellesskap. Å finne balansen mellom å ha omsorg for seg selv og å ha omsorg for andre, samtidig dette med å ha omsorgen som et felles anliggende, det er det mest forenlige etiske utgangspunktet for arbeidet med omsorg i barnehagen (Eidsvåg, 2021, s .29).

Et begrep som står sentralt og inngår i tilhørighet er begrepet inkludering. For at barn skal oppleve tilhørighet i barnehagen er det å føle seg inkludert en av de viktigste faktorene. I barnehagen skal barna skal møtes ut fra de behovene de har og få oppleve at de har noe å bidra med og får omsorg. I barnehagen er barna, deres foresatte og personale ulike. De har ofte ulik bakgrunn, holdninger, verdier, ulike sosiale, kulturelle og religiøse/ikke religiøse, språklige faktorer som skaper et stort mangfold av ulike og unike mennesker. Dette krever at barnehagepersonalet søker kunnskap om hvert enkelt barn og familie, samtidig er bevisst på sine egne og personalets ulikheter. For å skape tilhørighet og inkludering i barnehagen kreves det at personalet er aktivt pålogget for å skape gode møter mellom barna og familiene, det kreves en romslighet i syn på ulike temaer, organisering og innhold i barnehagen. Barnehagepersonalet skal være bevisst på å fremme inkluderende fellesskap. Dersom barnehagepersonalet har kjennskap til barna og skaper et rom for mangfold så kan det tilrettelegge for gode inkluderende barnehagehverdagen (Eidsvåg, 2021).

2.10 Medvirkning

Personalet legger rammer og føringer for hva som blir gjort og prioritert i barnehagen av praktiske gjøremål, men også pedagogiske fokusområder. Barna i barnehagen har samtidig en lovfestet rett til medvirkning. Barnehagen og barnehagens personale skal legge til rette for at barnas behov og uttrykk får rom og påvirkningskraft i hele barnehagehverdagen.

Barnehagepersonalet skal jobbe for å tilpasse slik at dette er mulig i alle deler av barnehagens hverdag, slik at barnas behov og uttrykksmåter blir anerkjent, prioritert og ivaretatt (utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7).

Berit Bae (2012) er en av dem som har frontet dette med barns medvirkning og hun snakker om medvirkning som et relasjonelt, men også helhetlig perspektiv for alt en gjør i barnehagen. Det å respektere barnas mange ulike uttrykk, erfaringer og opplevelser er en viktig del av medvirkningen. Se barna som verdige deltakere i barnehagen med alt det innebærer. Dersom barna skal kunne oppleve medvirkning i barnehagen må personalet se barna som subjekter, anerkjenner barna både i relasjon, men også i alle andre deler av barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen sier at barna skal få rom for medvirkning og sine uttrykk, samtidig at dette skal følges opp blant personalet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7).

I medvirkning er det også et stort aspekt av omsorg. Tholin. (2013) trekker frem at om omsorg skal kunne være en del av barnehagens innhold og rammer, så er medvirkning nødt til å være i førersete. Barna trenger et personale som ser dem, lytter aktivt til dem og gir dem rom til å medvirke gjennom barnehagens ulike hverdager. Dette kan være gjennom å respondere på barnets behov og uttrykksmåter, eller legge til rette for barnets lek, samtidig trøste og vise forståelse (s. 145).

I teorikapittelet har jeg gjort rede for teori som kan belyse og gi en teoretisk innramming på omsorgsbegrepet. Temaer som har vært presentert er omsorgsbegrepet, omsorg i barnehagen, omsorg i rammeplanen, relasjonell omsorg, omsorgsetikk, omsorgsrelasjoner, omsorgskultur, tilknytning, barns følelser og den bærekraftige omsorgen, og til slutt medvirkning.

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for studiens metodologi. Jeg har vært ute i praksisfeltet, på sporet av omsorgen i barnehagen, i et forsøk på å finne svar på problemstillingen: “Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”. Ved å utarbeide tilhørende forskningsspørsmål ønsker jeg å avdekke om det er forskjell mellom de ulike yrkesgruppenes omsorgsforståelse blant barnehagepersonalet, og hvordan rammeplanen blir tolket av disse. Er det en form for pedagogisk forståelse av omsorgsbegrepet eller en relasjonell omsorgsforståelse som er fremtredende i de ansattes praksis.

3.1 Valg av metode

Metode er fremgangsmåten som tas i bruk for å samle inn og analysere datamaterialet. Metoden er et redskap som danner grunnlaget for at jeg i denne studien på en strukturert og bevisst måte skal finne svar på det jeg ønsker å undersøke, slik at jeg på best mulig måte kan besvare studiens problemstilling og de tilhørende forskningsspørsmålene. Det finnes ulike metoder som kan tas i bruk, det kan være kvalitativ metode, kvantitativ metode, eller en kombinasjon av disse. Valg av metode legger føringer for hvordan jeg skal arbeide (Ringdal, 2013, s. 20-21).

For å kunne svare på problemstillingen har jeg valgt kvalitativ metode. I kvalitativ metode er en på oppdagelsesferd nært praksisfeltet, dette gir studien en mulighet til å gi en innsikt og kjennskap til barnehagepersonalets omsorg gjennom samtaler med barnehagepersonalet. Jeg forsøker i studien å forstå og formidle barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner (Postholm 2010, s. 33).

Ontologi, epistemologi og aksiologi er viktige begreper innenfor kvalitativ metode og vil være temaer som er relevante for hele studiens prosess og produkt. Ontologi dreier seg om den som undersøker sin virkelighetsoppfatning og syn på kunnskap. Epistemologien omhandler synet på kunnskap. Aksiologi omhandler undersøkerens påvirkningskraft og mulighet og da i forbindelse med at verdier og holdninger kan legge føringer for undersøkelsen og studiens struktur og innhold (Postholm 2010, s. 33).

3.2 Kvalitativt intervju

Jeg har valgt intervju som metode for datainnsamling til denne studien, en til en intervjuer. Grunnen til dette er at jeg ønsket å få detaljerte og grundige beskrivelser av informantene. Jeg ønsket også å få frem hver enkelt sine refleksjoner og erfaringer. I den anledning tenkte jeg det ville være enklere for informantene å dele sine personlig tanker knyttet til deres opplevelser, forståelse, holdninger og verdier i et intervju en til en (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s. 146). Intervjuene som ble gjennomført var semi-strukturerte. Det ble tatt utgangspunkt i intervjuguide (vedlegg 1), samtidig var det åpning for at informanten selv kunne komme med innspill utover de planlagte spørsmålene. Jeg som intervjuer spurte også flere oppfølgingsspørsmål om det var hensiktsmessig (Johannessen 2016, s. 148).

Når jeg tar i bruk intervju som et verktøy er det for å videreformidle informantenes refleksjoner og erfaringer knyttet til omsorgsforståelse, omsorg i praksis, samt hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 21). Temaet for studien, studiens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål er sentrale føringer for intervjuguide og preger intervjuets innhold og struktur. “Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”, og 1. “Er det forskjell mellom de ulike yrkesgruppene?”, 2. “Hvordan blir rammeplanen tolket av disse?”. Dette for at jeg skal kunne få frem funn som kan svare på det jeg ønsker å undersøke. Intervjuene har som fokus å kunne formidle hva, hvordan og hvorfor de jeg intervjuer tenker, mener og reflekterer på måten de gjør knyttet til omsorgsforståelse, omsorg i praksis og hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg. I intervjuene har jeg jobbet for å på best mulig måte få frem hva informantene fra barnehagen tenker, mener og erfarer når det kommer til de de ulike spørsmålene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 19).

Når jeg utførte intervjuene forsøkte jeg så godt jeg kunne å gi informantene fra barnehagepersonalet en opplevelse av å bli behandlet med respekt, og at det opplevdes som en trygg prosess. Ved gjennomføring av en undersøkelse slik som dette er man som datainnsamler i en maktposisjon som er viktig å være bevisst. Det var viktig for meg å ha gjensidighet i prosessen. Det å gi barnehagepersonalet et inntrykk av at de er eksperter når det gjaldt sine egne erfaringer og refleksjoner. Jeg opplevde underveis i intervjuene at informantene var åpne og trygge, og at det ble gode samtaler. I tillegg fikk jeg også tilbakemelding fra informantene i etterkant at det i intervjuene var skapt et miljø for å reflektere og fortelle det de hadde på hjertet knyttet til temaene (Kvale & Brinkmann, 2015, s.

19- 21). Under intervjuene forsøkte jeg å lytte aktivt, bruke kroppsspråk, smil, nikk og deltok i samtalen for å anerkjenne det informanten ønsket å formidle. Informantene opplevdes som frittalende og komfortable. Om dette skyldes min innsats eller andre faktorer er vanskelig å si, men jeg forsøkte etter beste evne å legge til rette for trygge og gode rammer for intervjusituasjonen.

Samtidig som det å skape god kommunikasjon, og danne et godt grunnlag for samtale var det nødvendig med en struktur og orden for å sikre en rød tråd i samtalen. Intervjuguiden var i den sammenheng viktig for å skape struktur, i tillegg skal man være bevisst på at en intervjuguide kan virke begrensende for potensiale til samtalen. Jeg sørget derfor å lage åpne spørsmål slik at det var rom for informantene å greie ut (Dalland, 2017, s. 52). Ved å ta i bruk intervjuguiden som et hjelpemiddel og ikke nødvendigvis følger den slavisk la jeg til rette for en åpen og god samtale, men som også inneholdt struktur. En intervjuguide er et viktig verktøy og hjelpemiddel for å kvalitetssikre forskningen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 19-21).

3.3 Utvalg

Til denne undersøkelsen besluttet jeg å inkludere fem informanter. Hvor mange informanter en inkluderer avhenger av flere faktorer. Først og fremst skal man oppnå et representativt utvalg fra feltet, slik at en ekstra informant sannsynligvis ikke ville gitt ny verdifull informasjon. Da har man oppnådd metning i datamaterialet og vil ikke innhente ny informasjon ved å intervju flere (Jacobsen 2015, 192). Samtidig er rammene for prosjektet som tid og ressurser en annen faktor. Det kan være utfordrende med tilgang på informanter og de hensyn man skal ta i forbindelse med intervjuene, det er derfor viktigere med kvalitet i de intervjuene som gjennomføres enn en mengde intervjuer som en ikke rekker over på en grundig måte (Taggaard & Brinkmann 2015, s 32). Jeg valgte fem informanter fra samme barnehage til denne undersøkelsen. For det første forenklet dette prosessen med å ta kontakt og få tilgjengelige deltakere, i tillegg var omgivelser til å gjennomføre intervjuene gode. For det andre var det interessant med et utvalg som representerer en del av en bestemt barnehage og gruppe. Deltakerne ble forespurt ved at jeg tok kontakt med den bestemte barnehagen, videre fikk disse et informasjonsskriv og samtykkeerklæring som jeg leverte fysisk et par dager etterpå. Barnehagepersonalet fikk tilgang til intervjuguiden i forkant av intervjuene slik at de kunne gjøre seg noen tanker, og kanskje også være tryggere på hva de kunne forvente

seg. Jeg vurderte det slik at det ikke var av avgjørende betydning at informantene svarte spontant på spørsmålene under intervjuet og at de derfor kunne få intervjuguiden i forkant. Vi gjennomførte intervjuene i barnehagen slik at informantene skulle slippe å forlate arbeidsstedet i løpet av dagen, samt at intervjuene da ble gjennomført i omgivelser som var trygge for informantene.

Deltakerne var en styrer, to pedagogiske ledere, en barne- og ungdomsarbeider og en lærling. Jeg ønsket et bredt spekter av erfaring og kompetanse for å kunne undersøke mangfoldet i barnehagepersonalet, ikke bare barnehagelærere for eksempel.

3.4 Tillatelse og samtykke

I oppgaver av denne type karakter er det viktig at Norsk senter for forskningsdata (NSD) på tilgang til å vurdere og godkjenne prosjektet. I vinter søkte jeg godkjenning sammen med veileder som var koblet på søkeprosessen. Det gikk raskt mellom søknad og godkjenning, det var enkelt å forholde seg til kommunikasjonen med NSD (vedlegg 3). Deretter arbeidet jeg videre med samtykkeskjemaet og tok kontakt med informantene for å planlegge og avklare intervjuprosessen.

Jeg brukte malen til samtykkeskjema som er tilgjengelig på NSD sine hjemmesider, på den måten fikk jeg sikret at forskningsprosessen var innenfor lov og regelverk. I samtykkeskjema som ble levert til informantene i forkant av intervjuene var det informasjon om lydopptak, hvordan intervjuet skulle gjennomføres, hvordan personopplysninger ble behandlet og hvor lang tid intervjuene ville ta. Barnehagepersonalet som vi intervjuet, fikk både tilgang til skjema og intervjuguide. Alle intervjuene ble gjennomført som planlagt og det ble innhentet samtykke fra alle i forkant av intervjuene. intervjuene hadde en lengde på 30 til 40 minutter.

3.5 Forskerrollen

I arbeidet med å skrive masteroppgaver krever det en faglig bevissthet og en etisk bevissthet gjennomgående i hele prosessen. Forskerrollen jeg har inntar kan ha stor betydning for studiens innhold. I prosessen med studien og i behandling og bearbeiding av både deltagere og materialet som ligger til grunn har det vært viktig for meg å etterstrebe verdighet og

respekt i alle ledd. Det er ikke alltid lett å se seg selv, sett i ettertid kunne man nok gjort enkelte ting annerledes. Samtidig har jeg vært opptatt av å gi tilstrekkelig med informasjon om prosjektet til deltakerne, informere om deres rettigheter og hva materialet skal brukes til. Jeg har vært opptatt av en etisk håndtering gjennom hele prosessen, fra intervju og analyse, til presentasjon av funn, drøfting og konklusjon.

En fallgrube kan være at man blir for ivrig og engasjert, men jeg opplever at jeg har vært bevisst min rolle og forsøkt å ikke havne i den fellen. Det har vært viktig for meg at jeg ikke fremstår som en bedreviter eller at jeg tar eierskap og definisjonsmakt over det pedagogiske arbeidet. I en kvalitativ studie er det ekstra utfordrende (sammenlignet med kvantitativ metode) å holde seg nøytral for forforståelse, verdier og holdninger. Jeg har forsøkt å skille hva som er mine fremstillinger kontra informantene fra barnehagens fremstillinger i intervjuene (Postholm, 2010). Studien min har vært å viderefremme barnehagepersonalets refleksjoner og erfaringer, og gi det et bevisst og godt møte med det teoretiske fundamentet for studien (Hammersley & Atkinson, 1996, s. 316).

3.6 Etiske overveielser

I denne prosessen med masteroppgaven har jeg stått overfor en mengde etiske overveielser. I en kvalitativ oppgave er det viktig at etiske retningslinjer blir holdt. Et av de punktene jeg anser som viktigst er at man ikke skal drive med fusk med studien og datamaterialet. Jeg har jobbet mot å til enhver tid informere om de kildene jeg har brukt (Dalland, 2017, s. 80). I prosessen har det vært fokus på alt fra å samle inn data på en måte som tar hensyn til informantenes og barnehagens personvern. Jeg hentet inn samtykkeerklæringer (vedlegg 2), gav fylldig informasjon om hva, hvordan og hvorfor jeg ønsket å intervju barnehagepersonalet. Jeg gav også informasjon om informantenes rettigheter og tilbød dem å lese og få informasjon om hva og hvordan jeg brukte materialet de gav meg. I tillegg ble det tidlig i fasen informert om hvordan data skulle innsamles og oppbevares. Jeg tok lydopptak på manuell opptaker og transkriberte og kodet materialet, jeg brukte fiktive navn for å anonymisere og beskytte informantene. Jeg tok også etiske overveielser i analysen, ved å etter beste evne forsøke å formidle barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner slik de er, med et begrepsapparat fra teori og forskning.

3.7 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet

Jeg har etterstrebet at studien skal bære preg av kvalitet og holdbarhet, samtidig som arbeidet bærer preg av å være tillitsvekkende, pålitelig og troverdig. Det har jeg forsøkt å gjøre ved å

ta bevisste valg av forskningsmetode, teoretisk grunnlag, behandling av datamaterialet, samt et strukturert arbeid og bevissthet omkring min forskerrolle (Thagaard, 2013, s. 187).

Når det gjelder studiens validitet har det vært viktig for meg å forsøke å være kritisk til meg selv i prosessen. Jeg har forsøkt metodologisk valg som sikrer at en opprettholder studiens troverdighet og gyldighet. I studien har jeg jobbet grundig og godt med intervjuene og bearbeidingen av materialet. Jeg har forsøkt å skape et godt fundament og tatt i bruk det jeg anser som pålitelige og relevante teoretiske perspektiver og forskning innenfor barnehagefeltet og omsorg som tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 250).

Innsamling av data har hatt betydning for validiteten i studien, dataene som er innsamlet må være relevant for det undersøkelsen har som hensikt å undersøke. Det kan også være mulig å overse data. Derfor har jeg i oppgave vært bevisst på å videreformidle informantenes erfaringer og refleksjoner i lys av de teoretiske rammene for studien for å svare på problemstillingen (Ringdal, 2013, s. 96-97). I denne sammenheng spiller utarbeidelsen av intervjumalen en sentral rolle for å sikre at dataene som blir innsamlet er i tråd med det en ønsker å samle inn. Eller med andre ord, for å sikre at spørsmålene som blir stilt er i tråd med det en ønsker og få svar på og informasjon om.

Studios reliabilitet sier noe om forskningens pålitelighet og troverdighet (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). For å få til dette har jeg etterstrebet en grundige og god forskningsprosess som danner et grunnlag for pålitelig og troverdig forskning. Det at jeg som forsker har brukt godt tid i forberedelsene vil være en fordel for å være pålitelig og virke troverdig, i tillegg skal jeg være oppmerksom og bevisst på å ikke være forutinntatt både mot feltet, men også i arbeidet ved å analysere resultatene fra undersøkelsen som er gjort. Ved at jeg opptrer profesjonelt og balanserer forskerrollen og de etiske vurderingene på en riktig og god måte vil det kunne gjenspeile seg ved at undersøkelsen oppnår en pålitelighet og troverdighet.

Når det gjelder om studien min er generaliserbar, så er det vanskelig for meg å mene at forskningen jeg har gjort kan generaliseres som et dekkende svar på problemstilling for et helt fagfelt. I studien har jeg konsentrert meg om å en liten gruppe og en barnehage, som kan gi studien en konsentrert og lokal verdi. Altså generaliserbart for en bestemt barnehage. studien er i tilfelle representativ og generaliserbar i den størrelsesordenen som materialet presenterer, nemlig fem barnehageansattes erfaringer og refleksjoner over hvilken

omsorgsforståelse en finner hos ansatte i barnehagen. studien vil imidlertid allikvel være et positivt bidrag til barnehagefagfeltet og ha en verdi for å kunne si noe om omsorgsforståelse, omsorg i praksis, samt hvilken rolle rammeplanen spiller for omsorg i barnehagen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 264).

3.8 Analysemetode og hermeneutisk tilnærming

I studien har jeg en hermeneutisk tilnærming, hermeneutikken handler om forklaringskunst. Jeg har igjennom denne oppgaven og studien forsøkt å formidle og belyse det barnehagepersonalet formidler i lys av den litteraturen og rammeplanen som ligger til grunn for studien (Gilje & Grimen 1995, s. 143). Jeg forsøker etter beste evne å formidle barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner ved å gjengi deler av det personalet sier. Dette for at leseren også får dannet seg et godt innblikk, og på den måten får leseren mulighet til å gjøre sine egne oppfatninger av innholdet i tillegg til min forståelse av informasjonen. (Gilje & Grimen 1995, s. 153). I hermeneutikken er det en forklaring som kalles den hermeneutiske sirkel. Den innebærer at forståelsen avhenger av at man ser helheten i sammenheng med delene, og at en forstår delene ut fra helheten. I denne sammenheng er det viktig å presisere at mine valg av problemstilling, litteratur, kategorier og forståelse av datamaterialet bærer preg av min forståelse. Når jeg har analysert datamaterialet har jeg brukt innholdsanalyse. I analysen har jeg forsøkt å forstå og vise barnehagepersonalets tanker, opplevelser og erfaringer i lys av teori, forskning og rammeplan for barnehagen, som er gjort rede for i øvrige kapitler. Det vil si at jeg også har beveget meg innom det som heter dobbel hermeneutikk. Dobbelt hermeneutikk handler om å knytte sammen empiri og vitenskapen slik at en kan fortolke og forklare det fagtermonologiske med det sosiale og kulturelle språk og meninger (Giddens, 1993). Dette for at analysen er med på å tilegne datamaterialet faglige begreper og større kontekst, samtidig som barnehagepersonalets opplevelser og refleksjoner kan utfordre innholdet i teori, litteratur, samt rammeplanens innhold som er lagt til grunn for studien (Bergstrøm & Boreus 2012, s. 50).

I analysedelen handler det om å behandle, bearbeide og utvikle datamaterialet som i mitt tilfelle blir å presentere intervjuene til en meningsfull og sammenfattet analyse og tekst. Å utføre en analyse dreier seg om å bruke data til å sammenligne, finne mønsteret, likheter, og ulikheter ved intervjuene, forskning og teori (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 186-187). I kapittelet presentasjon av funn og analyse har jeg jobbet for å skape en tekst med flere utdrag fra barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner, på denne måten får informantenes

budskap en verdifull plass og mening. Jeg rammer inn analysen ved å lage kategorier, der jeg har brukt en abduktiv tilnærming når jeg har kategorisert (Johannessen et al. 2011, 37). Kategoriene som er utarbeidet for analysen tar utgangspunkt i litteratur som er lagt til grunn for studien, studiens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Kategoriene i analysen vil være 1) Barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet, 2) Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis og 3) Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg. Kategorier for analyse av datamaterialet kan være forhåndsbestemt slik jeg har valgt å gjøre det, men de kan også bli til under arbeid med datamaterialet. Om man tar utgangspunkt i datamaterialet for å utarbeide kategorier vil det være naturlig å forsøke å finne sammenhenger, mønstre, dele opp ord, uttrykk som kan knyttes opp mot bestemte kategorier som man analyserer videre ut ifra (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 187).

4.0 Presentasjon av funn og analyse

I denne delen vil jeg presentere og analysere det materialet og de funnene som er gjort i undersøkelsen gjennom intervjuene med barnehagepersonalet. Materialet analyserer jeg i sammenheng med relevant teori og litteratur, samt styringsdokumentet Rammeplan for barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2017). Analysens oppbygning vil ta utgangspunkt i de forhåndsdefinerte kategoriene: 1) barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet, 2) barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis og 3) barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg. Analysen setter meg på spor av å kunne svare på studiens problemstilling “Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”, og de tilhørende forskningsspørsmålene som er til hjelp for å svare på den overordnede problemstillingen ved å avdekke i hvilken grad det er ulik omsorgsforståelse mellom de ulike yrkesgruppene og hvordan rammeplanen blir tolket av disse.

Gjennom arbeidet med å analysere materialet, har jeg forsøkt å finne et dekkende begrep som inkluderer Trontos forståelse (2013) med en institusjonalisert omsorg, rammeplanens helhetlige omsorgsforståelse i form av lek, utvikling og læring blir ivaretatt. I tillegg til at begrepet også ivaretar Noddings (2013) forståelse av de mellommenneskelige møtene og det relasjonelle aspektet, i et omsorgsbegrep og en omsorgspraksis. Begrepet jeg opplever dekkende er pedagogisk omsorg. Den pedagogiske omsorgen kjennetegnes av en omsorg som søker å hensynta og ivaretar barnas liv her og nå og barnas utvikling, lek og læring, samt omsorg som søker å ivareta fellesskapets omsorg og den individuelle omsorg. Begrepet pedagogisk omsorg omfavner en helhetlig omsorgsforståelse sammenlignet med den situasjonsbestemte, relasjonelle forståelsen av omsorgsbegrepet, som er presentert i teorikapitlet. Videre i studien vil jeg derfor bruke begrepet pedagogisk omsorg med denne definisjonen lagt til grunn.

Noe av intervjumaterialet har jeg renskrevet for å oppnå mer flyt og sammenhengende tekst. Det er ikke lagt til noe i informantens budskap, men jeg har tatt bort enkelte ord og uttrykk som informanten avsluttet eller startet setninger med, ord og uttrykk som ikke hadde relevans for informantens budskap. Eksempelvis ord som: at, liksom, på en måte. med mer.

I intervjuene med barnehagepersonalet var det omsorgs temaet som preget dagsordenen. Barnehagepersonalet hadde både likheter og ulikheter i deres refleksjoner knyttet til omsorgsbegrepet. Hva omsorg er og innebærer, og hvordan det er i praksis.

4.1 Barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet

Generelt har barnehagepersonalet mange tanker om hva omsorg “er” og hvordan det utspiller seg i praksis. Jeg vil her presentere mine funn av barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner rundt omsorgsbegrepet i lys relevant teori og forskning, samt styringsdokumentet Rammeplan for barnehage.

Barnehagepersonalet samlet sett formidler omsorg som både fysiske og psykiske behov, som barnehagepersonalet er med på å dekke gjennom «alt de gjør» både i relasjon og væremåte med barna, men også gjennom fokusområder, planlegging og organisering.

4.1.1 Pedagogisk omsorg

Pedagogisk leder Turid beskriver omsorg på følgende måte:

“Omsorg, ja. Det er jo mange ting. Det er jo med i alt som vi gjør, og det handler om å se ungene. Det er på en måte både fysisk nærhet, men også anerkjennelse og forståelse. Det er å bygge gode relasjoner og trygghet, og det å ha tid. Å være til stede, tilstedeværelse. Det er omsorg i hovedord hvert fall.”

Turid har en nokså vid tilnærming til omsorg. Hun gir uttrykk for en pedagogisk omsorg. Omsorgen hun beskriver er helhetlig. Hun har en vid tankegang når hun får spørsmål om hvordan hun forstår omsorgsbegrepet. Hun gjentar flere ganger og får tydeliggjort budskapet gjennom intervjuet, om at omsorg handler om alt det de voksne gjør i barnehagen. Med en slik tilnærming kan man si at det meste de voksne gjør, det gjør de med hensyn til barna, og det er omsorg for Turid. En slik forståelse av personalets omsorg kan ligne på rammeplanens (Kunnskapsdepartementet, 2017) måte å tenke omsorg på når den fremhever at barnehagepersonalet skal ivareta barnas ulike behov. Turids pedagogiske omsorg fokuserer i stor grad slik rammeplanens mål og innhold gjør når det kommer til at personalet skal legge til rette for gode relasjoner, sørge for at alle opplever tilhørighet til barnehagen og gruppen, oppleve trivsel og trygghet. Personalet skal møte barna med varme, åpenhet, interesse, forstå og gjøre det beste ut av barnas uttrykksmåter og ulike behov for både læring, utvikling, men

også trøst, støtte og oppmuntre i alle deler av barnets hverdag. Personalet skal også bidra til at barna får tillit til seg selv, samtidig som det skal få tillit til andre barn og voksne (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 17).

Videre er det viktig for Turid at omsorg er noe en gjør i handlinger, samtidig som hun vektlegger viktigheten av forståelsen for omsorgsbegrepet utover hver enkelt handling. Hva hun legger i “forståelse” kan jeg bare anta, men slik jeg forstår henne, så er det her det helhetlige bildet av omsorg kommer inn. Det gjelder både forstå barnas uttrykk og behov i en bestemt situasjon, men også forståelse for hva barna har behov for i et større bilde. I en større kontekst enn i en direkte omsorgsrelasjon. Samtidig legger hun spesielt vekt på handlinger og situasjonsbestemt omsorg og det både Noddings (2013) og Tholin (2013) kaller omsorgsrelasjoner, når hun kommer med eksempler på omsorg, og i når det gjelder både hennes og personalgruppens omsorgspraksis.

Jeg intervjuet som nevnt to pedagogiske ledere og det er sammenheng mellom det pedagogene sier om omsorg, men samtidig gir Tone begrepet litt annet aspekt enn det Turid formidler. Tone reflekterer omkring omsorgsbegrepet slik:

“Det er jo et viktig begrep i barnehagen. Det handler jo om å ta vare på, og passe på at de (barna) har det godt. Det er jo en form for kjærlighet og omtanke som du viser ungene i hverdagen da. Hvilken omsorg du har, sier jo, mye om hvem du er som person også. Det er jo alfa omega hvis du skal jobbe i barnehage, at du har en omsorgsbit i deg for å kunne jobbe i lag med unger.”

Tones refleksjon i sammenheng med det Turid formidlet fremhever at omsorg en sentral del av barnehagen. Det å dekke fysiske og psykiske behov i form av å ta vare på barna, passe på dem og sørge for at de trives og har det trygt i barnehagen. Samtidig løfter hun opp at personalet som jobber i barnehagen bør ha en omsorgskompetanse eller være følelsesmessig involvert for å kunne ha en naturlig evne til medfølelse for å kunne jobbe med barn. I barnehagen kan en omsorgskultur innebære at de voksne tenker, planlegger og handler etter barns beste. Det kan også være voksne som oppmuntrer barna, gir dem oppmerksomhet og engasjement på deres premisser, viser nærhet, gir utfordringer som gir rom for lek og meningsfulle aktiviteter. Barna får mulighet til å delta aktivt og påvirke ulike prosesser i barnehagen, samtidig som de får rom og tid til å utforske, leke, oppleve omsorg og utvikling.

Enkelte kan forbinde omsorgskultur med et sted hvor det er humor, glede, latter, trøst, kreativitet, kjærlighet og inkluderende felleskap (Tholin, 2013, s. 142-143).

Slik jeg forstår det pedagogene Turid og Tone formidler, så er det å være til stede, bygge gode omsorgsrelasjoner, vise forståelse og anerkjenne barnas psykisk og fysiske følelser og uttrykksmåter og respondere på disse noe som trekkes frem som viktig. Dette ut fra hvilket behov barna har. Samtidig jobbe for at barna skal ha et best mulig utbytte av alt som gjøres i barnehagen. Det er omsorg for Turid. I tillegg formidler Tone at om man skal arbeide i barnehage, bør man ha en relasjonell omsorgskompetanse og at det kan man få til ved å være følelsesmessig til stede ved å vise medfølelse, omtanke og kjærlighet overfor barna. Det er omsorg for Tone.

4.1.2 Relasjonell omsorg

Gunn (Fagarbeider) sier følgende om omsorg:

“Jeg tenker det er det som er jobben vår, det er jo hovedtingen vi jobber med hele dagen. Fra vi sier velkommen til vi sier farvel. Omsorg er jo i alt fra trøst og kos eller oppmerksomhet. Det er jo i alt tenker jeg da.”

Olivia (Lærling) forteller lignende som Gunn:

“Omsorg er det å bry seg, og å være til stede for ungene. At de får trøst og en klem, og at de kan komme og snakke med de voksne.”

Fagarbeideren Gunn og lærlingen Olivia kan man legge merke til at knytter omsorg til relasjoner med barna. Det er primært det relasjonelle perspektivet i omsorg som står i fokus. Det å møte barna på en omsorgsfull væremåte er viktig for å bygge en god relasjon med trygghet og tillit (Foss, 2009). Omsorgen er situasjonsbestemt og handler om et godt og trygt møte mellom Gunn og barna.

Magdalena som er, styrer forstår omsorg slik:

“Omsorg handler om å gjøre en forskjell, det er jo omsorg både i jobbsammenheng eller privat alt etter som, dette henger jo i sammen. Det å få andre til føle seg verdifulle, at du betyr noe, ville vel, få andre til å føle at de betyr noe og at du setter andre fremfor deg selv, tenker jeg.”

Jeg er jo innom hver morgen da, siden jeg sitter på kontor så får du ikke sett dem på den måten, men jeg tar noen runder hver morgen. Når jeg møter ungene, så er det at jeg ser dem, jeg snakker med dem, jeg møter de der de er, og stiller de spørsmål og det gjelder da om å bare være til stede etter beste evne, men samtidig er jeg styrer og passer på at det er voksne på jobb, kompetente voksne på jobb, og at vi har en god plass å være. Det må passe, at de har det de trenger av mat og utstyr, hms, ikke minst, altså alt dette tenker jeg en del av mitt ansvar med å ha omsorg i barnehagen.”

Magdalena sier at det er litt annerledes når man jobber som styrer, fordi en har et mer overordnet fokus for å kunne kvalitetssikre at en ivaretar omsorgen i barnehagen. Samtidig har hun både et relasjonelt fokus når det gjelder omsorg, hun er en omsorgsgiver som kan tilfredsstillende, eller dekke et behov hos barna i form av å være slik Tholin (2013) sier det, i en omsorgsrelasjon. I tillegg mener hun at en som voksen må ville barnets vel og sette barnet fremfor deg selv i prioriteringene, altså være følelsesmessig involvert, men også genuint opptatt av at barnet skal få oppleve at det blir sett og lyttet til.

Hun løfter fremtidig frem sikkerhetsvurderinger, å dekke behovet for mat og sørge for at barna blir sett, verdifulle, opplever at barnehagen er en god plass å være. Og i likhet med Noddings (2013) fremhever hun dette med å sette andre fremfor seg selv, og å ville vel. Dette sier noe om at Magdalena forstår omsorg som noe som er mere overordnet også, og har slik Tronto (2013) forståelse for det institusjonelle ved omsorgen i barnehagen. Det vil si en helhetlig forståelse av omsorg i barnehagen. Blant annet å ha nok personale og ikke minst et personale med riktig kompetanse er viktig for henne for å sørge for en god pedagogisk omsorg. I tillegg sier hun:

“Ja, jeg må vite når jeg ansetter folk også for eksempel, så må vi ha folk som jeg vet har et genuint ønske om å gjøre en forskjell.”

Magdalenas refleksjoner og erfaringer minner gjerne om Løgstrups (2010) begrep, etisk fordring og tenking (s. 18). Magdalena fremhever dette med tillit, makt og ansvar personalet har i møte med barna. Magdalena fremhever at det er meget viktig for henne når hun skal ansette folk, og når hun formidler sine forventninger til personalet at de særdeles viktig at personalet er svært bevisst det ansvaret de har for å skape dette med tilknytning, skape gode relasjoner, bygge tillit til og fra barna. Magdalena mener at personalet må være genuine og ville vel, og ha kompetanse som gjør at personalet evner å skape tillit og kunne lese og dekke

behovene barna har. Det å lese barnas ønsker, og behov er noe barne-og-ungdomsarbeider, lærlingen Olivia også legger i omsorgsbegrepet. Olivia sier

“Ja, det at du skal skape tillit til ungene, sånn at de føler seg trygge på deg og ja, vise at du er der hvis de for eksempel slår seg, at de har et fang å sitte i og få trøst. Og at de har noen å snakke med, slik at de føler de blir sett, hvis det er noe de har på hjertet som de vil snakke om og sånt.”

Tillit og trygghet er viktig for at barna skal oppleve omsorg. Det å ha en omsorgsfull væremåte i form av å vise at en ser barna, lytter til barna, samtaler med barna og viser at en tar barna på alvor. Det er en del av Olivias omsorgsforståelse.

For å oppsummere funnene fra barnehagepersonalets omsorgsforståelse, så kan en se at barnehagepersonalet reflekterer rundt og erfarer at omsorg er et fokusområde som ligger til grunn i alt personalet gjør i barnehagen. Hva som legges vekt på i «alt de gjør» er ulikt. Styrer og pedagogene legger her vekt på det relasjonelle og det institusjonelle, og fagarbeider og lærling legger vekt på alt det relasjonelle arbeidet de gjør i barnehagen. Det formidles i stor grad av barnehagepersonalet at omsorg i barnehagen er til for at barna skal kunne ha det trygt og god og ha tillit til personalet, i tillegg så er styrer og pedagogene opptatt av at personalet planlegger og organiserer i barnehagen som endel av omsorgen. Barnehagepersonalet er enige om det å være bevisst sin væremåte, for å kunne legge til rette for gode omsorgsrelasjoner, tilknytning og tillit mellom barna og personalet. Forståelsen av omsorgsbegrepet hos styrer og pedagogene favner den pedagogiske omsorgen, de ser omsorg i barnas mulighet til å utvikle seg, leke og lære, slik Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) og Tholin (2013) også fremhever. Fagarbeider og lærling har primært en relasjonell omsorg, det er den omsorgen Noddings (2013) fremhever. En situasjonsbestemt omsorg der relasjon er til for å skape gode møter mellom barna og personalet der barna er i sentrum. I hovedtrekk kan man forstå barnehagepersonalet slik at omsorgen er et behov og en nødvendighet- for barnas utvikling, og for at barna skal ha det godt og trives i barnehagen.

4.2 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis

Når det gjelder barnehagepersonalets refleksjoner omkring omsorg i praksis, forteller informantene at omsorg er noe som foregår og praktiseres i alle situasjoner i barnehagen. For eksempel gjennom oppmerksomhet, samtale, lytte, vise forståelse, trøst, måltider, stell,

prioriteringer og planlegging. Spesielt Olivia var en av dem som løfter frem viktigheten av å jobbe med å bli godt nok kjent med barna, slik at en kunne gi barna en opplevelse av trygghet og tillit gjennom en omsorgsfull væremåte, og på den måten sørge for at det legges til rette for at barna skal ha et godt fysisk og psykisk barnehagemiljø.

Olivia sier:

“At de kan komme til meg hvis de har slått seg eller er lei seg. Så setter jeg meg ned på deres nivå, søker øyekontakt og har åpne armer sånn at de kan komme på et fang å snakke om det som har skjedd. Hvis de for eksempel har slått seg, er fornærmet eller lei seg.”

For Olivia er det viktig å være en omsorgsperson som er til stede for barna og viser nærhet og forståelse, på den måten som Foss (2009) kaller den omsorgsfulle væremåten.

Omsorgspraksisen er gjennom handlinger, kroppsspråk og ved ord anerkjenne barnas uttrykksmåter og følelser. Videre sier Olivia:

“Ja, det er jo det at vi har fokus på at alle ungene skal bli sett og få i gang den gode samtalen, sette oss ned med dem når vi har mulighet, og å bli litt ekstra godt kjent. Ja, jeg føler at jeg ser ungene søker de som de er litt mer trygge på hvis de er i rommet. Hvis de kan velge hvem de vil gå til, når de er i rommet. Så går de ofte til de som de kjenner best.

Men barna søker jo ofte, eller de vet kanskje hvem som er flinkest på omsorg, de som har egenskaper innenfor det temaet og da går til dem som trøster og de som de er tryggest på. Det har jo litt å si hvem de kjenner best og sånn. Ja, jeg føler at jeg ser ungene søker de som de er litt mer trygge på hvis de er i rommet. Hvis de kan velge hvem de vil gå til, så går de ofte til de som de kjenner best.”

Olivia sier at barna gjør seg erfaringer og forstår hvilke voksne som har en omsorgsfull væremåte og som støtter, forstår, gir trøst og vil dem det beste. Når det gjelder å ha en omsorgsfull væremåte og være i en omsorgsrelasjon med barna så sier Tone:

“Alle ungene er jo ulike og de har jo ulike behov. Alle ungene trenger ikke likt i alle ulike situasjoner. De har ulike behov som skal dekkes. Så jeg tenker det varierer voldsomt fra unge til unge. Det å være en omsorgsperson handler om det å kunne lese hva ungene faktisk har behov for.

Men jeg føler omsorg ligger i alle situasjoner, men vi har jo for eksempel ved levering og sånn, så kjenner du jo til hva ungene trenger når de skal komme inn, for å kunne bli tatt godt imot. Dette her med at en skal være forsiktig med hva du gjør, for å ikke krenke unger. Det er mye personalet ikke tenker på, som kan krenke en unge. Det blir ikke omsorg dersom man krenker et barn. Altså, jeg mener det er ekstremt viktig med følelser og sånn. Jeg brenner for dette her med følelser og det at alle skal være akseptert, det er veldig viktig for meg. Det handler jo om omsorg, at ungene føler seg sett og forstått på en måte. Det at de har lov til å være sinte. At de ikke blir sendt vekk og står der alene. Vi må gi dem redskaper til å håndtere følelsene sine og det er disse tingene jeg mener er en stor bit av det å være en omsorgsperson.”

Omsorg i praksis handler i bunn og grunn for Tone om å dekke behov, lese og forstå, å ha som Tholin (2013) sier omsorgskompetanse for å kunne skape gode tilknytningsprosesser og relasjoner. Tone nevner spesielt å anerkjenne barnets følelser, akseptere dem for den de er og det de har med seg og opplever i barnehagen. Barnehagepersonalet skal alltid ifølge Tone jobbe mot å støtte, anerkjenne og dekke behovet barna har for trøst eller forståelse.

I likhet med Tholin (2013) og Noddings (2013) er Tone også innom dette med at gjensidighet i en relasjon er viktig for at det skal være en omsorgsrelasjon. Skal man kunne si at man har gjort en omsorgshandling så er man avhengig av at både barn og personalet deltar og er aktive i omsorgssituasjonen. Tone sier i likhet med Tholin (2013) at det kan være vanskelig for enkelte kollegaer å omstille å jobbe inn dette fokuset inn i sin egen omsorgspraksis. Tone løfter frem endring i holdninger, økt utdanning og kompetanse om omsorgsrelasjoner som mål til for at barnehagepersonalet skal kunne evne å sette seg inn i barnas perspektiv og uttryksmåter. Lese og forstå barnas uttrykk, samtidig kunne respondere og dekke de behov og ønsker som er.

Gunn sier blant annet følgende om omsorg i praksis:

“Ja, egentlig alt fra når du tar imot, sier god morgen og gir en klem og slik. Ja, kanskje sitter de på fanget når vi har lest ei bok, eller det å leke med dem. Jeg tenker det er i det meste, men når du trøster spesielt og ser hva de trenger og hva de vil ha. Vi lærer jo dem fort å kjenne.”

Gunn snakker slik jeg forstår det, om omsorgshandlinger og det å dekke de behovene barna har. Turid reflekterer og har erfaringer med omsorg i praksis og sier:

“Å ha samtaler med ungene, leke ilag og ha tid ilag med dem, fysisk nærhet, sitte på fanget, kan gi en klem og at de blir sett på den måten. Vise at vi bryr oss om de og er glad i dem som de er, hver og en. Og det kan jo være ganske individuelt, hvilke behov for omsorg de har. Jeg prøver jo å bli kjent med dem å bygge gode relasjoner slik at jeg vet hvilke ønsker og behov barna har. Og hva de trenger fra meg. At de tørr å fortelle meg ting hvis en har noe en er bekymret for, eller noe de lurere på. At de ikke holder ting hemmelig, at de kan stole på meg og ha tillit til meg, at vi kjenner hverandre godt på alle måter og at de våger å være seg selv. Være trygge på at de kan være seg selv når de er sammen med meg.”

En kan legge merke til at barnehagepersonalet gjør i stor grad som Noddings (2013) og Tronto (2013) legger vekt på, omsorg som et behov. Gunn sier at barna trenger hennes omsorg for å kunne dekke dette behovet. Turid blant annet, nevner igjen gode relasjoner og sier at hun vektlegger dette tungt i arbeid med omsorg i barnehagen. Det å bygge en omsorgsrelasjon som et verktøy for å kunne avdekke og dekke behov. Ønsker at barna skal få rom til å bli forstått og godtatt som det barnet de er. Turid og Gunn nevner det relasjonelle aspektet for omsorgen som blir praktisert i barnehagen, i form av å bli kjent med hverandre, skape tilknytning, tillit og trygghet i relasjonen til barna.

Magdalena forteller at barnehagen fra første stund har fokus på omsorg når de møter barna.

“Altså hos oss så starter det allerede med tilvenning i barnehage, og det er satsingen vår som heter liten og trygg ... Ja, men det at vi legger til rette for at omsorg blir dannet og startet allerede i det du begynner i barnehage. Med trygg og god tilvenning og at ja, jeg passer på at ped-lederne og de andre følger opp hva vi sier vi skal gi og gjøre.”

Videre snakker Magdalena om viktigheten av en god tilvenning til barnehagen og barnehagepersonalet, og man kan se Magdalena og de andre informantene i lys av Bowlbys (1994) tilknytningsperspektiv. Barna er sårbare og sensitive i en atskillelse og har behov for omsorgspersoner med kompetanse og en omsorgsfull væremåte slik at barnehagepersonalet kan skape omsorgsrelasjoner med barna. Dette kan videre bidra til å skape trygghet for barna når de videre skal etablere nære relasjoner med andre barn og voksne. Barnet lærer “hvem er

jeg, hvilken verdi har jeg og hvordan kan jeg være sammen med andre?” (Abrahamsen, 2010, s. 328-333).

Barnehagepersonalets omsorg i praksis består blant annet av å dekke behov og ønsker, samtidig er alle informantene samstemte om at det viktig med en god omsorgsrelasjon. På hvilken måte Tone praktiserer omsorg sier hun:

“Jeg ser barna, det er jo viktig. Også jobber vi med å dekke behovene deres. Vi har jo alle disse grunnleggende behovene som er viktig å dekke for å være en god omsorgsperson. Det at du trøster de, har nærhet til de, både fysisk og psykisk. Omsorg blir jo ikke bare sett, men den blir jo følt også fra ungene sin side. Så om du er en kald person som overser eller krenker ungene, så er jo det ting som ungene plukker opp og som påvirker dem psykisk. Da vil det jo bli en “knekk” i den omsorgsbiten, selv om du har nærheten og ser dem, men det skal gjøres på en riktig måte også. Det handler om den voksne sin opptreden. Du gjør gjerne noe du tror ungene ikke ser eller legger merke til, men ungene registrerer det. Selv om du står på avstand og sender noen blick og handler jo om å bygge tillit. Det å bygge omsorg er jo å bygge tillit. Hvis man gjør ting psykisk som kan skade dem, da er jo ikke det en god omsorgsperson.”

Barnehagepersonalet forteller at dersom man oppnår en god relasjon, så vil barna ha mulighet til å utvikle seg, barna våger å stole på personalet og gi dem inngang til barnets liv, med alt det innebærer av personlighet, følelser, interesser, behov og uttrykksmåter. Det å være i en god omsorgsrelasjon innebærer at barna våger å uttrykke seg i form av behov eller ønsker, men også ha tillit til og kunne stole på. Det kan tenkes at barnet også har en forutsigbarhet og en forventning om at deres behov og ønsker blir håndtert med respekt og anerkjennelse. Samtidig er Tone den eneste som nevner konsekvensene av dersom barnehagepersonalet ikke har omsorgskompetanse og et ønske om å ville vel. Hun nevner dette med å krenke barna, at barna kan føle om du vil dem vel eller ikke og hun mener at barna kan få en opplevelse av å bli oversett eller dårlig behandlet. Dette kan føre til avvik som i verste fall kan skade barnas fysiske og psykiske opplevelse av å være i barnehagen. Bowlby (1994) fremhever barnets tilknytning til personalet som et “preferenchieierarki”, hvor barnet foretrekker en person, men velger en “vennlig fremmed” i de tilfellene hvor barnets nærmeste er fraværende. Barnet har tilknytning til noen få mennesker, men kan vise adferd som sinne, gråt, glede og fortvilelse overfor mange ulike mennesker (s. 37).

Barnehagepersonalet er opptatt av at omsorgen er et felles ansvar, og at det kreves at alle tar eierskap til å ivareta omsorgen i barnehagen. Barnehagepersonalet fremhever viktigheten av deres omsorgsutøvelse for at omsorgen i barnehagen skal bli ivaretatt. Den voksne som Noddings (2013) er inne på, har et individuelt og personlig ansvar for å ivareta omsorgen og omsorgsrelasjonene, men samtidig så er omsorgen som også som Tronto (2013) formidler et felles anliggende. Grunnen til personalets omsorgsutøvelse er viktig, er for at barna skal oppleve barnehagehverdagen som trygg, god, utviklende og fysisk og psykisk helsefremmende.

Samtidig som barnehagepersonalet mener at de har et likt og felles ansvar for omsorgen i barnehagen, så forteller de også at de pedagogiske lederne har et større ansvar for at omsorg faktisk skjer og er et fokus i praksisen til barnehagepersonalet. I tillegg mener de den pedagogiske lederen har mere ansvar for overordnede oppgaver som også kan innebære omsorg, det kan være pedagogiske aktiviteter, kartlegging, faglighet, rammeplan barnehage eller kontakt med hjem.

Jeg opplever det slik at barnehagepersonalet også fremhever det Tholin (2014) snakker om, som et omsorgsfellesskap som kan ivareta omsorgen i barnehagen. Det virker som barnehagepersonalet mener det slik at det er et personlig og relasjonelt aspekt som man må være bevisst på og arbeide med, men samtidig at det er et fellesskap i barnehagen, som kan bidra med å dekke omsorgsbehov og knytte omsorgsrelasjon.

For å oppsummere barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner angående omsorg i praksis, så forstår jeg det slik at barnehagepersonalet ser at omsorg er noe som ligger til grunn i alt de foretar seg. Alt fra planlegging, organisering, prioriteringer, relasjoner, forståelse, trøst, dekke behov og ha en omsorgsfull væremåte. Samtidig når det gjelder omsorgspraksis fremheves det spesielt at fokuset til personalet er å bygge relasjoner, skape gode møter, tilknytning, skape tillit, trygghet og tilhørighet. Dette gjør de gjennom å ville vel, tenke barnas beste i prioriteringer og valg, se og anerkjenne barna som subjekt, dele makt, vise forståelse og trøst.

4.3 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg

I intervjuene med barnehagepersonalet var rammeplan med utgangspunkt i omsorg satt på agendaen. Det ble snakket om hvilke forhold den enkelte hadde til omsorg knyttet opp mot rammeplanen som styringsdokumentet. En av de pedagogiske lederne Turid, sier at rammeplanen preger omsorgen på denne måten:

“Det er jo på en måte et dokument som en er innom jevnlig egentlig, for det er jo det som på en måte setter retningen for alt vi gjør. Den er jo utgangspunktet, for måleskjema vårt, men jeg bruker det nok mest for min egen del. Det er vanskelig å dra den med meg videre til resten av gjengen. Det er jo noe jeg har lyst til å jobbe med. Slik at det blir mer levende for alle som jobber i barnehagen, at rammeplan blir mer aktivt inn i bildet, ikke bare hos ped-lederne.”

Turid forteller at rammeplan legger føringer og setter retningen for omsorgsarbeidet i barnehagen. Rammeplanen er grunnlaget for innhold og mål i planer og evaluering som barnehagen foretar seg. Hun utdyper videre i intervjuet at det kan være mål om å ivareta barnas behov for omsorg, skape trygghet og trivsel for lek, læring og utvikling. Samtidig forteller hun at rammeplanen nok blir mest brukt til eget individuelt bruk. Samtlige i barnehagepersonalet formidlet lignende budskap, i tillegg var det et ønske om å bruke rammeplanen mere aktivt og i fellesskap i personalgruppen. Da vil personalet i enda større grad jobbe målrettet mot et felles mål og får utviklet kompetanse i sammen og lettere være det Noddings (2013) kaller profesjonell omsorgsutøver. Turid sier:

“Tenker at det er jo på en måte det som er vårt styringsdokument, og det er greit at alle egentlig har et innblikk i hva som står i den og hva som finnes i den. Jeg vet ikke om alle har den en gang. Jeg tenker derfor at det er nyttig om alle har et innblikk i den for da ser det hva som står, og at det faktisk er mye vi skal og må gjøre. Og da er det jo lettere i praksis også, å finne felles praksis og metoder for å oppfylle rammeplan. Men det er nok ikke alle som ser og opplever det behovet, men samtidig så er det jo det som gir oss en retning. Å det er jo mange som følger den, men kanskje alle kan bli mer bevisste. Da er det lettere å observere og diskutere. Å måleskjema vil jo være en slags rammeplan i praksis.”

Turid forteller at alle burde ha kunnskap om rammeplanen, ikke alle har den og bruker den bevisst. Hun trekker frem at det da hadde vært enklere å skape en faglig diskusjon, samtidig

gir det også briller til å observere med. Tholin (2013) sin teori har fokus på påfyll av kompetanse for kunne være med på å utruste personalet til å lettere kunne lese og forstå barnas uttrykk, samtidig kunne respondere og gi den omsorgen de trenger (Tholin, 2013, s. 109-110).

Turid sier videre:

“Det å knytte dette til rammeplan er mest på pedagogisk leder sitt nivå, hvis man tenker på hvor vi diskuterer det mest per i dag. Noen snakker om det, for det blir jo en del av diskusjonen når vi skal utarbeidet disse her planene våre, som for måned til måned og hva det inneholder, og vi tar opp og skriver det i årsplanene.”

De pedagogiske lederne og styrer i barnehagen virker å jobbe mest med rammeplan, spesielt i arbeidet med årsplan og planlegging av andre overordnede planer for barnehagen. I denne sammenheng er det ønskelig å knytte rammeplanen opp mot årsplan, også for å bidra til omsorg for barna i planleggingen. De forteller at rammeplan legger føringer i forhold til hvilke holdninger og verdier personalgruppen i fellesskap har, og bør brukes som en mal for hva vi gjør og hvordan vi opptrer i barnehagen i relasjon med barna. Omsorgen er et grunnleggende tema i hele rammeplan, sikre at behov blir dekket, at utvikling, lek og læring er i fokus. Sikre barnas rettigheter.

Tone sier dette om rammeplanen:

“Ja i den planen så står det jo det vi skal jobbe ut ifra og ha hovedfokus på i barnehagen. Å der står det om dette her med danning og holdninger. Så jeg tenker gjerne ikke jeg, for de holdningene og verdiene jeg har føler jeg ganske gode, haha. Men vi har jo ulike religioner blant de ansatte, og der har jeg hatt samtale med en som er imot homofili for eksempel. Å du har jo lov å være imot, men ikke la de private holdningene og verdiene dine praktiseres i barnehagen. Det er jo litt farlig i barnehagen med hva en gir videre til ungene, så det sier jeg til mine kollegaer at en må være bevisst på. I barnehagen er vi faktisk pliktig til å følge rammeplanens verdier. Barnehagene skal være åpne og respektere alle forskjellige familiesituasjoner. Man må kanskje se på rammeplanen og se om en må gjøre noen endringer i seg selv når en er på jobb eller ikke. For det er jo et dokument der det står “skal”, det vi skal gjøre liksom. Å alt er jo knyttet til omsorg. Omsorgen ligger jo som et grunnleggende tema gjennom hele rammeplanen. For det handler om at du skal

sikre at ungene får dekket sine behov og læringen de skal ha, og alt de har rett på i løpet av sine år i barnehagen.”

Når det gjelder omsorg i barnehagen og i rammeplanen formidler både Tone og Turid slik som (Eidsvåg 2021) at det er en helhetlig forståelse og tilnærming som ligger til grunn, og er rammene for omsorgsarbeidet i barnehagen. Rammeplan (Kunnskapsdepartementet, 2017) legger blant annet vekt på at omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk, skal ses i sammenheng og samlet bidra til barnas allsidige utvikling. De pedagogiske lederne forteller at de ser omsorgen i sammenheng med utvikling, lek og læring. Det kan minne om Noddings (2013) begrep *educare*.

Omsorg beskrives som et av de viktigste temaene i barnehagen og at omsorg er grunnleggende for rammeplan. Rammeplanen burde brukes mer aktivt og det er de på vei til å iverksette. Barnehagepersonalet formidler at det har vært utfordrende å jobbe med rammeplanen, faglige mål og utvikling, men det vil være viktig for dem med felles mål å jobbe mot for barnas beste.

I tillegg sier Tone:

“Ja, nå har vi jo holdt på å lage et nytt mål og evalueringsskjema. Da har vi jobba ut fra rammeplanen, plukket ut de viktigste temaene, deriblant omsorg, og laget tankekart og så videre. Da har vi jobba med hva er det viktigste, hvordan og hvorfor er dette det viktigste i arbeid med barna i barnehagen. Vi er i helt i starten på dette, men nå får vi jo jobbet oss gjennom hele rammeplanen med hele personalet. Når det gjelder omsorg, så er det jo ikke bare for hverandre heller, men også omsorg for natur og omgivelsene våre, nærmiljø, hvordan opptre, se og respektere og å forstå. Fysisk og psykisk omsorg også.

Det har jo vært utfordrende med et felles fokus ut ifra rammeplan, det har vært mye at kun de pedagogiske lederne har hatt fokus på rammeplan, men ikke alle i personalet. Så nå kan det jo bli et felles løft med det nye skjemaet som vi skal bruke for å skape refleksjon over hva vi gjør alle sammen. Vi skal jo også ha litt fokus på enkelte temaer og observasjon knyttet til det når vi jobber med dette også. Nye tema måned for måned.”

Tone nevner som flere av barnehagepersonalet, at de er inngang med en prosess der de skal jobbe med mål og evaluering knyttet mot rammeplanens mål og innhold, med blant annet omsorg som et eget tema. Dette mener barnehagepersonalet vil være med på å skape en økt kompetanse og reflektert praksis når det gjelder omsorg.

Magdalena sier:

“Ja, den preger jo absolutt. Det er jo den vi skal jobbe etter, det skulle bare mangle. Men det er ikke den som gjør at jeg utøver omsorg og anerkjenner, ønsker å gjøre en forskjell og å ville vel, det er indre motivert. Samtidig så opplever jeg også at det er viktig å få påfyll av informasjon innenfor ulike områder, men mye av det jeg gjør er jo fordi jeg er indre motivert, men jeg bruker jo den ukentlig og det er jo et redskap jeg bruker for å understreke viktigheten det vi sier, gjør og slik.”

Styrer Magdalena sier at rammeplan preger alt, samtidig fremhever Magdalena at det ikke er den som gjør at Magdalena utøver omsorg. Magdalenas omsorgs forståelse kan nok ses i sammenheng med en mer naturlig relasjonell betinget omsorg og at hun nok kan relatere seg til Foss (2009) og den omsorgsfulle væremåte. Magdalena mener at det er en del av hennes naturlige væremåte og fremhever anerkjennelse og det å ville vel, hun sier det er indre motivert. Rammeplan er naturligvis likevel viktig for henne, for å kunne understreke viktigheten av det de gjør i barnehagen, hva de bør ha fokus på og hvorfor.

“Som styrer bruker jeg den jo for å understreke hvilke, “skal”, “bør” og “må” det er overfor ovenfor oss ansatte i barnehagen. Så jeg bruker den jo i oppfølging av ansatte. Da er den jo gull verdt. Det er jo fantastisk å ha noe som sier hvordan en voksen skal være i barnehagen. Selv om jeg kan tenke at alle er interesserte i å gjøre en genuin forskjell, så er det faktisk ikke slik, alle er ikke det. Da er jo rammeplan en trygghet.

For eksempel ved mål og evalueringsplaner. Der vet jeg jo at det er pedagoger som skriver, men den tar de opp på avdelingsmøtene sine. Der står det jo i forhold til omsorg og relasjoner og dette her altså. Hva har vi gjort? Hvorfor gjør vi det? Og hva sier rammeplan? Altså, rammeplanen står fast i planene, og samtidig personalmøtene der igjen, rammeplanen brukes tidligere, så man kan dra ut. Det er faktisk ganske mye den blir brukt til.”

Kompetanse og personlige egenskaper er noe Magdalena verdsetter. Hun ønsker å bruke rammeplan som et verktøy for å øke kompetansen og det profesjonelle miljøet i barnehagen. Tholin (2013) snakker om fokus og påfyll av kompetanse om omsorgsrelasjonen skal kunne være med på å utruste personalet til å lettere kunne lese og forstå barnas uttrykk, samt kunne respondere og gi den omsorgen barna trenger (Tholin, 2013, s. 109-110). Magdalena sier:

“Hvordan kan vi legge til rette for bedre lek, bedre relasjoner, gode vennskap, så det blir mer på detaljnivå, Jeg ser jo stort sett evalueringene til personalet, resultatet de har kommet frem til, evalueringen av de så de leverer inn hver måned, men så det. Ja, det er vel mer av på avdelingsnivå ute i aktivitetene. Men det er jo altså omsorg, omsorg, lek og danning, altså disse her er de overordnede målene. Altså det blir de store tingene, barnehagen er omsorg. Og du ser det i ord og handling, altså ordene og handlingene her i barnehagen bærer preg av omsorg. Du kommer ikke utenom omsorg i barnehage. Det skal godt gjøres (...), men det er igjen det faglige i forhold til omsorg og bruk av rammeplan, der er det en vei å gå. Det er vel det vi og ser at vi har ønsket å jobbe mer med. Inn mot omsorgen og bevisstgjøring, og altså en faglig utvikling på omsorgsbegrepet. Bedre for at alle må skjønne viktigheten, for det er det som er roten til alt godt og vondt.”

Magdalena er opptatt av at omsorg skal være en naturlig del av kulturen i barnehagen. Samtidig løfter hun frem bevissthet rundt rammeplanens mål og den faglige utviklingen og kompetansen rundt omsorg som et utviklingspunkt for hennes barnehage. Det å øke kompetansen rundt hvordan en på best mulig måte i alle situasjoner i barnehagen kan legge til rette for omsorg, utvikling, lek og læring. Positive relasjoner mellom barnet og de ansatte i barnehagen er av sentral betydning for barnets trivsel og utvikling. Positive relasjoner skjer gjennom en væremåte fra voksne som er «sensitiv i forhold til barnets signaler og fanger opp disse». Sensitivitet for barnets signaler forutsetter at omsorgsgiver er lydhør og aktivt til stede i samspillet. Det er avgjørende at den voksne gir respons som er tilpasset signalene som barnet gir (Drugli, 2013). Personalet må dermed ha evne og vilje til å tolke barnets signaler, som ofte vil være kroppslige. De aller yngste bruker gjerne hele kroppen, med ansiktsuttrykk, bevegelser og stemme til å gi uttrykk for sine tanker, ønsker og følelser. På samme måte vil den voksnes kroppsspråk, ansiktsuttrykk og stemmeleie være viktige uttrykk når barnet skal forsøke å forstå den voksnes respons (Drugli, 2013, s. 86).

Gunn som er fagarbeider er litt mer tilbakeholden når vi kommer inn på rammeplanen, hun forteller at hun ikke kan huske at de har reflektert noe over omsorgsbegrepet med tanke på rammeplan. Samtidig sier hun:

“Jeg vet jo på en måte at det står om omsorg der, men ja. Vi gjør jo alt som står i rammeplan, men jeg husker ikke hva som står der akkurat nå. Jeg lager jo ikke så mye opplegg, det er jo helst pedagogen som gjør det. Vi vet hva som står der, men det er pedagogen som har litt mer ansvar for det da på en måte.”

Det kan virke som det er styrer og de pedagogiske lederne som har et aktivt forhold til rammeplanen. Lærlingen Olivia sier:

“Jeg vet ikke helt, jeg har ikke sett nylig på rammeplan knyttet til akkurat det, men jeg plukker på en måte ut det som jeg trenger.”

Olivia husker at de jobbet med rammeplan på skolen og at den har blitt nevnt i noen sammenhenger i barnehagen hun jobber i nå. Selv, så bruker hun den når hun er i tvil rundt enkelte temaer, i tillegg bruker hun rammeplan når hun skal arbeide med oppgaver knyttet til lærlingløpet.

På spørsmålet om personalet reflekterer sammen over omsorgsbegrepet knyttet til rammeplan sier Olivia:

“Nei, jeg har ikke vært med på det, men kanskje de pedagogiske lederne gjør det sammen, men ja. Ja, vi har kanskje nevnt det litt, men ikke noe særlig. Ikke så mye, men kanskje litt, men det er nok ikke det som er fokuset da. Det er litt sånn i tillegg kanskje.”

Både fagarbeider og lærling forteller at det i liten grad jobbes aktivt med rammeplan blant hele personalgruppen, men de føler seg rimelig sikre på at de pedagogiske lederne forholder seg til den og sikrer at personalet jobber ut ifra den. Både fagarbeider og lærling mener de gjør det som står i rammeplan, men det er utfordrende å sette ord på hva, hvordan og hvorfor,

Når det gjelder dette med ansvar for omsorgen i barnehage, knyttet til det faglige og rammeplanens føringer er samtlige enige om at det er alles jobb, og at omsorgen er et felles arbeid som ingen har mer eller mindre ansvar for. Samtidig er også barnehagepersonalet samstemte om, men med ulike ord sier de at det er pedagogene og de pedagogiske lederne

som har ansvar for det organisatoriske, pedagogiske opplegg, det faglige og rammeplanens innhold.

Pedagogiske lederen Turid sier blant annet følgende:

“Tenker, det er jo på en måte alle sin jobb. Alle er jo her for å gi ungene en god hverdag, så det er jo hvert enkelt sitt ansvar å være med i den jobben. Det er jo uansett hvilken stilling du har, om du er innom som vikar eller om du er den pedagogiske lederen eller styrer, så har du på en måte et ansvar, men en har jo på en måte et sånn veileder ansvar nedover, på en måte som ped-leder. For eksempel så har jeg et ansvar, at vi jobber faglig med det, og på en måte har en felles forståelse for hvordan vi ønsker at vi skal praktisere omsorg. Og hva ligger i begrepet på en måte. Det er mitt ansvar å eventuelt følge opp om jeg føler det er noe som blir brudd på vår praksis av omsorg, så da er det jo noe som må tas opp i lag med den enkelte ansatte. Og da blir det jo på en måte ped-leder eller styrer som går inn når en har de stillingene, så ja, har ekstra ansvar for det, men sånn i bunn og grunn så er det alle sitt ansvar, Ja.”

I Eidsvågs (2021) studie samtales det om følelsenes rolle i møte med barna og rettferdig fordeling av omsorg, og i den danner han seg et mer helhetlig perspektiv innen etikk og institusjonalisert omsorg. Han mener at det å finne den rette emosjonelle inngangen til arbeidet i barnehagen og samarbeide godt slik at omsorgen blir gitt på en rettferdig måte er viktig for å oppnå det Eidsvåg kaller bærekraftig omsorg. Bærekraftig omsorgen skal fungere som et institusjonelt fenomen som gir en mer helhetlig forståelse av omsorg og danner grunnlag for en mer bærekraftig institusjon over tid. Den bærekraftige omsorgen belyser viktigheten av en til en relasjoner, men at det samtidig må være en felles kilde for samtlige deltagere i institusjonene for at omsorgen skal være bærekraftig, da i et omsorgsfellesskap. Å finne balansen mellom å ha omsorg for seg selv, ha omsorg for andre, samtidig dette med å ha omsorgen som et felles anliggende, det er det mest forenlige etiske utgangspunktet for arbeidet med omsorg i barnehagen (Eidsvåg, 2021, s .29).

I rammeplan for barnehagene (Kunnskapsdepartementet, 2017), står omsorg som et felles anliggende for barnehagens personale, slik det også kommer frem av samtalen med Turid som responderer resolutt på spørsmålet om hvem som har ansvar for omsorgen i barnehagen. Det er et felles ansvar for hele barnehagens personale. I den sammenheng presiseres det “alle

er her for å gi ungene en god hverdag”. Samtidig så kjenner Turid på et overordnet ansvar for å sikre at omsorgen i barnehagen er til stede. Hun opplever i tillegg et faglig ansvar for å øke kompetansen om omsorg, samt arbeid med omsorg i barnehagen. Hun ble videre spurt om hun kjenner mer på det faglige ansvaret i rollen som pedagog. På dette spørsmålet svarer hun at det er naturlig for henne som en leder å forsøke å jobbe mot en felles forståelse, og hun opplever at det gjøres mye godt arbeid med omsorg, men at det samtidig kan være vanskelig å sette ord på og snakke om omsorg et faglig nivå. Turid opplever at medarbeiderne hennes har søkelys på omsorg i barnehagehverdagen, men samtidig så er hun usikker på den faglige bevisstheten omkring omsorg i barnehagen.

For å oppsummere barnehagepersonalets erfaringer og refleksjoner knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg, så kan man se at de er ulikt hvor aktivt rammeplanen blir brukt blant barnehagens personale.

Styrer, pedagogiske ledere og lærer bruker rammeplan etter “behov” og formidler at de forstår omsorgsbegrepet som en verdi og tenker helhetlig om omsorg gjennom hele barnehagen, gjennom barnas liv “her og nå”, men også i lek, danning, læring og utvikling. Samtidig som styrer og de pedagogiske lederne bruker rammeplan i planlegging og organisering av pedagogiske aktiviteter og mål og planer.

Barne- og ungdomsarbeider og lærer sier de har lite forhold til rammeplanen og løfter frem en mer relasjonell betinget omsorg, omsorgsfull væremåte, skjønn, mellommenneskelige egenskaper og ferdigheter som det viktigste for omsorgsarbeidet i barnehagen. Styrer løfter også denne mer relasjonelt betingede omsorgen frem som viktigst for barnehagepersonalets omsorg.

Informantene samlet sett formidler at det er styrer og pedagogiske ledere som i størst grad har et forhold til rammeplanen og at deres arbeid med rammeplanen får ringvirkninger i form av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Rammeplanen knyttes opp mot årsplan og andre overordnede planer, men rammeplanen brukes i liten grad i møte med hele personalet eller i avdelingene/basene. Barnehagepersonalet uttrykker et ønske om å i større grad jobbe mer aktivt med rammeplanen og med kompetanseheving blant personalet. Dette ønsker de for å ha et felles profesjonelt syn på blant annet omsorg, og det å ha en faglig bevissthet og refleksjon over arbeidet de gjør med barna i barnehagen.

5.0 Drøfting

I studien har jeg satt søkelyset på hvilken omsorgsforståelse en finner hos ansatte i barnehagen, om det er forskjell mellom de ulike yrkesgruppene og hvordan rammeplanen blir tolket av disse. Det er funnene fra intervjuene med barnehagepersonalet og det teoretiske grunnlaget for studien som vil være utgangspunktet for drøftingen. Gjennom denne delen av oppgaven drøfter jeg undersøkelsens funn med relevant teori for å finne svar på studiens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål:

“Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”,

“Er det forskjell mellom de ulike yrkesgruppene?”

og “Hvordan blir rammeplanen tolket av disse?”.

Jeg har valgt å fortsette videre med en abduktiv tilnærming i kategoriene for drøftingen også, derfor vil drøftingen være oppdelt i kategoriene som ble brukt i analysen. Først drøfter jeg barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet, deretter barnehagepersonalets tanker om omsorg i praksis, før jeg avslutter med å drøfte barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplan spiller for deres omsorg. Jeg vil gjennomgående differensiere mellom de ulike yrkesgruppene i barnehagen. Jeg vil også i denne delen av studien bruke begrepene pedagogisk omsorg og relasjonell omsorg.

5.1 Barnehagepersonalets forståelse av omsorgsbegrepet

Barnehagepersonalet jeg har intervjuet viser helt klart en oppfatning av omsorgsbegrepet. Oppfatningen og forståelsen formidles gjennom barnehagepersonalets opplevelser og erfaringer. De presenterer sine refleksjoner som i stor grad var knyttet til omsorg og omsorgsrelasjoner. Barnehagepersonalet er samlet om en del i sin omsorgsforståelse, men samtidig kan man også se et skille mellom enkelte av yrkesgruppene. Samlet sett er personalet enige om at relasjonsbygging, skape omsorgsrelasjoner er en av de viktigste faktorene i omsorgsarbeidet i barnehagen. Samtidig er det ulikheter i forståelsen av omsorgen som et helhetlig begrep som avgjørende og viktig for barns liv og utvikling her og nå, men også for fremtiden. Her har styrer og pedagogene i større grad en pedagogisk omsorgsforståelse, som innebærer det relasjonelle, situasjonsbestemte, men også rammeplanens omsorgsforståelse (lek, utvikling, læring og danning). Det vil si en institusjonell omsorg som ivaretar både enkelt individ og fellesskapets beste (Eidsvåg, 2021).

Noddings (2013) og Tholin (2013) trekker frem at omsorgsrelasjoner er avhengig av at det er gjensidighet i omsorgsrelasjon. Gjensidighet blir ikke nevnt blant barnehagepersonalet, men det nevnes at det relasjonelle aspektet er viktig. Det å bygge tillit, trygghet, verdsette og anerkjenne barna og deres følelser og uttrykk. Noddings (2013) sier at i en omsorgsrelasjon hensyntar man den andre part og dermed ligger det en gjensidighet til grunn. Både Noddings (2013) og Tholin (2013) uttrykker at omsorgsutøvere i større grad må få kompetanse om den gjensidige omsorgsrelasjonen å sikre at handlingene de gjør erfarer som omsorg. Samtidig kan man forstå barnehagepersonalet slik at gjensidighet i omsorgsrelasjon er viktig for dem. Barnehagepersonalet fremhever viktigheten av tilstedeværelse, lese, forstå og lytte til barnas uttrykksmåter. Det at personalet er tilstedeværende, påkoblet og gir barna en opplevelse av å være deltagende har med en gjensidig omsorgsrelasjon å gjøre. Personalet jobber for at barna skal bli sett, hørt og tatt på alvor (Tholin, 2013, s. 71).

Tholin (2013) mener vi trenger enda større fokus på omsorg i barnehagen. Det trengs kompetanse på å bygge omsorgsrelasjoner og omsorgskulturer. Hun mener at vi i større grad må øke kompetansen til de ansatte i barnehagen slik at de har innsikt og forståelse for barnas behov for omsorg og hvordan en arbeider for å ivareta omsorgen i barnehagen. Man må utruste barnehagepersonalet på en slik måte at en får en felles omsorgsforståelse. Det å sikre at barnehagepersonalet forstår viktigheten av barnas behov, uttrykksmåter, følelser, utvikling, lek og læring (s. 109-110). Det er særlig interessant at barnehagepersonalet jeg intervjuet tydelig uttrykker hva de definerer som god omsorg, og en god omsorg i praksis. Barnehagepersonalet er unisont enige om, og forteller at å dekke behov som blant annet trøst er en del av omsorgen. De trekker frem at nærhet til barna, bygge relasjoner, gi oppmerksomhet, skape tillit og erkjenne er tegn på omsorg som er sentralt i deres omsorgsforståelse. Med bakgrunn i dette stiller jeg meg undrende til om det er nødvendig med et stort kompetanseløft innen omsorgsarbeid i barnehagen eller om det er andre faktorer som spiller inn. Tholin (2013) mener at man i større grad må legge vekt på omsorg ved å utruste personalet til å få kompetanse til å lese og forstå barnas uttrykksmåter og behov for omsorg, samt kompetanse til å kunne respondere og gi den omsorgen barna trenger (s 109-110).

Vi finner likevel ulikt fokus hos barnehagepersonalet. Pedagogene og styrer legger vekt på at omsorg omhandler alt som gjøres av personalet i barnehagen. I likhet med Eidsvåg (2021) formidler de at det er et aspekt av omsorg i alt dem gjør i møte med barna, relasjonelt, men

også organisatorisk for å legge til rette for utvikling, lek og læring (s. 21). Tholin (2013) tar også til ordet for lignende forståelse som pedagogene og styrer når hun formidler at selve hensikten med å ha fokus på omsorg i barnehagen er at barna skal ha et best mulig utbytte fysisk og psykisk av å være i barnehagen (s. 23). Omsorgen kan da sammenlignes med en hjørnestein for alt arbeid som gjøres i barnehagen. Dersom en legger omsorg til grunn for hele barnehagens arbeid, da vil en legge til rette for et trygt og godt miljø, men også rom for lek, læring og utvikling. Eidsvåg mener at flere situasjoner i barnehagen vil kreve etisk bevissthet blant barnehagens ansatte. Situasjonene som de ansatte møter vil i stor grad vil være preget av omsorg og etikk (15).

Barnehagepersonalet er i likhet med omsorgsetikkens teoretikere Noddings (2013) og Tronto (2013) opptatt av å dekke behov og ønsker, se og forstå barnas uttrykk og respondere på disse. Noddings (2013) ser omsorg som et etisk begrep og at det ikke er regler for omsorgen, men at den bærer et etisk ideal. De ansatte i barnehagen er opptatt av å være genuin, naturlig og ha et ønske om å ville barna vel som motiv for å dekke behovet eller ønskene barna har. Tholin (2013) beskriver denne omsorgen eller dette idealet som omsorgsrelasjoner preget av kjærlighet og etisk praksis (s. 16). Barnehagepersonalet knytter omsorgen opp mot handlinger de gjør for at barna skal få dekket sitt behov.

Fagarbeider og lærling er isolert opptatt av handlingene de gjør og dekke behovene barna har. Tholin (2013) og Foss (2009) har i sin forskning vært opptatt av barnehagepersonalets handlinger, men samtidig at det er barnehagepersonalets holdninger, verdier, kunnskap og væremåten som preger omsorgen til barnehagepersonalet (s. 199). Dette er noe fagarbeider og lærling i liten grad reflekterer over, men som pedagogene og styrer legger stor vekt på. Pedagogene og styrer er opptatt av at barnehagepersonalet utøver etisk omsorg der det handles ut fra både egne etiske valg, refleksjoner, holdninger og verdier, men også ut fra de etiske retningslinjer som gjelder for profesjonen, deriblant styringsdokument og lovverk. Slik jeg ser det så kan man ikke entydig si at fagarbeiders og lærlingens omsorgsforståelse ikke følger den pedagogiske omsorgsforståelsen, men at det likevel er forskjell på fokusområdet mellom de ulike yrkesgruppene i barnehagen. Man kan gjennom materialet se at Fagarbeider og lærling primært har en relasjonell forståelse for omsorg (Noddings 2013).

De ansatte i barnehagen som fortalte at de ser omsorg gjennom lek, utvikling og læring var styrer og pedagogene. Det blir nevnt at omsorg er i alt vi gjør i barnehagen, dette viser at

disse yrkesgruppene tenker omsorg i alle ledd, slik den pedagogiske omsorgen løfter frem, og som rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) legger opp til. Samtidig er styrer og pedagogene opptatt av at barna får- og trenger støtte fra personalet, ikke bare når barna er lei seg, men også i de ulike fasene i barnehagehverdagen gjennom trygghet, trivsel, lek, læring, utvikling og danning.

Slik jeg ser det har styrer og pedagogene en omsorgsforståelse som ligner den pedagogiske omsorgen. Styrer og pedagogenes forståelse av omsorgsbegrepet omfavner barnas mulighet til å utvikle seg, leke og lære, slik Rammeplanen (2017) og Tholin (2013) snakker om. Man kan i hovedtrekk se at de ønsker å formidle at omsorgen er et behov og nødvendig for barnas utvikling, og for at barna skal ha det så godt som mulig og trives i barnehagen, både med fokus på det individuelle og relasjonelle plan, men også for å ivareta det institusjonelle fellesskapets omsorg.

I motsetning til den pedagogiske omsorgen som jeg hevder styrer og pedagogene innehar, så kan man se at det fagarbeider og lærling i størst grad legger vekt på den relasjonelle omsorgen. De drives av det etisk riktige for dem i en situasjonsbestemt kontekst. Her innebærer det en instinktiv og indre motiverte omsorg, der fagarbeider og lærling mener, føler og opplever at de må være omsorgsfulle eller utøve nestekjærlighet. På bakgrunn av at de ønsker barna det beste.

Samtidig formidler samtlige i barnehagepersonalet at en del omsorgen er motivert av et ønske om å ville vel, gjøre noe godt for barna, å være til stede ved å bidra, hjelpe dem, og å ha medfølelse med dem (Taggart, 2016, s.174). Tholin (2013) sier da at motivasjonen i omsorgen som utøves ikke er i handlingen som personalet gjør, men mer en genuin forståelse og reaksjon som er motivert av situasjonen de opplever i barnehagen (Tholin s. 18). Mitt inntrykk er at personalet på det generelle plan har mye av kompetansen de trenger, for å kunne lese og forstå barnas uttrykksmåter. De gir også inntrykk av at de innehar kompetanse og forståelse innenfor det å bygge relasjoner, bygge tillit og gode samspill gjennom en sensitiv og tillitsvekkende væremåte. Barnehagepersonalet formidler at deres væremåte har stor betydning for omsorgen til barna. De formidlet i bunn og grunn det som Foss (2009) setter på agendaen om den omsorgsfulle væremåten. En god omsorgsrelasjon, tilknytning og tillit mellom barna og personalet er viktig, det at den voksne er bevisst sitt maktforhold og møter barna som hele og verdifulle mennesker og vil barna vel (s. 200).

Det å ha en omsorgsfull væremåte som fokusområde, å forstå dette som en sentral del av personalets oppgaver vil kunne være avgjørende for å skape gode tilknytninger til barna i barnehagen. Barna observerer og erfarer den voksnes væremåte og dette preger tilknytningen. Disse erfaringene og opplevelsene legger de også på sitt minne, og bærer dem med seg gjennom livet, også videre i nye tilknytninger til andre mennesker. Opplevelsen med å erfare gode omsorgsfulle tilknytninger preger de indre arbeidsmodellene hos barna og spiller en sentral rolle for barns utvikling videre i livet. Derfor er det også viktig at omsorgspersonene har en omsorgsforståelse som ser viktigheten og behovet for en trygg tillitsbasert tilknytning i barnehagehverdagen (Abrahamsen, 2010, s. 328-333). Med andre ord er god tilknytning viktig her og nå, men også for fremtiden. Et element ved tilknytningen er den omsorgsrelasjonen som opprettes. Ved at barnehagepersonalet skaper gode møter med barna kan de legge til rette for en god tilknytning som kan være en avgjørende faktor for barnets videre fremtid. Det ved at barnet i møte med andre voksenpersoner i andre tilknytnings situasjoner senere i livet har med seg positiv erfaring. Det kan kanskje virke skummelt, men tenk for en mulighet og kunne være med på å påvirke barna i så stor grad. Gi dem gode indre arbeidsmodeller gjennom positive opplevelser i møte med nye relasjoner (Abrahamsen, 2010, s. 328-333).

Barnehagens ansatte formidlet i stor grad at de er opptatt av å bygge tillit, og at de er opptatt av når barnet begynner i barnehagen, så er det å skape tillit og tilknytning, blant det viktigste personalet gjør, for at oppveksten til barnet skal være preget av trygge og gode rammer.. Dette viser at barnehagepersonalet som helhet har en god relasjonell omsorgsforståelse. De viser en forståelse og kunnskap som er viktig å ha med seg i barnehagen for å kunne skape gode tilknytninger hos barna. Samtidig er innflytelsen på barnets indre arbeidsmodeller noe enkelte av pedagogene er opptatt av, men det blir ikke blir løftet frem av lærling eller fagarbeider. Barnehagepersonalet virker å ha en relativt lik forståelse om hva som bør og skal gjøres, men har ulik refleksjonsgrad angående hvorfor det skal- og bør gjøre slik i den enkelte omsorgsrelasjon eller i det pedagogiske arbeidet. Styrer og pedagogene er både opptatt av omsorgen her og nå, men de inkluderer også en institusjonell og helhetlig tanke som inkluderer utvikling, fremtid og fellesskap (Tronto, 2013). Lærling og fagarbeider legger i stor grad vekt på en situasjonsbestemt og relasjonell omsorgsforståelse der det å dekke et behov og hvordan man gjør det på en god måte, blir det mest sentrale i deres forståelse av omsorg i barnehagen (Noddings, 2013).

Barnehagepersonalets fokus på omsorg kan også sammenlignes med Løgstrups (2010) etiske fordring og tenkning. Barnehagepersonalet setter i intervjuene søkelyset på omsorgen i form av å skape tillit og utøve nestekjærlighet overfor barna. Barna skal kunne uttrykke seg slik de føler og opplever hverdagen. De skal kunne komme til personalet med hele seg og sin bagasje og bli tatt vel imot. Barnehagepersonalet er opptatt av at man skal bygge gode tillitsfulle omsorgsrelasjoner. Tillit er viktig for å kunne etablere gode omsorgsrelasjoner og møter mellom voksne og barn (s. 21). Samtidig som de formidler denne kompetansen og forståelsen trekker de frem at de har utfordringer med å jobbe systematisk mot en felles retning. Hva er det som egentlig avgjør om omsorg blir ivaretatt? Det kan tenkes at det er barnehagepersonalets egen begrepsforståelse og etiske fordringer som ligger til grunn for deler av personalets forståelse av omsorgsbegrepet. Det erkjennes at det er lite kjennskap til rammeplanens innhold og oppgaver blant fagarbeider og lærling og de sier at dette ikke begrenser omsorgen i barnehagen. Den blir ivaretatt. Samtidig legger de også til at dersom de skal utvikle seg og bli et enda bedre på omsorgsrelasjoner og omsorgsfelleskap så er det muligens nødvendig at de som personale samles rundt rammeplanens oppgaver og innhold, og ut fra et samarbeid jobber med å komplementere denne kompetansen, egenskapene og ferdighetene de har for å skape et best mulig samarbeid om omsorg i barnehagen.

Pedagogene og styrer legger vekt på at et tettere samarbeid med fokus på faglig innhold og rammeplanens mål vil kunne gi positive ringvirkninger for å kunne ivareta omsorg i barnehagen. Pedagogene og styrer forteller om en omsorgsforståelse som ligner en pedagogisk omsorg, samtidig som fagarbeider og lærling har en mer relasjonell forståelse, men disse yrkesgruppene jobber jo sammen. Dersom man ser på rammeplanens mål og innhold, så er ikke den relasjonelle omsorgen i seg selv tilstrekkelig. Den relasjonelle setter søkelys på viktige punkter som medfølelse, gjensidighet, trygghet, trøst og tillit, men det er fare for at den blir for personavhengig og i mindre grad tar hensyn til lek, læring, danning, utvikling og den institusjonen barnehagen er. Dersom barnehagepersonalet skal kunne ivareta omsorgen rammeplanen krever og barna har rett på, så må det en pedagogisk omsorgsforståelse til (kunnskapsdepartementet, 2017). Gjennom barnehagepersonalet vises det at et tettere samarbeid og felles faglig fokus, mener de samtlige av yrkesgruppene at ville styrket omsorgen i barnehagen. En ville da kunne skapt en felles forståelse og perspektiv, der personalet hadde hatt en felles forståelse og et felles perspektiv om hva omsorg omfatter. Da vil omsorgen i mindre grad være preget av det relasjonelle, mer verdi og holdningsbaserte og

personavhengig i omsorgen (Eidsvåg, 2021), fordi en har en felles tanke om hva det innebærer å ivareta omsorgen i barnehagen. En ville da kunne utviklet en pedagogisk omsorgsforståelse i personalet som unison helhet.

Pedagogene og styrer snakker om både planlegging, organisering, kompetanse, trygghet, tilstedeværelse, utvikling og trøst i deres forståelse av omsorgsbegrepet. Fagarbeider og lærling legger stor vekt på å skape gode og trygge omsorgsrelasjoner. Tholin (2013) løfter frem begrepet omsorgskultur som et underbegrep og et verktøy for å skape et felles fokus omkring omsorg i barnehagen. I likhet med Tholin ser jeg også fordelene det ville ha vært med et barnehagepersonale som tilegner seg kunnskap om, og jobber mot å skape en omsorgskultur i barnehagen. En omsorgskultur kan bidra og være avgjørende for å sette omsorgen som et felles mål og anliggende. I et omsorgsfellesskap er det omsorgen som står i sentrum og man ser omsorg som grunnleggende for barns liv i et nåtidsperspektiv og et fremtidsperspektiv. Dersom styrer og pedagogene legger til rette for en slik kultur kan kompetansen om den pedagogiske helhetlige omsorgen i større grad prege hele barnehagepersonalet mot en felles forståelse av omsorg i barnehagen. Man kan tenke seg at omsorgsforståelsen i barnehagen ikke er så personavhengig og tilfeldig, men den får rot i rammeplanens mål og innhold, samt både et institusjonelt og relasjonelt omsorgsperspektiv gjennom en omsorgskultur. Personalet vil gjennom en omsorgskultur være opptatt av å utvikle seg og barnehagen i form av gode omsorgspraksiser. Omsorgskultur bærer preg av en helhetlig tankegang rundt omsorg fordi omsorgen er en bit i hvert eneste puslespill i barnehagen. Isolert sett så kan en slik kultur føre til at personalet søker kunnskap for å bli sterke på omsorgsrelasjon og ønsker å bygge et fellesskap som anerkjenner hverandres behov og ønsker, samtidig vil en slik kultur legge til rette for gode prosesser innen medvirkning, lek og læring. Det at barna skal ha det trygt og godt vil være i fokus, men samtidig vil det også være fokus på utvikling og læring (Tholin, 2013, s. 147).

Det å skape en omsorgskultur vil som nevnt være positivt for omsorgen i barnehagen. Med å skape en omsorgskultur vil barnehagepersonalets omsorgsforståelse være under utvikling og de ansatte i barnehagen kan få en felles forståelse for hvilken kultur og omsorg en anerkjenner og ivaretar i barnehagen. Samtidig kan det være en mulig fallgruve med en slik forståelse dersom man hele tiden er på giversiden av omsorgen. Eidsvåg (2021) løfter opp bærekraftig omsorg som begrep og en forståelse for å nettopp ikke havne i denne fallgruven. Den bærekraftige omsorgen skal ifølge Eidsvåg (2021) inkludere både barna og de ansatte i

barnehagens omsorg. Dersom forståelsen av omsorgsbegrepet hos barnehagepersonalet er at man skal yte omsorg konstant, være på tilbudssiden, være aktiv og tilgjengelig, og i tillegg bære på et individuelt ansvar for barnehagens omsorg, da vil dette arbeidet kunne pågå en periode, men barnehagepersonalet vil etter en tid gå tom for ytelsekraft. Dersom man har et utmattet barnehagepersonell, så klarer man hverken å ivareta omsorgen eller omsorgskulturen i barnehagen. Den bærekraftige omsorgen skal fungere som et institusjonelt fenomen som gir en helhetlig forståelse av omsorg og danner grunnlag for en mer bærekraftig institusjon over tid. Den bærekraftige omsorgen legger også vekt på viktigheten av en til en relasjoner, men for at omsorgen og omsorgskulturen skal kunne være bærekraftig over tid bør man ha ivaretagelse av omsorg for både personalet og barna. Omsorgen er en felles kilde for samtlige deltagere i institusjonene, da et omsorgsfelleskap. Å finne balansen mellom å ha omsorg for seg selv og å ha omsorg for andre, samtidig dette med å ha omsorgen som et felles anliggende, det er det mest forenlige etiske utgangspunktet for omsorgsbegrepet og for arbeidet med omsorg i barnehagen (Eidsvåg, 2021, s .29)

I Eidsvågs (2021) studie samtales det om følelsenes rolle i møte med barna og rettferdig fordeling av omsorg, og i den danner han seg et mer helhetlig perspektiv innen etikk og institusjonalisert omsorg. Han mener at det å finne den rette emosjonelle inngangen til arbeidet i barnehagen og det å samarbeide godt slik at omsorgen blir gitt på en rettferdig måte, det er dette som er den bærekraftige omsorgen.

Barnehagepersonalet har mye av det rammeplanen forstår ved omsorg med seg, samtidig så beskrives det også en nokså relasjonelt betinget omsorgsforståelse. Omsorgsforståelsen til barnehagepersonalet favner barnas mulighet til å omsorg for at barna får utvikle seg, leke og lære, slik Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) og Tholin (2013) snakker om når det gjelder omsorg og personalets oppgaver, men det blir generelt i hovedtrekk. Det blir i størst grad formidlet at omsorgen er et behov, i form av ville vel, forståelse av maktsituasjon, trøst, tid og relasjon som det nødvendige for barnas utvikling og beste, og for at barna skal tilknytte seg, ha det så godt som mulig, og trives i barnehagen.

I barnehagepersonalet kan man slik jeg ser det, se tydelig likheter og ulikheter i omsorgsforståelsen. Samtlige i personalet virker å ha et stort relasjonelt engasjement for å ivareta omsorgen i barnehagen. Det formidles kunnskap, egenskaper og ferdigheter som vekker tillit til at barnas omsorg på det relasjonelle plan blir ivaretatt av de ulike ansatte i

barnehagen. De formidler at medvirkning er viktig, det å skape gode tilknytninger, et fellesskap med tilhørighet, tillit, trøste og å anerkjenne. Samtidig er det også ulikheter. Styrer og de to pedagogene formidler i stor grad det jeg legger i den pedagogiske omsorgsforståelsen, mens fagarbeider og lærling primært legger vekt på det som knyttes til den relasjonelle omsorgsforståelsen. Det uttrykkes blant samtlige av de ansatte i barnehagen at mer felles fokus på omsorgsbegrepet og omsorgsforståelsen blant personalet ville vært styrkende for samarbeid om omsorgen. Dette for å skape gode omsorgsrelasjoner og for å sikre at omsorgen blir ivaretatt relasjonelt, men at barnehagen også danner en helhetlig felles forståelse av omsorg, det jeg innledningsvis definerte som pedagogisk omsorg i tråd med rammeplanens krav til omsorg i barnehagen. For å få til dette kan barnehagepersonalet prioritere mer tid til å bygge et faglig fellesskap for deres barnehage. I det faglige fellesskapet kan de utruste hverandre med sine ulike grunnlag, slik at en etter hvert utvikler en felles helhetlig pedagogisk omsorgsforståelse som på en bærekraftig måte ivaretar både barn og ansatte i institusjon og relasjon. Dette var noe barnehagepersonalet ønsket å få til og som samtlige etterlyste. Både fordi at en ønsket kompetanseutvikling, sette en felles retning og ivareta fra rammeplanens innhold og oppgaver. Da vil det kunne være enklere å jobbe for å nå felles mål om å ivareta omsorgen i barnehagen. Dersom man får til å skape et faglig fellesskap vil man kunne legge til rette for en omsorgskultur i barnehagen. Som et utspring fra dette fellesskapet kan en som personalet samlet og helhetlig arbeide for å sikre at barna får den omsorgen de trenger, med at de øker fokuset og kompetansen på den pedagogiske omsorgen.. I tillegg vil det være avgjørende for barnehagepersonalet gjennom dette faglige fellesskapet å løfte frem den bærekraftige omsorgen som en nødvendighet, dersom barnehagepersonalet skal kunne ivareta omsorgen for barna og for seg selv over tid. Barnehagepersonalet er i fellesskap avhengig av å finne sammen og gå på sporet av omsorgen i barnehagen. På en måte som gjør at de får påfyll, samtidig som de gir av seg selv (Eidsvåg 2021, s. 29).

5.2 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis

Jeg har i denne delen fortsatt på sporet av omsorg i barnehagen, og er på jakt etter å kunne avdekke hvilken omsorgsforståelse en finner hos de ansatte i barnehagen. Jeg vil her drøfte barnehagepersonalets omsorg i praksis, deres erfaringer og opplevelser i sammenheng med teorien som ble gjort rede for tidligere i studien.

Studiene fra Tholin (2013), formidler viktigheten av anerkjennelse og det å inkludere barna, i tillegg viser studiene at en gjensidig relasjon mellom barnehagepersonalet og barna vil være en viktig del av barnehagepersonalets omsorgspraksis. Det å sette barna i sentrum av omsorgsrelasjonen, bruke tid med dem, lytte, være aktivt pålogget og jobbe for å skape en inkluderende praksis der du ser barnet som et subjekt. Dette vil være med på å gi barna den omsorgen de har behov for i praksis. Opplevelser av å bli anerkjent, sett og godtatt for den de er, det er viktig dersom en skal lykkes med omsorg i barnehagen (s. 36-37).

Barnehagepersonalet som en enhet formidlet mye av de samme verdiene, holdningene og kunnskapen som Tholin (2013) setter søkelys på. Det er en samlet enighet hos de ansatte i barnehagen om det å vise tilstedeværelse, samt at det å bygge tillitsbånd mellom barna og personalet er avgjørende for en god omsorg i praksis. Skape trygghet i situasjoner og relasjoner slik at barn kan få lov til å være seg selv og uttrykke seg på den måten de har behov for, det var viktig for barnehagepersonalet å formidle. Noe av det første flere i barnehagepersonalet formidlet når jeg spurte om omsorg i praksis, var delen av omsorgsrelasjon der trøst, en klem, å sitte på fanget var sentralt. Samtidig formidlet barnehagepersonalet at det også kan være mange flere type handlinger. Tholin (2013) mener at tilstedeværende og aktive voksne har gode forutsetninger for å lese og forstå barna, og har mulighet til å etablere gode omsorgsrelasjoner og dekke barnas behov og ønsker (s. 20-21). Barnehagepersonalet var opptatt av å være til stede og påkoblet for barnas behov i deres omsorgspraksis.

Barnehagens ansatte reflekterte både likt og ulikt angående omsorgen i praksis. De største likhetene gjaldt den relasjonelle delen av omsorgen, det virket naturlig for informantene å snakke om å vise godhet, nestekjærlighet og det å dekke barnas ulike situasjonsbestemte behov. Samtidig når det gjelder den pedagogiske omsorgen var det styrer og pedagogene som trakk frem et helhetlig og institusjonelt perspektiv. Det kan nok naturlig forklares med at disse ansatte har en pedagogisk utdanning og kan ha mye av det samme grunnlag for sin fagkunnskap og forståelse av profesjon i teori og praksis.

Når det gjelder den pedagogiske omsorgen, som skal ivareta både det relasjonelle, det institusjonelle, samt det faglige erfarte pedagogene og styrer barns medvirkning som en sentral faktor. De snakket varmt om barns medvirkning som en del av omsorgen. Barnas mulighet til å påvirke sin egen hverdag. I tillegg til å vise forståelse og dersom man viser

forståelse, så vil man få tillit hos barna forteller styrer og pedagogene. Å vise barna empati og forståelse sier Tholin (2013), Vil bidra til å styrke omsorgsrelasjonen mellom barnehagepersonalet og barna (s. 100-101). Det å sette seg inn i og forsøke å forstå barnas uttrykk, følelser og behov er sentralt og viktig for å kunne skape en god omsorgspraksis i barnehagen. Når man lar barna medvirke og personalet søker å forstå barna, viser man at man setter barna i førersetet og verdsetter de, ser på barna som et subjekt, og som et fullverdig medlem av gruppen og i relasjonen. Det er viktig for omsorgsrelasjonen at det forsøkes å opprettes en likeverdig maktrelasjon (Tholin, 2013, s. 21).

Barnehagepersonalets omsorgspraksis kan til tider være utfordrende og krevende. Det er mange plikter og behov som skal ivaretas, det er mange barn, og det er mye en skal rekke over i barnehagehverdagen. Samtidig forteller barnehagepersonalet samlet at det viktigste for dem er barna. I prioriteringene de gjør, så kommer det tydelig frem at barna er først i rekkefølgen. Det kan være utfordrende å være positiv, sensitiv, åpen og tilgjengelig for barna til enhver tid, kunne ivareta alle behov, samtidig legge til rette for utvikling, lek, læring, danning og trygghet og trivsel her og nå.

Som nevnt tidligere har Eidsvåg (2021) løftet frem begrepet, “den bærekraftige omsorgen” (s. 29). Det som kan være krevende når en forsøker å skape en omsorgskultur, og i funnene fra barnehagepersonalet, er det store fokuset på barnas ve og vel, men man glemmer å ivareta seg selv som ansatt og personalet en samarbeider med. Det er viktig å jobbe etter barnas beste, , men samtidig innebærer også det at en må ta vare på seg selv og hverandre som et barnehagepersonale. Det kan fort bli veldig ideologisk å arbeide mot at alt en gjør i barnehagen skal man gjør for å dekke andres behov, tilfredsstillende, være til stede, lekende og omsorgsfull, ta gode beslutninger og valg for barnas beste til enhver tid. Da er det viktig å ha kunnskap og praktisere den bærekraftige omsorgen. Den skal fungere som et institusjonelt fenomen som gir en mer helhetlig forståelse av omsorg og danner grunnlag for en mer bærekraftig institusjon over tid. Den bærekraftige omsorgen samsvarer i stor grad med begrepet jeg har gjort rede for, den pedagogiske omsorgen. På grunn av at den bærekraftige omsorgen belyser viktigheten av en til en relasjoner, men ser viktigheten av institusjonen og fellesskapet også. Det er også viktig for den bærekraftige omsorgen, at dersom omsorgen skal kunne være bærekraftig, må den være en felles kilde for samtlige deltagere i institusjonene, da et omsorgsfellesskap. Å finne balansen mellom å ha omsorg for seg selv og å ha omsorg for andre, samtidig dette med å ha omsorgen som et felles anliggende, det er det mest

forenlige etiske utgangspunktet for arbeidet med omsorg i barnehagen (Eidsvåg, 2021, s. 29). Det å skape en pedagogisk omsorgsforståelse og med en bærekraftig omsorgskultur vil nok kunne være nøkkelen til å ivareta omsorgen i barnehagen, både fagligsett, relasjonelt og institusjonelt.. En kultur som setter barna i sentrum og sørger for omsorgsfulle relasjoner, væremåter, organisering, pedagogikk, prioriteringer og valg, men samtidig sørger for at omsorgen blir en felles kilde som er anerkjent som et felles anliggende der man som Eidsvåg (2021) sier at det blir balanse mellom å ha, og å ivareta omsorgen for andre, og å ha og å ivareta omsorg for seg selv (s. 29).

I praksis vil det i stor grad være avgjørende for omsorgen i barnehagen at personalet har en omsorgsforståelse som og praksis som evner å tenke kortsiktig og langsiktig. Det at personalet er i stand til å prioritere både etter barnas behov, men også ta vare sine egne behov. Med tanke på den informasjonen barnehagepersonalet gav, så var de opptatt av samarbeid omkring arbeidsoppgaver og skape felles forståelse. Pedagogene og styrer uttrykket at de ønsket et faglig løft i samarbeidet blant annet når det gjaldt omsorg og rammeplan. Samtidig som Fagarbeider og lærling fortalte at det faglige fokuset i deres barnehage var pedagogene og styrerens anliggende, men at de ønsket å bli til en viss grad å bli involvert, for å få til et bedre samarbeid og å skape en best mulig barnehagehverdag for barna. Slik jeg ser det, så er barnehagepersonalet svært opptatt av barna, og det er betryggende. Samtidig kan det virke det som om det i stor grad handler om å yte for barnas beste, og en ønsker å kreve mer av hverandre for å yte enda mer og bedre. Tholin (2013) løfter frem kompetanse og utvikling som viktig. Jeg fremhever også det som en viktig faktor for barnehagens omsorgsforståelse og praksis, men som Eidsvåg (2021) mener, så er man avhengig av å ta vare på hverandre og bygge et fellesskap der omsorgen står i sentrum både når det gjelder barnehagens barn, men også ansatte. I praksis bør man skape en kultur som løfter hverandre frem i arbeidsfellesskapet, støtter hverandre, gir hverandre rom til å være den de er og få kjenne at man som ansatt hører til i barnehagen. I praksis vil det si at det er viktig at arbeidsfellesskapet i barnehagen sørger for å støtte hverandre, jobbe i fellesskap mot felles mål og vise hverandre omsorg og empati. Dette er et felles anliggende for barnehagepersonalet. Da vil en kunne skape omsorgspraksiser med større overskudd til å bruke den kompetansen, egenskapene og ferdighetene som barnehagepersonale besitter.

En omsorgsrelasjon krever at omsorgsgiveren er åpen, tilgjengelig, forståelsesfull, sensitiv og har vi en omsorgsfull væremåte (Foss, 2009, s. 170-175). Omsorgsrelasjonen og samspillet

som foregår vil kunne åpne dører til å forstå hverandres og barnas følelser, behov og uttrykksmåter dypere (Haugen, 1998, s 76). Det å skape en god relasjon til barna vil være med på å lettere kunne forstå barna og vite hvilke behov de har. Det å søke kompetanse på omsorgsrelasjon og en omsorgsfull væremåte vil kunne styrke omsorgen i praksis, ved at barnehagepersonalet enklere forstår barna og vet hvordan de skal respondere, planlegge og organisere. Barnehagepersonalet jeg intervjuet var samtlige opptatt av at de ønsket å utvikle seg i relasjonsarbeidet, sammen med kollegaene. Pedagogene og styrer etterlyste et felles løft innenfor faglig samarbeid og utvikling, og ville bruke tiden fremover på slike prioriteringer. Kompetanseheving og videreutvikling av egenskapene og ferdighetene til personalet vil føre til mer innsikt og en mer gjennomtenkt praksis, som kan igjen vil kunne føre positivt samspill og gode omsorgsrelasjoner (Tholin, 2013, s, 169-170).

Barnehagepersonalet fortalte i intervjuene at de opplever og erfarer det å gjøre feil i en ønsket omsorgsrelasjon. Det er gjerne noe man finner ut i det øyeblikket man tar feil, men også noe en ikke kan være helt klar over. En av pedagogene fortalte at man kan ha handlet i med et godt motiv og det pedagogen tenkte at var til barnets beste, men så skjønner man i ettertid at man kanskje kunne håndtert situasjonen annerledes. Barnehagepersonale fortalte om ulike slike erfaringer. Det er viktig å være bevisst og sensitiv i relasjon til barna. Samtidig som ansatt i barnehagen må man ikke la seg bryte ned i for stor grad av den grunn. Klart de handlingene barnehagepersonalet gjør og relasjonene de er i har konsekvenser på godt og vondt, men samtidig når man gjør en feil, men samtidig er bevisst så kan man starte en refleksjon. Man har da startet en prosess der man utvikler sin omsorgskompetanse gjennom erfaringene en møter på med barna. Barnehagepersonalet kan frykte at man skaper avstand og negative indre arbeidsmodeller som Bowlby (1994) er inne på, men det er ikke noe man skal frykte så lenge man gjør ting på en sensitiv, anerkjennende og omsorgsfull væremåte. Samtidig er den bevisstheten og å arbeide for å øke kunnskap vil være fordelaktig for å få en bedre omsorgspraksis og reduserer risikoen for å skape det motsatte, en negativ relasjon og omsorgspraksis (Tholin, 2013 s. 173-174).

Når det gjelder likheter og ulikheter av barnehagepersonalets omsorgspraksis, så kan man klart se at det er store likhetstrekk når det kommer til barnehagepersonalets hovedfokus når jeg spør om omsorg i praksis. Selv om man kan i omsorgspraksisen også får et innblikk i at styrer og pedagogene har en pedagogisk omsorgsforståelse, så er barnehagepersonalet i veldig stor grad opptatt av det Tholin (2013) og Nel Noddings (2013) viser til med den

relasjonelt betingede omsorgen. Det at omsorg omhandler følelser og relasjoner, barn kan ha både gode og vonde opplevelser av dette. Barnehagepersonalet er opptatt av trøst, blikk-kontakt, stemning og berøring så kan dette påvirke relasjon og følelsen av å bli sett, anerkjent og føle tilhørighet. På en enkel måte kan man si at, omsorg dreier seg om hvordan vi behandler hverandre, hva vi sier eller gjør som påvirker relasjon og følelsene til menneskene vi møter (Tholin, 2013 s. 17-20).

Drugli (2013) sier at forutsigbarhet for barna er viktig i en relasjon. Dersom barna skal tilknytte seg barnehagepersonalet er det avhengig av trygghet. Trygge og gode ansatte i barnehagepersonale, som har blikk for hvilket omsorgsbehov barna har (s. 21-22). Det å tilknytte seg en annen er en relasjonsprosess som er kompleks. Det fremheves tre faktorer som er viktige i denne prosessen. Det er at barnehagepersonalet viser sensitivitet, altså at omsorgspersonene viser sensitivitet overfor barnets emosjonelle uttrykk, barnets temperament og omsorgsgivernes barndomserfaringer (Bowlby i Abrahamsen, 2010, s. 328-329). Barnehagepersonalet samlet sett er også opptatt av den gode varme omsorgsfulle væremåten i deres omsorgspraksis. Den som ser barna som hele og verdifulle, den væremåten som prioriterer, viser forståelse og tar barna på alvor med et positivt og tillitsbyggende nærvær (Foss 2009, s. 199-200).

Barnehagepersonalet var opptatt av tillit og det å anerkjenne barnas følelser og opplevelser. Følelser er viktig del av barns opplevelse av verden og barnehagehverdagen. Følelser kan omhandle hvordan en responderer på det en opplever og følelsene gi beskjed om hva de føler er godt eller vondt, rett eller galt, trygt etter utrygt (Vetlesen & Nordtveit, 1996, s. 108). Derfor er det viktig at personalet skaper et rom for følelser i barnehagen, der det er lov til å uttrykke seg. Det å gi barna følelsen av livskvalitet og tilhørighet er kanskje noen av det viktigste barnehagepersonalet kan gi dem videre. Det å høre til og ha en opplevelse og følelse av å ha et fint, verdifullt og godt liv (Gulpinar et. al., 2016, s. 47).

Det relasjonelle og situasjonsbestemte i et omsorgsperspektiv er meget sentralt og grunnleggende for omsorgen i barnehagens praksis. Derfor er det en naturlig del av den pedagogiske omsorgen. Men i tillegg til relasjon og situasjon, så inkluderer den pedagogiske omsorgen, faglige og styrende perspektiver på opplevelser, lek, utvikling, læring og danning i en helhetlig og institusjonell omsorg også. Det innebærer å skape gode rammer for omsorg i barnehagen. Det vil med den pedagogiske omsorgen si, å ha omsorgen som en rød tråd i alt

arbeidet i barnehagen. Pedagogene og styrer var opptatt av å skape gode rammer, se helhetlig og sette omsorgen i perspektiv. Samtidig som fagarbeider og lærlingens relasjonelle omsorgsforståelse nok gjorde til at de ikke gav informasjon om denne tematikken. Samtidig så ønsket personalet i fellesskap å søke mer kunnskap og bedre samarbeid om omsorgen i barnehagen. Dersom man skal skape gode rammer i barnehagen er personalets forståelse, prioriteringer og syn barn, viktige aspekt å være klar over. En barnehage som prioriterer omsorg, prioriterer også barnas opplevelser og at deres erfaringer og tanker og ideer, få rom der det legges til rette for at omsorgen blir ivaretatt i praksis. Både ved at de voksne møter barna med en omsorgsfull væremåte, har omsorg for barnas lek, utvikling, læring, danning og følelsesliv. Dette i relasjon, fellesskap, institusjon, men også i organisering, planlegging og tilrettelegging (Tholin, 2013, s. 89-90).

Barns mulighet for medvirkning kan være viktig for å oppnå omsorg i praksis. Det å anerkjenne barna, gjør at de kan oppleve seg sett og godtatt for den de er, og det de er. Det å verdsette dem som fullverdige deltakere i fellesskapet, det kan gjøre at det knyttes gode relasjoner og tillitsbånd mellom barnehagepersonalet og barna. Barna er eksperter på mye. De er eksperter på seg selv og hvordan de har det, lek, kreativitet, utforskning og faktisk læring. Derfor er det viktig at barnehagepersonalet anerkjenner barns deltakelse om subjekt. Og skaper et mulighetsrom til barns deltagelse og medvirkning (Bae, 2012, s. 140-142).

Når det gjelder barnehagepersonalets omsorg i praksis, så kommer det frem av analysen at barnehagepersonalet knytter omsorg raskt opp disse tingene som anerkjenne og medvirkning. Barnehagepersonalet er opptatt av omsorgsrelasjoner, ville vel, maktfordeling, trøst, se og bli sett, skape tilhørighet, gode tilknytninger, trygghet og trivsel. Tholin (2013) formidler at det er flere ting barnehagepersonalet bør ha fokus på med tanke på deres omsorg i praksis. Det er å jobbe med kompetanseheving, være tilstedeværende, pålogget og skape gode omsorgsrelasjoner og omsorgsfellesskap. Hun forteller at dersom man skal få til gode omsorgsrelasjoner og omsorgsfellesskap, er det viktig å anerkjenne og verdsette barna som omsorgsdeltakere. Barna skal være det sentrale i omsorgsrelasjonen og da er man nødt til å verdsette og anerkjenne barnet som et subjekt (s. 89-90).

Samtidig sier Tholin (2013) at kompetansen og tilstedeværelsen er viktig for å kunne sørge for å gi god respons på barnas uttrykk (s. 20-21). Pedagogene og styrer fortalte at en viktig del av deres omsorgspraksis var at de jobbet for å få barna til å føle seg tilknyttet og at de

våget å være seg selv med sine følelser og uttrykk. Det å ha et slikt fokus og å skape gode omsorgsrelasjoner vil kunne bidra til å styrke relasjonene i barnehagen, og kan være med på å øke trivselen og tilhørigheten i barnehagen (Drugli, 2013, s.167-168).

Jeg har under denne kategorien drøftet barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis i sammenheng med teori og forskning. I teori og forskning blir det satt lys på å ivareta omsorgen i institusjon (Tronto, 2013) og på det individuelle og relasjonelle plan (Noddings, 2013). Det løftes frem at barnehagepersonalet bør tilegne seg en pedagogisk omsorgsforståelse og en bærekraftig omsorg (Eidsvåg, 2021). Man må ivareta hele barnehagens omsorgsfelleskap blant både barn og ansatte. Samtidig som man både ivaretar omsorgen på det relasjonelle plan, men også ivaretar omsorgen for fellesskapet og i et helhetlig perspektiv som har omsorg for barnas opplevelser, utvikling, lek, læring og danning. Man kan i større grad se likhetstrekk mellom barnehagens ansatte under denne kategorien. Det man tydelig kan se gjennom samtalene med barnehagepersonalet var at omsorgen for barna, ble formidlet som en av deres viktigste oppgaver på jobb. Det formidles at dersom de ikke praktiserer omsorg, så trenger de ikke å jobbe i barnehage. Det er mange likhetstrekk mellom det teoretiske grunnlaget i studien og forskning, sett opp imot det barnehagepersonalet fortalte i intervjuene. Samtidig kan man gjennom denne studien se at Pedagogene og styrers omsorgspraksis også omhandler dette som legges i den pedagogiske omsorgen. Det vil si at pedagogene og styrer i praksis, også la vekt på faglighet, planlegging og organisering for barnets beste med tanke på lek utvikling og læring. samtidig legges det stor vekt på relasjonelle aspektet. Unisont var barnehagepersonalet opptatt av omsorgsrelasjonene, omsorgsfulle væremåter, skaper rom for gode møter mellom store og små, medvirkning, tilknytning og følelser. Og måten de ansatte formidlet dette på, var i samsvar med både Baes (2007) syn på barn og medvirkning, Foss (2009) omsorgsfulle væremåte og Tholin (2013) og Noddings (2013) perspektiver på omsorgsrelasjoner.

Barnehagepersonalet var også i likhet med Tholin (2013), opptatt av kompetanseutvikling og samarbeid. Å utvikle kompetanse til å lese og forstå barnas uttrykksmåter, følelser og behov, anerkjenner dem for den de er og det de har og komme med, gi rom til å medvirke og skape opplevelser av livskvalitet, tilhørighet, utvikling lek og læring. Det er det barnehagepersonalet og teorien i størst grad legger frem når det gjelder omsorg i praksis. Samtidig har jeg nok en gang løftet opp den pedagogiske omsorgen og den bærekraftige omsorg som et begrep, som burde implementert i enda større grad for alle barnehagens

ansatte. Ved å implementere dette kan man sørge for å ivareta omsorgen i barnehagen. Ved at barnehagepersonalet både fokus på faglighet, rammeplan, helhet og fellesskap, men også det situasjonsbestemte relasjonelle. Barnehagepersonalet kan også prioritere og utvikle omsorg for seg selv, men også for barna. Slik at de ansatte har overskudd til å bruke den kompetansen, egenskapene og ferdighetene de har.

5.3 Barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til hvilken rolle rammeplanen spiller for deres omsorg

Omsorg er et begrep som mange har kjennskap til og har tanker om. Både politisk, innad i familier eller som i denne sammenheng, iblant barnehagens personale. Barnehagens ansatte kan en ha ulik forståelse av omsorg, omsorgens betydning, rolle og plass i barnehagen. Flere knytter omsorg opp til et etisk begrep og har et etisk ideal. Det og da skulle lage regler eller retningslinjer for omsorg kan det være vanskelig å forstå for. Nel Noddings (2013) er opptatt av å se på omsorg som et etisk begrep og at det ikke er regler, men et etisk ideal som er det sentrale i omsorg. Tholin (2013) gjengir deres beskrivelse av omsorg slik: Omsorg forstått som relasjon og fundert i kjærlighet og etisk praksis (s.16). Dette er fine tanker og som er en praksis som kan være et godt ideal for hvert enkelt menneske i sitt hjem eller i enkelt isolerte omsorgsrelasjoner. Men skal barnehagens som institusjon basere seg på en slik tilnærming, kan det være svært tilfeldig om man ivaretar omsorgen i barnehagen. Det vil være viktig for omsorgen i barnehagen at de ansatte har en felles forståelse, verdier og felles mål og jobbe ut ifra. Derfor er personalets erfaringer og opplevelser knyttet til rammeplan og omsorg svært interessant for denne studien.

Eidsvåg (2021) skriver om Joan Torontos omsorgsteori. Hennes teori passer nok bedre enn Noddings (2013) sin med tanke på å ivareta omsorgen i en institusjonell praksis. Hun setter omsorg inn i demokratiske rammer, slik som i barnehagen. Hun løfter blikket og sier med denne fasen at, omsorgen som gis den enkelte, må sees i sammenheng med hvordan det påvirker andres mulighet til å motta samme typer omsorg. Det vil si at Tronto legitimerer forskjellsbehandling. Tanken om at det etiske ansvaret ikke strekker seg lenger enn til mine nærmeste, til den man har en relasjon med. Eidsvåg (2021) mener her at Tronto forsøker å balansere og forene de etiske prinsippene rettferdighet og de gode liv (Eidsvåg, 2021, s. 36-37). Jeg mener fortsatt at Noddings (2013) relasjonelle omsorg er svært aktuell for barnehagens omsorgs praksis, men at det vil være viktig for barnehagens personale når de skal samarbeide i fellesskap om å ivareta omsorgen, å jobbe ut ifra en felles plattform som

kan sørge for bedre samarbeid og en felles forståelse. Derfor har jeg løftet frem den pedagogiske omsorgen i sammenheng med den bærekraftige omsorgen til Eidsvåg (2021), Barnehagepersonale bør etterstrebe den pedagogiske omsorgen. Da inkluderer barnehagepersonalet Trontos forståelse (2013) med en institusjonaliserte omsorg, rammeplanens helhetlige omsorgsforståelse i form av lek, utvikling og læring blir ivarettatt. I tillegg til at begrepet også ivaretar Noddings (2013) forståelse av de mellommenneskelige møtene og det relasjonelle aspektet, i et omsorgsbegrepet og en omsorgspraksis. Samtidig som en bærekraftig omsorg som ivaretar omsorgen for hele barnehage fellesskapet (Eidsvåg, 2021, s. 37-38).

Rammeplanens innhold og oppgaver legger føringer for hvordan barnehagen skal ivareta omsorgen og hvordan omsorg i barnehagen skal forstås. Rammeplan skal prege barnehagepersonalet i stor grad ettersom den er styringsdokumentet for barnehagen. Barnehagepersonalet formidlet i intervjuene at omsorg preger alle situasjonene i barnehagehverdagen og at omsorg er en av de viktigste studiene i barnehagen. Samtidig, det som er interessant er, at deler av barnehagepersonalet forteller at de ikke har kjennskap til hva som står i rammeplanen knyttet til omsorg, hvordan omsorgen skrives frem der og hvorfor. Styrer, og pedagogene er klar over hva rammeplanen inneholder og sier de jobber med den knyttet til årsplaner og pedagogiske aktiviteter, eller for å dokumentere for arbeidet de gjør generelt i barnehagen. Samtlige av de ansatte jeg intervjuet var samstemte om at det jobbes lite med rammeplan i fellesskap med hele kollegiale, men uttalte et ønske om å prioritere dette fremover, og at de har laget evalueringsskjema med fokus på omsorg og rammeplan for å kunne jobbe sammen mot et felles mål, slik at bevisstheten og samarbeidet omkring omsorg og rammeplan styrkes. I sammenheng med rammeplan og forskning skal de diskutere og evaluere hva de gjør i arbeidet, hvordan og hvorfor de arbeider slik de gjør gjennom det nye evalueringsskjemaet.

I intervjuene med barnehagepersonalet kommer det frem at, det i ulik grad er kunnskap og bevissthet til rammeplan blant intervjuobjektene. Det kommer frem at styrer, pedagogene og lærer brukte rammeplanen til eget bruk, i arbeid med oppgaver, planer og mål. Fagarbeider forteller at vedkommende ikke har noe særlig forhold til rammeplan, hverken i kollegiale eller til eget bruk. Det som er interessant er at barnehagens personale som helhet føler seg rimelig sikre på at de følger rammeplanens mål og innhold. Interessant er det også at barnehagepersonalet formidler en omsorgsforståelse og omsorg i praksis som man finne flere

likhetstrekk med rammeplan, gjennom enkelte holdninger og verdier som man finner i styringsdokumentet. Barnehagepersonalet samlet sett setter i likhet med rammeplan fokus på at omsorgen er grunnleggende for barnas trygghet til trivsel og er opptatt av å skape gode relasjoner. Samtidig er det primært Styrer og pedagogene som legger vekt på omsorgsarbeidet for å ivareta og fremme barnas sosiale kompetanse, barnas opplevelse, lek, læring og utvikling, som rammeplan fremhever i sitt omsorgsbegrep (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Børhaugrapporten fra 2018 etterlyste at den helhetlige pedagogikken burde tilføres noen innrammingsselementer som kan være med på å bedre pedagogikken og gjøre de mer målrettet (Kunnskapsdepartementet, 2018). Dette kunne også hjulpet barnehagepersonalet og barnehagene, det å sette den helhetlige tilnærmingen og refleksjonen rundt omsorg, lek, læring og utvikling på dagsordenen. Det å jobbe mere strukturert å utvikle kompetansen til barnehagepersonalet er også noe Tholin (2013) tar opp (s. 89).). Med en helhetlig tilnærming til omsorg, slik som rammeplanen fremhever, så kan det kanskje gi barna større livskvalitet. Av den grunn har jeg løftet frem det jeg ser som den pedagogiske omsorgen, den omsorgen pedagogene og styrer i denne studien i stor grad viser. Gjennom den pedagogiske helhetlige omsorgen arbeider for at barna får oppleve et personale som anerkjenner omsorgen som grunnleggende for utvikling, lek og læring. Livskvalitet blir løftet frem som noe av det viktigste barna føler og opplever, det at barna får en omsorg i barnehagehverdagen som gjør at de opplever følelsen av å ha et meningsfull og godt liv (Gulpinar et.al., 2016, s. 47).

Vi kan se at rammeplan setter en pedagogisk omsorg og en helhetlig tilnærming på dagsordenen for barnehagens omsorgs praksis og forståelse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7). Barnehagens omsorgsforståelse bærer preg av en helhetlig omsorgsforståelse fordi at barnehagens personale skal ivareta barnas behov for omsorg fysisk og psykisk, men også omsorg for barnas utvikling, lek og læring. Forvalterskap er et begrep rammeplanen bruker (Eidsvåg 2021, s. 42). Eidsvåg (2021) mener at rammeplanen er opptatt av en god forvaltning av seg selv som menneske, men også andre mennesker og naturen menneskene omgås. Omsorg blir sett på som et behov som barnehagen skal ta ansvar for. Både i form av hverdagslige omsorgsrutiner som stell, ro og hvile, men samtidig skal omsorgen i lys av rammeplan sørge for gode relasjoner. Det både mellom barn og barn, og barn og personalet. For barnehagen som institusjon og for å ivareta rammeplanens omsorgsforståelse, så finner jeg det da treffende å bruke begrepet, den pedagogiske omsorgen. Som omfavner rammeplanens mål og innhold, samtidig faglig og praktisk kunnskap om omsorg i et

institusjonelt og relasjonelt perspektiv. Rammeplanen skal kvalitetssikre at barna kan oppleve trygghet, trivsel og tilhørighet, utvikling, lek, læring og danning i barnehagen, og dette kan en pedagogisk omsorgsforståelse være med på å bidra til (s. 42.).

Dette med at det generelle omsorgsbegrepet er et så familiært begrep for hvert enkelt i barnehagepersonalet, kan gjøre det komplisert for barnehagens ansatte å skille pedagogisk omsorg og sitt personlige etiske omsorgsideal. Fordi omsorg er et så dagsaktuelt begrep både privat og i profesjon. Det kan være lett å si at dette må personalet i barnehagen å være bevisst på, men det å kontrollere deres egne tanker, meninger, holdninger og følelser knyttet til begrepet vil kunne være utfordrende for omsorgsforståelsen og praksisen i barnehagen. I tillegg har foreldrene og barna muligens også ulike forventninger til hva omsorg er for dem (Tholin, 2013 s. 17). Det er også en jevnbyrdighet mellom rammeplanens omsorgsforståelse og en mer relasjonelt betinget omsorg. Samtidig omfatter rammeplanens omsorg det Trontos (2013) løfter frem om fellesskapets omsorg. I barnehagen må omsorgen forstås i demokratiske rammer. Omsorgen som gis den enkelte, må sees i sammenheng med hvordan det påvirker andres mulighet til å motta samme typer omsorg. Barnehagepersonalet fortalte gjennom intervjuene at de er opptatt av fellesskapets holdninger og verdier, og at rammeplan speiler den jobben de gjør, men samtidig når det gjelder omsorgsbegrepet så kan man se at personalets egne holdninger og verdier har like stor betydning for deres omsorgspraksis (Tholin 2013, s 18)

Når det gjelder omsorg i Rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) sier den blant annet at temaene omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon og språk, skal ses i sammenheng og samlet bidra til barnas allsidige utvikling. Omsorgen skal ses i sammenheng med blant annet danning, lek og læring (s. 17). Dette blir i størst grad fortalt av styrer og pedagogene, men samtidig det legges det mer vekt på trøst, stell og omsorgsrelasjon når barnehagepersonalet snakker om omsorg. Styrer og pedagogene har et noenlunde aktivt forhold til i rammeplan og forstår omsorgsbegrepet som en verdi og helhet (lek, danning, læring og utvikling) i hele barnehagen. Samtidig forteller lærerling at en har lite forhold til rammeplanen og løfter frem egenskaper og ferdigheter som, sosial kompetanse, skjønn, mellommenneskelige egenskaper og ferdigheter som viktige i arbeidet med barn. Samtlige intervjuobjekter nevner også at det er styrer og pedagogisk leder som i størst grad har et forhold til rammeplan, men at deres arbeid med rammeplan får ringvirkninger i form av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Pedagogene og styrer uttrykker et ønske om å jobbe mer

med rammeplan og fagligheten blant personalet. Rammeplan knyttes i stor grad opp mot årsplan og barnehagepersonalet forteller at det brukes i liten grad rammeplan i møte med hele personalet eller avdelinger/baser. Fagarbeider og lærling forteller også blant annet at rammeplan ikke er en nødvendighet når det kommer til omsorg, det viktigste i omsorgsarbeidet er å sørge for at barna har det godt, og at de voksne har sosial kompetanse, forståelse for barnas behov og uttrykk, mellommenneskelige egenskaper og ferdigheter.

Barnehagepersonalet forteller om verdier, holdninger de har, i sammenheng med fokusområder, prioriteringer og handlinger de gjør i jobben sin i barnehagen, som man kan gjenspeile rammeplanens innhold og oppgaver. Likevel forteller de at de har liten kjennskap til rammeplanen og det å arbeide med den. Man kan se det slik at rammeplanen preger dem igjennom det arbeidet som blir lagt til grunn gjennom årsplaner og de fokusområdene som styrer eller de pedagogene setter for de regisserte aktivitetene i barnehagehverdagen som måltid, samlingsstund og ulike voksenstyrte eller tilrettelagte aktiviteter. Det reflekteres i liten grad rundt omsorg i sammenheng med rammeplan blant barnehagens ansatte, men det gjør ikke at barnehagepersonalet ikke har fokus på omsorg og ikke klare å ivareta omsorg i barnehagen. Det virker i stor grad som om at barnehagepersonalet har verdier, kunnskap, egenskaper og ferdigheter som gjør at rammeplanens omsorg i barnehagen blir ivaretatt i dette tilfellet. Samtidig når det er en slik personavhengig omsorg som utøves, så er det høy risiko fordi det er opp til hver enkelt ansatt sine verdier, kunnskap, egenskaper og ferdigheter, om man klarer å ivareta omsorgen. Det vil også kunne by på samarbeidsutfordringer dersom man ikke har en felles forståelse for hva omsorg er og hvordan det skal praktiseres. Og rammeplanen som er barnehagens styringsdokument skal være førende for barnehagepersonalets praksis. Dette gjelder ikke bare styrer og pedagogene, som i denne studien viser en mer pedagogisk omsorgsforståelse der rammeplanens omsorgsbegrep blir ivaretatt, men også fagarbeider og lærling skal utvikle en slik pedagogisk omsorg og få innsikt i rammeplanens mål og innhold omgående omsorgen i barnehagen.

Barnehagepersonalet som jeg intervjuet er opptatt av fellesskapets holdninger og verdier, men samtidig kan man si at ens egne holdninger og verdier kanskje har like stor betydning for barnehagepersonalets omsorgspraksis som det rammeplanens innhold og oppgaver formidler (Tholin 2013, s 18).

6.0 Konklusjon

I dette kapittelet vil jeg oppsummere oppgaven ved å svare på studiens problemstilling, samt de tilhørende forskningsspørsmålene som bidrar til å svare på den overordnede problemstillingen. Jeg vil derfor først svare på forskningsspørsmålene: “Er det forskjell mellom de ulike yrkesgruppene?” og “Hvordan blir rammeplanen tolket av disse?”, før jeg avslutningsvis svarer på den problemstillingen:

“Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?”

6.1 Forskjell mellom de ulike yrkesgruppene

Når det gjelder de ansattes forståelse av omsorgsbegrepet kan man se en forskjell mellom pedagogenes (inkludert styrer) mer pedagogiske forståelse av omsorg og fagarbeider og lærer som primært formidler en relasjonell forståelse av omsorg. Styrer og pedagogene var også svært opptatt av den situasjonsbestemte og det relasjonelle perspektivet i omsorgen, men samtidig innebar styrer og pedagogenes forståelse barnehagen som institusjon, omsorg for fellesskapet, følge rammeplan, opptatt av omsorg i lek, læring, utvikling og danning.

Gjennom arbeidet med barnehagepersonalets erfaringer og opplevelser knyttet til omsorg i praksis finner jeg flere likheter enn forskjeller. Samtidig forklarte styrer og pedagogene i større grad hvorfor de har en slik omsorgspraksis, enn det fagarbeider og lærer formidlet. Barnehagens ansatte la vekt på det å anerkjenne barna, bygge tillitsbånd og gode relasjoner, tilstedeværelse i barnas liv, barns mulighet for å uttrykke seg, skape trygghet, trøst, klem, sitte på fanget. Barnehagepersonalet var også opptatt av at samarbeid blant personalet var viktig for å praktisere og å ivareta omsorgen i barnehagen. Samtidig var ulikhetene tydeligere når det gjaldt andre faktorer i barnehagen. Barns medvirkning, tilknytning og tilhørighet var styrer og pedagogene i stor grad opptatt av, det å se barna som et subjekt, forsøke å forstå, lytte til dem skape gode indre arbeidsmodeller og gi dem en opplevelse av å høre til som en del av fellesskapet i barnehagen. Man kan se det slik at pedagogene og styrer i praksis la vekt på hvorfor de handlet slik de gjorde, det var en faglighet i omsorgen deres. Samtidig som planlegging og organisering for barnets beste med tanke på barnas omsorg, lek, utvikling og læring.

Når det gjelder forskjell mellom yrkesgruppene i barnehagen knyttet til hvilken rolle rammeplan spiller for deres omsorg, så kan man først og fremst legge merke til at barnehagepersonalet i stor grad forteller om verdier og holdninger de har, de legger vekt på fokusområder, prioriteringer og handlinger de gjør i jobben sin i barnehagen, som representerer deres verdier, men samtidig kan man gjenspeile dem i rammeplanens innhold og oppgaver. Likevel forteller fagarbeider og lærling at de har svært liten kjennskap til innholdet i rammeplanen og det å konkret arbeide med den. Styrer og pedagogene knytter rammeplan opp mot planlegging, pedagogiske aktiviteter og årsplan. Man kan se det slik at for fagarbeider og lærling så preger rammeplanen dem gjennom det arbeidet som blir lagt til grunn gjennom årsplaner og de fokusområdene som styrer eller pedagogene setter for de pedagogiske aktivitetene i barnehagehverdagen, som måltid, samlingsstund og ulike voksenstyrte eller tilrettelagte aktiviteter. Samtidig, felles for samtlige av barnehagens ansatte i denne studien, så reflekteres det i liten grad rundt omsorg i sammenheng med rammeplan. Det vil ikke si at barnehagepersonalet ikke har fokus på omsorg og ikke klarer å ivareta omsorg i barnehagen, men man kan tydelig se at barnehagepersonalets verdier, holdninger og etiske ideal spiller større eller like stor rolle som rammeplan.

6.2 Hvordan rammeplanen blir tolket av disse

Gjennom denne studien kan man se at omsorgen som utøves i større grad er personavhengig enn "rammeplan-avhengig". Personalets holdninger og verdier preger omsorgen i størst grad, den relasjonelle omsorgen. Den pedagogiske omsorgen gjennom rammeplanen, kommer tydeligere frem i et strukturelt og institusjonelt perspektiv i årsplaner, pedagogstyrte aktiviteter og samlinger, og som et tema for styrer og pedagogenes møtevirksomhet.

Fagarbeider og lærling er opptatt av fellesskapets holdninger og verdier, men samtidig kan man si at ens egne holdninger og verdier i større grad har betydning for barnehagepersonalets omsorgspraksis, som det rammeplanens innhold og oppgaver formidler. Dette innebærer høy risiko fordi det er opp til hver enkelt ansatt sine verdier, kunnskap, egenskaper og ferdigheter, om man klarer å ivareta omsorgen. Det vil også kunne by på samarbeidsutfordringer dersom man ikke har en felles forståelse for hva omsorg er og hvordan det skal praktiseres.

Rammeplanen som er barnehagens styringsdokument, skal være førende for barnehagepersonalets praksis. Dette gjelder ikke bare styrer og pedagogene, som denne studien avdekker, men en pedagogisk omsorg der rammeplanens omsorgsbegrep blir

ivaretatt, der også fagarbeider og lærling utvikler en slik pedagogisk omsorg og få innsikt i rammeplanens mål og innhold omkring omsorgen i barnehagen.

Barnehagepersonalet forteller om verdier, holdninger og fokusområder med jobben sin i barnehagen som man kan gjenspeile i rammeplanen. Samtidig forteller fagarbeider og lærling at de har liten kjennskap til rammeplanen og arbeid med den. Rammeplanen preger fagarbeider og lærling gjennom årsplaner og fokuset som styrer og pedagogene setter for de oppleggene og aktivitetene som skjer i barnehagen. Det er mindre refleksjon rundt omsorg og rammeplan i barnehagen. Og i den grad det reflekteres rundt rammeplan, så foregår det mellom styrer og pedagogene, eller pedagogene.

I barnehagen formidler fagarbeider og lærling at rammeplanen spiller en rolle i form av planer, pedagogiske opplegg og er et anliggende for pedagogene og styrer. Man kan tydelig se at pedagogene har en mer pedagogisk omsorg som rammeplanen løfter frem, og at fagarbeider og lærling i stor grad innehar en relasjonell omsorg. Samtidig sier barnehagepersonalet at rammeplan ikke er avgjørende for omsorgen i barnehagen. Omsorg er noe barnehagepersonalet med sine individuelle kunnskaper, egenskaper og ferdigheter kan ivareta, i tillegg sier barnehagepersonalet selv at det er et stort potensial i å arbeide mer med rammeplan for å skape en mer pedagogisk omsorg i barnehagepersonalet, en bedre plattform for samarbeid, felles forståelse, og et felles samarbeidsgrunnlag for arbeidet med å ivareta omsorgen i barnehagen.

6.3 Omsorgsforståelse hos ansatte i barnehagen

Jeg har i denne studien vært på sporet av omsorg i barnehagen med problemstillingen; "Hvilken omsorgsforståelse finner en hos ansatte i barnehagen?". Det kommer tydelig frem i studien at omsorg er et begrep samtlige av de ansatte i denne studien bar på en klar oppfattelse av hva er og hvordan omsorg praktiseres. Barnehagens ansatte formidler i denne studien et stort engasjement for å ivareta omsorgen i barnehagen. Det formidles kunnskap, egenskaper og ferdigheter som viser at de forstår hva og hvordan barnas omsorg på det relasjonelle plan burde bli ivaretatt av de ulike ansatte i barnehagen. Jeg kommer frem til to begrep som jeg mener kan definere de ulike ansattes omsorgsforståelse. Begrepene som kommer frem gjennom studien er pedagogisk omsorg og relasjonell omsorg.

Når det gjelder den pedagogiske omsorgen er det klart at styrer og pedagogene med deres formidling av en mer helhetlig forståelse av begrepet omsorg forstår viktigheten av omsorg i form av å ivareta rammeplanens helhetlige og faglige omsorg som innebærer lek, utvikling, læring og danning. I tillegg til at en har en omsorgsfull væremåte, skaper gode omsorgsrelasjoner, viser en omsorg både for det enkelte barn, men også ser omsorgen i et institusjonalisert perspektiv der en forstår omsorg som ivaretagelse av fellesskapets behov og ønsker.

Fagarbeider og læring innehar slik jeg ser det en relasjonell forståelse av omsorgsbegrepet. Omsorgen blir sett på som situasjonsbestemt, noe som utøves i et øyeblikk det oppstår behov for handling fra barnehagepersonalet. De setter lys på viktigheten av å arbeide med å skape omsorgsrelasjoner, trøste, være til stede med et fang og en klem. Det å dekke de behov og ønsker hvert enkelt barn har. Fagarbeider og lærling forstår omsorg som å skape en trygg og god relasjon mellom den ansatte og barnet, men trekker ikke frem barnets lek, utvikling, læring og danning i sine refleksjoner.

Det er gjennomgående at samtlige av barnehagens ansatte formidler omsorg som et produkt av verdier og holdning i like stor grad som en faglig kompetanse, med føring fra styringsdokumentet rammeplanen for barnehagen. Barnehagepersonalet forstår det slik at å ha et omsorgsfokus er sentralt hvis man skal jobbe i barnehagen, og dette krever gode holdninger og verdier i like stor grad som formell kompetanse eller rammeplanens styrende mål og innhold. Sentralt for deres forståelse gjennom det de ansatte formidler er at det å skape gode tilknytninger til barna er viktig, et fellesskap med tilhørighet, tillit, rom for trøst og å anerkjenne barns behov og uttrykk. Samtidig som det i denne studien avdekkes ulikheter mellom pedagogenes (inkludert styrer) pedagogiske forståelse av omsorg og fagarbeider og lærlingens relasjonelle forståelse av omsorg.

7.0 Avsluttende refleksjoner

I dette siste kapittelet har jeg skrevet om studiens begrensninger, studiens betydning, samt forslag til videre forskning med utgangspunkt i de funnene jeg har avdekket i denne oppgaven.

7.1 Studiens begrensninger

I denne studien blir det innhentet informasjon fra en enkelt barnehage og det innhentes data fra ulike ansatte i barnehagen, både styrer, pedagoger, fagarbeider og lærling. Grunnlaget for dette var å hente inn informasjon fra det mangfoldet som representerer barnehagepersonalet. Dette gav et godt grunnlag for å svare på problemstilling, men samtidig var det utfordrende å lage spørsmål i intervjuguide som favnet et slikt bredt spekter av utdanning, kompetanse og erfaring. Dette med refleksjon og forståelse av fagbegreper kan være begrensende for informasjon jeg fikk gjennom personalets refleksjoner.

Det er intervjuet fem informanter til denne studien, dette gir kvalitet i form av innhold i datamaterialet, men samtidig er det utfordrende å generalisere materialet til barnehagefeltet. Mer om studiens generaliserbarhet og verdi for fagfeltet under studiens betydning.

7.2 Studiens betydning og videre forskning

Denne studien har i stor grad en lokal verdi, da studien er gjennomført i en barnehage. Samtidig er studien et nyttig bidrag til barnehagefeltet selv om den ikke er generaliserbar for å avdekke omsorgsforståelse i sektoren som helhet. Dette bidraget kan gi et kunnskapsgrunnlag for å si noe om hvilke ulike typer forståelse av begrepet omsorg som eksisterer blant barnehagens ansatte. Det jeg vil trekke frem som et særs positivt bidrag til feltet er at i denne studien innhentes det informasjon fra ulike yrkesgrupper blant de ansatte. Dette er med på å gi representative perspektiver og data på omsorgen og omsorgsforståelsen barna møter i barnehagen. I større grad et helhetlig bilde av omsorgen barna møter i barnehagen. Til sammenligning hadde ikke dette bilde av ulik forståelse for omsorgsbegrepet kommet frem om jeg kun brukte barnehagelærere som informanter til oppgaven.

Det kunne videre vært interessant å gjøre denne undersøkelsen i en større skala, med lignende rammer for å få et bredere grunnlag for å si noe om forståelsen av omsorgsbegrepet iblant barnehageansatte. En undersøkelse som i større grad var generaliserbar for barnehagefeltet. I

tillegg er et forslag til videre forskning å undersøke i hvor stor grad rammeplanen er førende for barnehagepersonalets omsorg i barnehagen. Det hadde også vært spennende og undersøke hvordan en kan sørge for og arbeide med at den pedagogiske forståelsen av omsorgsbegrepet preger hele barnehagepersonalets omsorg. Dette med bakgrunn i de forskjellene mellom yrkesgruppene jeg har sett i denne studien.

8.0 Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (2010). *Det nødvendige samspillet*. Oslo: Tano Aschehoug
- Bae, B. (2004). Dialoger mellom førskolelærer og barn. -en beskrivende og fortolkende studie. *Skriftserien*.
- Bae, B. (2007). Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i Barnehagen. *Regjeringen*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Bae, B (2012). *Medvirkning i barnehagen* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (1. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Bergstrøm, G., & Boreus, K. (Eds.). (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text-och diskursanalys*. Studentlitteratur.
- Bowlby, J. (1994). *En sikker base: tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Det lille forlag.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal akademisk.
- Drugli, M. B. (2013). *Liten i barnehagen: Forskning, teori og praksis* (1. utg.). Cappelen Damm AS.
- Eidsvåg, G. M. (2021). *Etikk i barnehagen: Syv samtaler om nærhet, omsorg og lykke* (1 utg.). Universitetsforlaget.

- Foss, E. (2009). *Den omsorgsfulle væremåte: en studie av voksnes væremåte i forhold til barn i barnehagen*. Universitetet i Bergen.
- Giddens, A. (1993). *New rules of sociological method: A positive critique of interpretative sociologies*. Stanford University Press
- Gilje, N. & Grimen, H. (1995). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Gulpinar, T., Hernes, L. & Winger, N. (2016). *Blikk fra barnehagen* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (1996). *Feltmetodikk: Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning* (1. utg.) Gyldendal.
- Haugen, S. (1998). *Omsorg og pedagogikk: Kvaliteten i barnehagetilbod for små barn* (1. utg.). Det Norske Samlaget.
- Jacobsen, D. I. (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3. utg.). Cappelen Damm AS.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen—bokmal-pdf.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag* (Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen).
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f78959abbd54b0497a8716ab2cbbb63/bar>

ehagelarerrollen-i-et-profesjonsperspektiv.pdf

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (2.utg.).

Gyldendal Norsk Forlag AS.

Løgstrup, K. E. (2015). *Den etiske fordring*. Klim.

Noddings, N. (2013). *Caring: A relational approach to ethics and moral education*. Univ of

California Press.

Vetlesen, A. J., & Nortvedt, P. (1996). *Følelser og moral* (2. utg.). Ad Notam Gyldendal.

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi,*

etnografi og kasusstudier. Universitetsforlaget.

Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ*

Metode (4. utg.). Fagbokforlaget.

Taggart, G. (2016). Compassionate pedagogy: The ethics of care in early childhood

professionalism. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(2), 173-

185.

Thagaard, T. (2013). Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode. (utg. 4).

Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen* (1. utg.). Fagbokforlaget.

Tronto, J. C. (2013). *Caring democracy: Markets, equality, and justice*. New York University

Press.

Ruyter, K. W., & Vetlesen, A. J. (Eds.). (2001). *Omsorgens tvetydighet: egenart, historie og*

Praksis (1. utg.) Gyldendal akademisk.

Winger, N., & Eide, B. J. (2018). Omsorg og livskvalitet i barnehagen. I S. Østrem (red.),
Barnehagen som samfunnsinstitusjon, 47-66.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Masteroppgave: “på sporet av omsorg i barnehagen”

Av Alf Olav Rosland

Bakgrunnsvariabler:

Kvinne/mann:

Utdanning:

Arbeidserfaring fra barnehage antall år:

Hvilke aldersgrupper arbeider du med nå?

1. Kan du fortelle meg hvordan du forstår begrepet omsorg?
2. Hvordan praktiserer du omsorg overfor barna i barnehagen?
3. Opplever du at noen har mer ansvar for omsorgen i barnehagen?
4. Kan du si noe om hvordan du arbeider for å oppmuntre barna til å vise omsorg for andre?
5. Hvordan ser du at barna tar imot omsorg og gir omsorg til andre barn og personalet?
6. På hvilken måte mener du barnehagen tilrettelegger arbeidet for å ivareta omsorg i barnehagen?
7. Kan du si noe om hvordan dere som kollegium reflekterer over begrepet omsorg?
8. Kan du si noe det er noe foreldrenes forventninger til omsorg i barnehagen?
9. Kan du si noe om på hvilken måte rammeplan preger hvordan du praktiserer omsorg i barnehagen? Hvilken rolle spiller rammeplan for din omsorg i barnehagen?
10. Kan du si noe om på hvilken måte dere som kollegium reflekterer over omsorgsbegrepet i henhold til rammeplanen
11. Er det noen annen ting du vil trekke frem når det gjelder omsorg?

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet ” På sporet av omsorg i barnehagen ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *forsøke å finne ut hva og hvordan omsorg forstås og kan være i barnehagen og på hvilken måte rammeplanen preger omsorg i barnehagen*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet inngår i en masteroppgave i barnehagevitenskap ved universitetet i Stavanger. Hensikten og formålet med studien er å finne ut, hvilken rolle spiller rammeplanen for barnehagepersonalets omsorg i barnehagen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Grunn til at nettopp DU får spørsmål om å delta i prosjektet, er at du som barnehagepersonell inngår i målgruppen og er da aktuell for å spørre om omsorg i barnehagen. Prosjektet vil søke etter informasjon fra barnehagepersonalet i form av fagarbeidere, barnehagelærere og en styrer til å kunne gi et grunnlag for å si noe om rammeplanens rolle for personalets omsorg i barnehagen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju med lydopptak. Det vil ta deg ca. 45 minutter. Spørsmålene i intervjuet dreier seg om temaer som personalets omsorg, rammeplan og omsorgsrelasjoner. Svarerne som blir gitt, analyseres og kan brukes i arbeidet med finne ut av forskningsmål. Opptak blir slettet når all informasjon er ferdig behandlet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- I tillegg til meg som student, vil veileder av prosjektet også få tilgang til opplysningene
- All data og informasjon om deg vil bli anonymisert med en kode, slik at ikke uvedkommende får tilgang til materialet.

Ingen av deltakerne vil bli gjenkjent i publikasjoner. De opplysningene som blir publisert, er det som blir sagt under intervjuene.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/studien er godkjent, noe som etter planen er 2. Juni 2021. Opplysningene slettes deretter.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Universitetet i Stavanger* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Universitetet i Stavanger* ved *Gunnar Magnus Eidsvåg*, Mail: gunnar.m.eidsvag.no.
Eller *Alf Olav Rossland*, Mail: alf.olav.rossland@gmail.com
- Vårt personvernombud
- *NSD. Norsk Senter for forskningsdata as*. Epost: personverntjenester@nsd.no. Tlf: 55582117

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Gunnar Magnus Eidsvåg.

Student

Alf Olav Rossland

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *På sporet av omsorg i barnehagen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Vurdering fra NSD

[Meldeskjema / Masteroppgave Rammeplanens rolle for omsorg i](#)

[barnehagen](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer 767590

Type
Standard

Dato
02.02.2022

Prosjekttittel

Masteroppgave Rammeplanens rolle for omsorg i barnehagen

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for barnehagelærerutdanning

Prosjektansvarlig

Gunnar Magnus Eidsvåg

Student

Alf Olav Rosslund

Prosjektperiode

17.01.2022 - 02.06.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Rettslig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 02.06.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, og eventuelt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester.

Behandlingen kan starte.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barnehagebarn.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av

personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!